

ความรุนแรงในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสิน
รอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ประจำปี 2560

ว่าที่ร้อยตรีวิชิตวิชัย บุญทา

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

ความรุนแรงในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสิน
รอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ประจำปี 2560

ว่าที่ร้อยตรีวชิรวิชญ์ บุญทา

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

VIOLENCE IN SHORT STORIES IN THE FINAL LIST FOR THE B.E. 2560
S.E.A. WRITE AWARD

ACTING SUB LT. WACHIRAWIT BOONTA

A Thesis Submitted to University of Phayao
in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Master of Arts Degree in Thai
May 2023
Copyright 2023 by University of Phayao

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ความรุนแรงในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสิน
รอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ประจำปี 2560

ของ วาที่ร้อยตรีวชิรวิชญ์ บุญทา

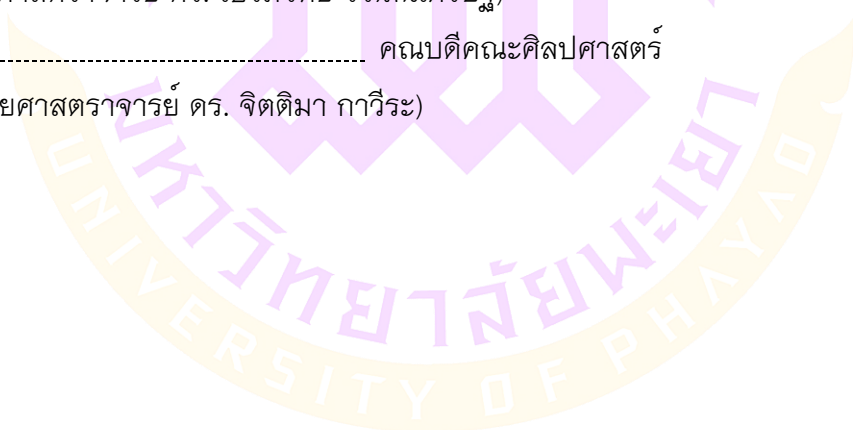
ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนทร คำยอด)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ดร. วชิรินทร์ แก่นจันทร์)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร. เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์)

..... คณบดีคณะศิลปศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิตติมา กาวีระ)

เรื่อง:	ความรุนแรงในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ประจำปี 2560
ผู้วิจัย:	ว่าที่ร้อยตรีวีรวิชญ์ บุญทา, วิทยานิพนธ์: ศศ.ม. (ภาษาไทย), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2565
อาจารย์ที่ปรึกษา:	ดร. วชิรินทร์ แก่นจันทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์
คำสำคัญ:	ความรุนแรง, เรื่องสั้น, รางวัลซีไรต์

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ความรุนแรงที่ปรากฏในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ประจำปี 2560 จำนวน 8 เล่ม โดยใช้ทฤษฎีความรุนแรง และวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ มาใช้เป็นกรอบวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า ความรุนแรงที่ปรากฏในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ประจำปี 2560 ปรากฏความรุนแรง 2 ลักษณะ คือ ความรุนแรงเดี่ยวและความรุนแรงซ้อน ความรุนแรงเดี่ยว ประกอบด้วย 1) ความรุนแรงทางตรง พบความรุนแรงต่อร่างกาย ความรุนแรงต่อจิตใจ ความรุนแรงต่อทรัพย์สิน และความรุนแรงในครอบครัว 2) ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง พบความรุนแรงทางเศรษฐกิจ ความรุนแรงทางการเมือง ความรุนแรงต่อสถานะและบทบาททางสังคม ความรุนแรงต่อสถาบันครอบครัว และความรุนแรงทางการศึกษา และ 3) ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม พบความรุนแรงทางอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ ความรุนแรงต่อความเชื่อทางศาสนา ความรุนแรงต่อความเชื่อทางสังคม และความรุนแรงต่อความเชื่อเรื่องชาติกำเนิด ส่วนความรุนแรงซ้อน ประกอบด้วย 1) ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางตรง 2) ความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางตรง 3) ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้าง 4) ความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม และ 5) ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้างต่อเนื่องให้เกิดความรุนแรงทางตรง

Title: VIOLENCE IN SHORT STORIES IN THE FINAL LIST FOR THE B.E. 2560
S.E.A. WRITE AWARD

Author: ACTING SUB LT.Wachirawit Boonta, Thesis: M.A. (Thai), University of Phayao, 2022

Advisor: Dr. Watcharin Kaenchan Co–advisor Associate Professor Dr.Premvit Vivattanaseth

Keywords: Violence, Short Story, S.E.A. Write Award

ABSTRACT

This research aimed at analyzing the violence appearing in the final 8 short stories of the 2560 B.E. SEA Write award. The violence theory and critical discourse analysis theory were employed in the analysis process. The results indicated that there were two types of violence that appeared in the final 8 short stories of the 2560 B.E. SEA Write awards namely, the single violence and the complex violence. As for the single violence, it was consisted of 1) direct violence which included physical violence, psychological violence, belongings violence, and family violence; 2) structural violence which was comprised of economic violence, political violence, status and role violence, family institution violence, and educational violence; 3) cultural violence which was composed of patriarchal violence, religious belief violence, social belief violence, and birth belief violence. Regarding the complex violence, it was included of 1) cultural violence that leads to direct violence, 2) structural violence that leads to direct violence, 3) cultural violence that leads to structural violence, 4) structural violence that leads to cultural violence, and 5) cultural violence that leads to structural violence that causes direct violence.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือความกรุณาจาก ดร.วัชรินทร์ แก่นจันทร์ ผู้เป็นทั้งอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลหนังสือ เอกสาร ตำรา บทความที่เป็นประโยชน์ในการศึกษา และให้คำแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไข วิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่มาโดยตลอด จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์, ดร.วรัญญา ยิ่งยงค์ดี, ดร.บัณฑิต ทิพย์เดช, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมพร ทิพย์เดช และคณาจารย์ สาขาวิชาภาษาไทยทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ความเมตตา และกรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไข และติดตามความก้าวหน้าของวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่มาโดยตลอด

ขอขอบคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ที่กรุณาให้คำแนะนำและกำลังใจในการจัดทำวิทยานิพนธ์ จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่หลักสูตรทุกท่าน โดยเฉพาะที่ป๋วย นางสาวชุตินา ปัญญาวงศ์ ที่คอยให้คำแนะนำ ติดตามงาน และประสานงานด้านเอกสารธุรการกับทางคณะและมหาวิทยาลัยด้วยดีเสมอมา

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ นอกจากจะสำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือของครูบาอาจารย์แล้ว ยังได้รับความกรุณาของคุณแม่พรณี บุญทา ผู้ให้ความรัก ให้กำลังใจ และส่งเสริมในด้านการศึกษาแก่ผู้วิจัยด้วยดีมาโดยตลอด ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตปริญญาโทคณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาภาษาไทย รหัส 60 ทุกท่านที่ช่วยเหลือเกื้อกูลในฐานะกัลยาณมิตร มา ณ โอกาสนี้

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณท่านเจ้าของบทความ เอกสาร ตำราทางวิชาการ และหนังสือทุกเล่มที่ได้ใช้ในการศึกษาและอ้างอิง หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจนำไปศึกษาค้นคว้าต่อไป ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

วัชรวิชัย บุญทา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฌ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
ขอบเขตของการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎี.....	9
เอกสารที่เกี่ยวข้อง	17
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	23
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	46
ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย.....	46
การเก็บรวบรวมข้อมูล	49
การวิเคราะห์ข้อมูล	50
การนำเสนอผลการวิจัย	51
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	52

ความรุนแรงเดี่ยว.....52

ความรุนแรงซ้อน..... 77

บทที่ 5 บทสรุป.....88

สรุปผลการวิจัย 88

อภิปรายผลการวิจัย.....89

ข้อเสนอแนะ.....92

บรรณานุกรม.....93

ประวัติผู้วิจัย 100

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 สามเหลี่ยมความรุนแรง	12
ภาพ 2 กรอบมิติทั้ง 3 ของวาทกรรม ของแฟร์เคลลาฟ (Norman Fairclough)	14

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเด็นเรื่องความรุนแรง (Violence) เป็นประเด็นหนึ่งในสังคมที่นักวิชาการ และองค์กรระหว่างประเทศต่างให้ความสนใจและแสดงทัศนะต่อประเด็นดังกล่าวไว้อย่างหลากหลาย เช่น World Health Organization (2002, p. 5) ได้ให้คำจำกัดความของความรุนแรงว่า เป็นการใช้อำนาจหรืออำนาจขู่ข่มขู่ต่อผู้ใดผู้หนึ่งหรือกลุ่มคน หรือชุมชนที่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บ ตาย ทำร้ายทางจิตใจ หรือกีดกันการพัฒนา คำจำกัดความข้างต้นสอดคล้องกับความรุนแรงตามทัศนะของโยฮัน กัลตุง (Johan Galtung) นักเคลื่อนไหวด้านสันติภาพชาวนอร์เวย์ ซึ่งเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับความรุนแรง และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง เขาได้นิยามความรุนแรงไว้ว่า ความรุนแรง คือ สาเหตุของความแตกต่างระหว่างศักยภาพกับความเป็นจริง ระหว่างสิ่งที่สามารถเป็นได้กับสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ ความรุนแรงจึงเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์ถูกอิทธิพลโน้มนำ ทำให้การตระหนักถึงสภาพทางร่างกายและจิตใจที่แท้จริง ต่ำกว่าการตระหนักถึงศักยภาพที่มี ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มระยะห่างระหว่างศักยภาพกับความเป็นจริง หรือการยับยั้งขัดขวางการลดลงของระยะห่างดังกล่าว ก็ล้วนแล้วแต่เป็นความรุนแรงทั้งสิ้น (Galtung, 1975, pp. 110–111)

โยฮัน กัลตุง (Johan Galtung) ได้จำแนกความรุนแรงออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ความรุนแรงทางตรงหรือความรุนแรงทางกายภาพ (Direct Violence) หมายถึง ความรุนแรงที่มีผู้กระทำไม่ว่าจะเป็นทางวาจาและทางกาย ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) หมายถึง ความรุนแรงที่โครงสร้างทางสังคมเป็นผู้กระทำ คือ โครงสร้างทางการเมืองและโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ที่ก่อให้เกิดการกดขี่ การเอาเปรียบ และความไม่เท่าเทียมกันทางด้านอำนาจและโอกาสของคนในสังคม และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural Violence) หมายถึง องค์ประกอบใด ๆ ในวัฒนธรรม เช่น ศาสนา อุดมการณ์ ศาสตร์ต่าง ๆ ที่สนับสนุนให้เกิดความชอบธรรมที่แสดงให้เห็นว่า ความรุนแรงทางตรงและความรุนแรงเชิงโครงสร้างนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือเป็นที่ยอมรับได้ในสังคม (เดโชพล เหมนาไลย, 2552, หน้า 3)

เมื่อพิจารณาจากความหมายของความรุนแรงแต่ละระดับจะเห็นได้ว่า ความรุนแรงทางตรงและความรุนแรงเชิงโครงสร้างนั้นไม่อาจเกิดขึ้นได้ด้วยตัวเอง แต่จะต้องอาศัยความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม อันได้แก่ กรอบคิด ความเชื่อ และอุดมการณ์ ซึ่งถูกสร้างขึ้นโดยผู้มีอำนาจคอยให้เหตุผลสนับสนุนและสร้างความชอบธรรมให้กับความรุนแรงทางตรงและความรุนแรง

เชิงโครงสร้างที่เกิดขึ้น ด้วยการสร้างวาทกรรมขึ้นมารองรับ เพื่อให้สังคมเห็นว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเรื่องธรรมดาและสามารถยอมรับได้

วาทกรรม (Discourse) ตามทัศนะของ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) นักปรัชญา ด้านสังคมศาสตร์ชาวฝรั่งเศส ได้ให้คำนิยามของคำว่า Discourse ที่มีนักวิชาการได้นำไปอ้างอิงไว้อย่างกว้างขวาง ว่าเป็น “practices which systematically form the objects of which they speak” ซึ่งหมายถึง “วิถีปฏิบัติที่สร้างสิ่งที่พูดถึงนั้นอย่างเป็นระบบ” (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556, หน้า 6)

ในขณะที่ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2549, หน้า 3-4) ได้ให้คำนิยามของวาทกรรม (Discourse) ตามทัศนะของ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) ไว้ว่า หมายถึง ระบบและกระบวนการในการสร้าง/ผลิต (Constitute) เอกลักษณ์ (Identity) และความหมาย (Significance) ให้แก่สรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเราเอง นอกจากนี้ วาทกรรมยังทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง

เมื่อนำ “วาทกรรม” มาพิจารณาร่วมกับ “ความรุนแรง” จะเห็นได้ว่าวาทกรรมมีส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะประเด็นเรื่องของการสร้างความรู้ ความจริง อำนาจ และตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้คงอยู่ในสังคมจนกลายเป็นความธรรมดาสามัญผ่านกระบวนการทางภาษา ทั้งนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า วาทกรรม มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความรุนแรงในมิติต่าง ๆ ขึ้น ตลอดจนทำหน้าที่หล่อเลี้ยงความรุนแรงเหล่านี้ให้คงอยู่ในสังคมอย่างแนบแน่นและยาวนาน หรืออาจสรุปได้ว่า วาทกรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความรุนแรง

วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) เป็นแนวคิดหนึ่งในการวิเคราะห์วาทกรรมที่นักวิชาการด้านมนุษยศาสตร์ให้ความสนใจศึกษาอย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นการศึกษาที่เชื่อมโยงความรู้ด้านภาษาศาสตร์กับสังคมศาสตร์มาประกอบการวิเคราะห์ ซึ่งได้รับการพัฒนาโดย นอร์แมน แฟร์เคลลาฟ (Norman Fairclough) เขาได้อธิบายแนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ว่า “เป็นการศึกษาโครงสร้างของภาษาในวาทกรรม เพื่อทำความเข้าใจสภาพความเป็นจริงในสังคมและเพื่อให้เห็นวิธีการใช้อำนาจ การครอบงำ และความไม่เท่าเทียมกันในสังคมที่ถูกผลิตและผลิตซ้ำภายใต้อุดมการณ์บางอย่าง” (กัลยรัตน์ กลิ่นสุวรรณ, 2556, หน้า 11)

วรพงศ์ ไชยฤกษ์ (2556, หน้า 140) ได้กล่าวถึงการวิเคราะห์วาทกรรมตามแนวทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) ของ นอร์แมน แฟร์เคลลาฟ (Norman Fairclough) ไว้ว่า

น่าสนใจว่า “วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เป็นแนวทางการศึกษาที่จะทำให้เห็นในเรื่องของ อำนาจ (Power) การครอบงำ (Dominance) อุดมการณ์ (Ideology) ความไม่เท่าเทียมกัน (Hegemony) ชนชั้นทางสังคม (Class) เพศสภาพหรือเพศภาวะ (Gender) และเชื้อชาติ (Race) เป็นต้น โดยอาศัยภาษาที่สื่อผ่านตัวบทและบริบททางสังคม”

จากแนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ข้างต้น ได้แสดงให้เห็นว่านอกจากภาษา จะเป็นเครื่องมือสื่อสารของมนุษย์แล้ว ภาษายังเป็นเครื่องมือหรือกระบวนการในการสร้างชุด ความรู้ ความจริง และอำนาจเพื่อครอบงำหรือชี้นำสังคม หรือที่เรียกว่า “วาทกรรม” ซึ่งส่งผล กระทบต่อการกระทำและวิถีปฏิบัติของคนในสังคม และนอกจากนี้ ยังเปิดเผยให้เห็นถึง ความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรมกับภาคปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อกันอย่างเป็น พลวัต

ทั้งนี้วาทกรรมมีส่วนสำคัญต่อวิถีปฏิบัติของผู้คนในสังคมอยู่ตลอดเวลา ตั้งแต่เกิด จนตาย ทั้งในโลกแห่งความเป็นจริงและในโลกแห่งวรรณกรรม โดยเฉพาะวรรณกรรมเรื่องสั้น (Short Story) ซึ่งเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่ได้รับคามนิยมอย่างกว้างขวาง มีลักษณะ คล้ายกับนวนิยาย แต่ต่างกันตรงที่เรื่องสั้นมีความยาวของเนื้อเรื่องน้อยกว่า การดำเนินเรื่อง กระชับมีฉากกับตัวละครน้อย และนำเสนอแนวคิดหลักเพียงแนวคิดเดียว ซึ่งผู้เขียนมักจะนำเอา ประเด็นทางสังคมมาสอดแทรกหรือนำเสนอในเรื่องสั้นของตนเองอยู่เสมอ ลักษณะดังกล่าว โดยเฉพาะการนำเสนอประเด็นทางสังคมในเรื่องสั้นนั้น แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของ วรรณกรรมกับสังคม ดังที่ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2531, หน้า 96 อ้างอิงใน ทิพย์โชคไชยวิศิษฎ์กุล, 2549, หน้า 1) ได้กล่าวว่า “นักเขียนคนเดียวก็เปรียบเสมือนสามคน คือ นอกจากจะเป็น นักเขียนแล้ว ยังเป็นหน่วยหนึ่งของคนในยุคสมัย และเป็นพลเมืองด้วย”

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า เรื่องสั้นเป็นพื้นที่แห่งวาทกรรมที่มีความสัมพันธ์กับสังคม วัฒนธรรมอย่างเหนียวแน่น โดยมีผู้เขียนเป็นตัวกลางของความสัมพันธ์ ซึ่งมีสถานะเป็นทั้ง ผู้สร้างวาทกรรมและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมวัฒนธรรม โดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือ แต่ทั้งนี้ เรื่องสั้นก็ไม่ได้นำเสนอภาพสะท้อนของสังคมวัฒนธรรมที่ผู้เขียนดำรงอยู่อย่างตรงไปตรงมา หากแต่เป็นพื้นที่ที่ผู้เขียนใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการประกอบสร้างและสืบทอดวาทกรรม (Discourse) อันเป็นบ่อเกิดแห่งความรุนแรง

ในปัจจุบันมีผลงานเรื่องสั้นอยู่เป็นจำนวนมาก หนึ่งในจำนวนนั้นได้แก่เรื่องสั้น ที่เข้าประกวดและผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาตัดสินวรรณกรรมเพื่อรับรางวัล ซีไรต์ ว่ามีคุณค่าทั้งทางด้านเนื้อหาและวรรณศิลป์ ดังที่ นิตยา มาคะวิสุทธิ (2535; 2536, หน้า 210 อ้างอิงใน นันทนา รอดสำราญ, 2554, หน้า 3) กล่าวถึงเกณฑ์การตัดสินรางวัลซีไรต์

ไว้ว่า สำหรับประเทศไทยได้กำหนดเกณฑ์การประเมินค่าวรรณกรรมของรางวัลซีไรต์ไว้ 3 ประการใหญ่ ๆ ดังนี้ 1) ต้องมีความริเริ่มสร้างสรรค์ทั้งในด้านแนวคิดและกลวิธี 2) ต้องถึงพร้อมซึ่งคุณค่าทางวรรณศิลป์ และ 3) ต้องมีคุณค่าต่อสังคมและมนุษยชาติ วรรณกรรมของรางวัลซีไรต์จึงได้รับการยอมรับในคุณค่าด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง

เมื่อนำแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์มาเป็นกรอบในการศึกษาวาทกรรม ความรุนแรงในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 จะทำให้เห็นว่า เรื่องสั้นเหล่านี้ต่างแฝงไปด้วย “วาทกรรมแห่งความรุนแรง” ผ่านเรื่องราวชีวิต แนวคิด ความเชื่อของตัวละครที่ถูกประกอบสร้างและผลิตซ้ำ จนกลายเป็นเรื่องธรรมดาที่คนในสังคมต่างยอมรับและทนทานต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคม ดังตัวอย่าง ความรุนแรงในเรื่องสั้น ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี ดังนี้

มนุษย์ทุกคนในโลกนี้เกิดมาพร้อมไฟคนละหนึ่งใบ ด้านหลังไฟจะเป็นลาย ตารางสีขาวยลบล้างดำ ประทับตรารัฐบาลโลก ส่วนด้านหน้าของไฟนั้น... ในตอนแรกจะเป็นสีขาวยลบล้างดำ แต่เมื่อใดก็ตามที่คนคนนั้นทำสิ่งที่สังคมตัดสินว่าผิด ไฟจะกลายเป็นสีดำและคนคนนั้นก็จะเป็นคนเลวของสังคมเมื่อนั้นบรรดาคนดีของสังคมที่ครอบครองไฟสีขาวจะมีสิทธิ์สังหารคนเลวได้โดยไม่ผิดกฎหมาย...

...เรามีสิทธิ์ขอร้องให้ใคร ๆ แสดงหน้าไฟให้ดูได้ตลอดเวลา... หากมันเป็นไฟสีดำ คุณจะร้องเรียกคนดีรอบตัวให้เข้าไปฆ่าเขาหรือเดินจากไปเฉย ๆ ก็ได้แต่พวกเราเหล่าคนดี ไม่เคยปล่อยให้คนชั่วลอยนวล...

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 39-40)

จากตัวอย่างในเรื่องสั้น ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี ได้แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคม คือ “การสังหาร” ผู้ที่ถูกสังคมตัดสินว่าเป็นคนเลว ซึ่งความรุนแรงดังกล่าวเป็นความรุนแรงทางตรง (Direct Violence) ที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมที่คนทั่วไปสามารถรับรู้และเข้าใจได้อย่างง่ายดาย แต่หากพิจารณาถึงเบื้องหลังหรือสาเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงทางตรง โดยใช้กรอบคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis: CDA) มาช่วยในการสืบค้นหาคำตอบก็จะช่วยให้สามารถทำความเข้าใจและชี้ให้เห็นว่า ความรุนแรงทางตรงที่ปรากฏ มิได้เกิดขึ้นโดยตัวของมันเอง หากแต่เป็นผลที่เกิดจากความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมและความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่สถาบันรัฐ (ผู้มีอำนาจ) เป็นผู้สร้างขึ้น โดยการเข้ามาจัดการและควบคุม ตลอดจนกำหนดมาตรฐานการดำเนินชีวิต โครงสร้างทางสิทธิและอำนาจของคน

ในสังคมให้เป็นที่รู้ต้องการ สถาบันรัฐได้สร้างวาทกรรมหรืออุดมการณ์ทางสังคม ที่มองว่าผู้ที่โง่เปลี่ยนเป็นสติค่าคือคนเลว ดังข้อความที่ว่า “เมื่อใดก็ตามที่คนคนนั้นทำสิ่งที่สังคม ตัดสินว่าผิด โง่จะกลายเป็นสติค่า และคนคนนั้นก็จะเป็นคนเลวของสังคม” การสังหารคนเลว เป็นสิทธิของคนดี “สิทธิสังหารคนเลวได้โดยไม่ผิดกฎหมาย” และคนดีต้องไม่ปล่อยให้คนเลว มีชีวิตอยู่ในสังคมได้ต่อไป “แต่พวกเราเหล่าคนดีไม่เคยปล่อยให้คนชั่วลอยนวล” วาทกรรมหรือ อุดมการณ์เหล่านี้ับเป็นความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural Violence) ที่รัฐได้ประกอบสร้าง ผลิตซ้ำ และแพร่กระจายไปสู่คนในสังคม จนกระทั่งอุดมการณ์เหล่านี้เข้าไปฝังลึกอยู่ในสามัญสำนึกของคนในสังคมอย่างกว้างขวาง และมองว่าการใช้ความรุนแรงทางตรงกับคนที่สังคม ตัดสินว่าเป็นคนเลว เป็นเรื่องปกติและยอมรับได้ในสังคม

นอกจากความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมแล้ว รัฐยังได้สร้างความรุนแรงขึ้นอีกมิติหนึ่ง คือ ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) ซึ่งเกิดจากการที่รัฐได้กำหนดกฎเกณฑ์ในสังคม ที่ให้คนในสังคมมีสิทธิและอำนาจที่ไม่เท่าเทียม โดยรัฐได้แบ่งคนในสังคมเป็น 2 กลุ่ม คือ คนดี หรือผู้ที่เชื่อฟัง (ผู้ที่มีไฟสีขาว) กับคนเลวหรือผู้ที่ไม่เชื่อฟัง (ผู้ที่โง่เป็นสติค่า) ซึ่งรัฐจะให้ความสำคัญ กับคนดีที่เชื่อฟังและปฏิบัติตามที่รัฐต้องการ โดยการให้สิทธิพิเศษในการใช้ความรุนแรงกับคนเลว (คนที่รัฐไม่ต้องการ) ได้โดยไม่ต้องรับผิดชอบใด ๆ “บรรดาคนดีของสังคมที่ครอบครองไฟสีขาวจะมี สิทธิสังหารคนเลวได้โดยไม่ผิดกฎหมาย” ดังนั้นความรุนแรง เชิงโครงสร้างจึงเป็นปัจจัยสำคัญ ที่กระตุ้นให้คนดีของสังคมก่อความรุนแรงทางตรง (สังหารคนเลว) โดยปราศจากความรู้สึกผิด แต่อย่างใด ในทางตรงข้ามการใช้ความรุนแรงดังกล่าวยังเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจของคนดีทั้งหลาย ในสังคมอีกด้วย

นอกจากประเด็นความรุนแรงที่ปรากฏในเรื่องสั้นในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี จากรวมเรื่องสั้นชุดสิงโตนอกคอก ของ จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท แล้วยังพบว่ามีความรุนแรง ในเรื่องสั้นเรื่องอื่นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้าย เพื่อรับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 อีกเช่นกัน ดังปรากฏในตัวอย่างจากเรื่องสั้นหญิงสาวในบทกวี จากรวมเรื่องสั้น นักแสดงสด ของสาคร พูลสุข ดังนี้

“เป็นไง เพชฌฆาตร้อยศพโง่มานั่งห่อหมกอยู่กับเบียร์คนเดียว กลับมาจากแนวหน้า ทั้งที่ ทำไมไม่ใช้ความโหดให้เกิดประโยชน์”... นี่ถ้าเป็นเขากการได้รับสมญานามว่าเป็นเพชฌฆาตร้อยศพ ในสนามรบถือเป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูลเลยทีเดียว เป็นเกียรติพอกันกับที่ชายชาติทหาร บางคนได้เป็นนายกรัฐมนตรีเลยทีเดียว (สาคร พูลสุข, 2560, หน้า 168-169)

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น นักแสดงสด ได้กล่าวถึง นายทหารผู้ได้รับสมญานามจากการรบ ว่าเป็นเพชฌฆาตร้อยศพ ที่ได้กลับมาจากการรบในแนวหน้า แล้วไปนั่งดื่มเบียร์ในร้านอาหาร

แห่งหนึ่ง จากนั้นก็มีนายทหารอีกนายหนึ่งเข้ามาทักทายและแสดงความคิดเห็นส่วนตัวเกี่ยวกับ
 วิจารณ์ของเจ้าของสมณนามเพศฆราวาสเพศชาย จากบทสนทนาดังกล่าวได้แสดงให้เห็น
 ความคิดของตัวละครนายทหาร ซึ่งแฝงไปด้วยอุดมการณ์แบบปิตาธิปไตย หรือชายเป็นใหญ่
 (Patriarchy) ที่มองว่าความเป็นผู้ชายนั้นต้องประกอบไปด้วยคุณลักษณะสำคัญ 2 ประการ ได้แก่
 การเป็นนักรบหรือเป็นผู้มีความเก่งกล้าสามารถในการสังหารศัตรู ดังจะเห็นได้จากข้อความ
 “เพศฆราวาสเพศชาย” และการเป็นนักรักหรือเป็นผู้ที่มีความสามารถในการจับผู้หญิง ดังจะเห็น
 ได้จากข้อความ “ทำไมไม่ใช้ความโหดให้เกิดประโยชน์” แนวคิดดังกล่าวนี้ได้ลดทอนคุณค่าของ
 ผู้หญิง ให้กลายเป็นเพียงวัตถุทางเพศของผู้ชายเท่านั้น จะเห็นได้ว่ากรอบแนวคิดของตัวละคร
 ในเรื่องนั้น เป็นความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (แนวคิดปิตาธิปไตย) ที่คอยสนับสนุนให้เกิด
 ความรุนแรงทางตรงในสังคม คือ การสังหารศัตรู และการใช้ผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศของผู้ชาย
 เท่านั้น

ตัวอย่างข้างต้นได้ชี้ให้เห็นถึงความรุนแรงรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับบุคคลในสังคม
 แห่งโลกต่าง ที่ผู้เขียนได้ประกอบสร้างขึ้นโดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการนำเสนอ
 ประเด็นต่าง ๆ ตามทัศนะของตนต่อสาธารณชนผ่านปฏิบัติการทางภาษา และในขณะเดียวกัน
 ปฏิบัติการทางภาษาดังกล่าวก็อาจเป็นการตอกย้ำหรือผลิตซ้ำอุดมการณ์บางอย่างที่มีส่วนสำคัญ
 ในการสร้างหรือสืบทอดความรุนแรง เช่น การเหยียดเพศเชื้อชาติ ศาสนา ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ
 ที่ไม่เท่าเทียมอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษาเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้าย
 เพื่อรับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 โดยใช้การวิเคราะห์วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical
 Discourse Analysis: CDA) และการศึกษาประเด็นความรุนแรงในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือก
 ให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้าย เพื่อรับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 ยังไม่ปรากฏอย่างเด่นชัด
 ดังนั้นงานวิจัยนี้จะช่วยเปิดเผยให้เห็นความรุนแรงรูปแบบต่าง ๆ ในสังคมผ่านเรื่องสั้นที่ผ่าน
 การคัดกรองจากสถาบันสื่อ โดยเฉพาะรางวัลซีไรต์ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้าง คัดเลือก ผลิตซ้ำ
 และแพร่กระจายวาทกรรมความรุนแรงไปสู่ผู้อ่านได้อย่างกว้างขวางอีกสถาบันหนึ่ง ตลอดจน
 ช่วยให้เห็นสามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับต้นเหตุของความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคม สร้างความ
 ตระหนักรู้ถึงอำนาจของภาษาในฐานะเครื่องมือสำคัญในการชี้นำสังคมกระตุ้นเตือนให้สังคม
 ได้ตระหนักรู้ถึงความสำคัญของปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้น เสพสื่ออย่างรู้เท่าทันและเป็นแนวทาง
 ในการอ่านวรรณกรรมในมุมมองที่หลากหลายและสร้างสรรค์แก่ผู้ที่สนใจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วิเคราะห์ความรุนแรงที่ปรากฏในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย โดยใช้ข้อมูลจากเรื่องสั้นจำนวน 76 เรื่อง จากรวมเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 จำนวน 8 เล่ม ดังนี้

1. เกริกศิษฏ์ พลະมาตร์ (2558) **เรากำลังกลายพันธุ์**. ปทุมธานี: นาคร.
2. เกาจันทร์ (2560) **เสน่หานุสรณ์**. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์อัมรินทร์พรินติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
3. จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท (2560) **สิงโตนอกคอก** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์ อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
4. จิรัฏฐ์ ประเสริฐทรัพย์ (2560) **ประวัติศาสตร์ที่เพิงเคร่า**. กรุงเทพฯ: แซลมอน.
5. ภู กระดาษ. (2558). **ตั้งเรือนร่างไร้องค์กาย**. กรุงเทพฯ: มติชน.
6. สาคร พูลสุข. (2560). **นักแสดงสด**. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์ อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
7. อนิมมาล เล็กสวัสดิ์. (2560). **เงาแปลกหน้า**. กรุงเทพฯ: อาร์ดีเฮ้าส์.
8. อุมมีสาลาม อุมาร. (2557). **กลางฝูงแพะหลังหัก**. กรุงเทพฯ: มติชน.

นิยามศัพท์เฉพาะ

วาทกรรม หมายถึง กระบวนการสร้าง/ผลิต เอกลักษณ์ และความหมายให้กับสิ่งต่าง ๆ ในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ เช่น ความรู้ ความจริง อำนาจ ตลอดจนตัวตนของเราเอง ซึ่งใช้ภาษาเป็นเครื่องมือ

ความรุนแรง หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงเจตนาทำร้าย ทำลาย ร่างกาย สภาพจิตใจ และทรัพย์สิน การยุยง กีดกัน ปิดกั้นศักยภาพ โอกาสและสิทธิเสรีภาพ

ความรุนแรงทางตรง หมายถึง ความรุนแรงที่มีผู้กระทำ เช่น การทำร้ายร่างกาย การดูต่ำกว่าร้าย หรือการทำสงคราม เป็นต้น

ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง หมายถึง ความรุนแรงที่มีโครงสร้างทางสังคม คือ โครงสร้างทางการเมืองและโครงสร้างทางเศรษฐกิจเป็นตัวการที่ก่อให้เกิดความรุนแรง เช่น ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของคนในสังคม ปัญหาการทุจริตต่ออำนาจหน้าที่ของผู้มีอำนาจ เป็นต้น

ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม หมายถึง ความเชื่อ ความยึดถือในสังคมที่คอยสนับสนุนให้สังคมยอมรับความรุนแรงประเภทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ว่าเป็นเรื่องธรรมดาสามัญ เป็นสิ่งที่เป็นธรรมชาติ เช่น สามีทุบตีภรรยาที่ไม่เชื่อฟัง ตำรวจใช้กำลังปราบปรามผู้ก่อการร้าย เป็นต้น

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ทราบถึงความรุนแรงที่ปรากฏในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้าย เพื่อรับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560
2. สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาความรุนแรงรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อนำไปสู่การหลีกเลี่ยงหรือลดทอนความรุนแรงที่อาจจะเกิดขึ้น
3. สร้างความตระหนักและกระตุ้นให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญและอิทธิพลของภาษาเพื่อการเสพสื่ออย่างรู้เท่าทัน
4. เป็นแนวทางการอ่านวรรณกรรมในมุมมองที่หลากหลายและสร้างสรรค์แก่ผู้ที่สนใจ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและอธิบายปรากฏการณ์ของเรื่อง ที่ศึกษาได้ ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎี
  - 1.1 ทฤษฎีความรุนแรง
  - 1.2 ทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์
2. เอกสารที่เกี่ยวข้อง
  - 2.1 รางวัลซีไรต์
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง
  - 3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์
  - 3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมซีไรต์

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎี

1. ทฤษฎีความรุนแรง (Violence Theory)

เมื่อกล่าวถึงความรุนแรงในมิติทัศน์ของบุคคลทั่วไปแล้ว อาจหมายถึง การที่บุคคล ใช้กำลังประทุษร้าย หรือล่วงละเมิดทางด้านร่างกาย สภาพจิตใจ และทรัพย์สินต่อบุคคลหรือ กลุ่มชน แต่ความเป็นจริงแล้วความหมายของความรุนแรงนั้น ยังหมายรวมถึง การปิดกั้น ขัดขวางโอกาส สิทธิ เสรีภาพ ตลอดจนความเจริญอกงามของบุคคลหรือกลุ่มชนด้วย และด้วยเหตุที่ประเด็นเรื่องความรุนแรงเป็นที่กล่าวถึงในสังคมอย่างกว้างขวาง จึงทำให้มี นักวิชาการและนักสันติวิธี ได้เสนอคำจำกัดความของความรุนแรงไว้อย่างหลากหลาย เช่น R.J. Rummel ได้ให้ความหมายว่า ความรุนแรง คือ การแสดงออกถึงการใช้อำนาจ เกี่ยวกับการใช้ ความรุนแรงทางกายภาพ ส่วน Doug Bond ได้ให้ความหมายของความรุนแรงที่แคบเข้าว่าเป็น การใช้อำนาจทางกายภาพต่อต้านการกระทำ หรือเจตนาของผู้อื่น ซึ่งเป็นการลงโทษให้เกิด การได้รับบาดเจ็บทางกาย หรือถึงแก่ความตาย (อุษณีย์ ธิโนศวรย์ และศรีชัย พรประชาธรรม อ้างอิงใน ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2553, หน้า 226) ส่วน World Health Organization (2002, p. 5)

ได้ให้นิยามของความรุนแรงว่า เป็นการใช้กำลัง หรืออำนาจขู่เข็ญต่อผู้ใดผู้หนึ่ง หรือกลุ่มคน หรือชุมชน ที่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บ ตาย การทำร้ายจิตใจ กีดกันการพัฒนา

ส่วน ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2557, หน้า 10) ได้ให้นิยามของความรุนแรงไว้ว่าเป็นพฤติกรรมที่มุ่งจะก่อให้เกิดอันตรายทางกายภาพ ต่อผู้คน หรือความเสียหายต่อทรัพย์สินที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นการกระทำที่สะกดหรือให้บาดเจ็บ หรือทำให้ศักยภาพของมนุษย์ สะกดหยุดลงในขณะที่ยังไม่ถึงกาลอันสมควร

จากการให้คำจำกัดความคำว่า “ความรุนแรง” ของนักวิชาการและองค์กรต่าง ๆ ข้างต้น พบว่า มีลักษณะร่วมกัน คือ ความรุนแรง หมายถึง พฤติกรรมหรือเจตนาที่มีผลในการทำร้าย ทำลาย ทางด้านร่างกาย จิตใจ ทรัพย์สิน การกีดกัน ปิดกั้น การเข้าถึงการพัฒนา หรือการยุติศักยภาพของมนุษย์ก่อนเวลาอันสมควร

อย่างไรก็ตาม โยฮัน กัลตุง (Johan Galtung) นักคิดและนักเคลื่อนไหวด้านสันติภาพคนสำคัญ ได้เสนอกรอบคิดเรื่องความรุนแรงไว้อย่างครอบคลุมที่สุดผู้หนึ่ง โดย โยฮัน กัลตุง (Johan Galtung) ได้ชี้ให้เห็นว่า ความรุนแรงเกิดขึ้นในหลายลักษณะ เช่น ความรุนแรงต่อธรรมชาติ มนุษย์ สังคม โลก เวลา วัฒนธรรม ซึ่งในแต่ละลักษณะก็มีมิติ ความรุนแรงทั้งในเชิงวัตถุประสงค์ที่จับต้องได้ หรือในเชิงนามธรรมที่กระทบต่อจิตใจ จิตวิญญาณ ทั้งในระดับปัจเจก สังคม และโลก (กฤษฎา บุญชัย, 2553, หน้า 168)

โยฮัน กัลตุง (Johan Galtung) ได้จำแนกความรุนแรงออกเป็น 3 มิติด้วยกัน ดังนี้

ความรุนแรงมิติที่ 1 คือ ความรุนแรงทางตรง (Direct Violence) หมายถึง ความรุนแรงที่มีตัวกระทำที่เป็นบุคคลซึ่งประกอบด้วย ที่มาของความรุนแรง เป้าของความรุนแรง และเหยื่อของความรุนแรง ซึ่งส่งผลต่อเหยื่อของความรุนแรงทั้งทางด้านร่างกาย หรือด้านจิตใจ เช่น การทุบตี การฆาตกรรม การทำสงครามระหว่างประเทศ การด่าทอ การประชดประชัน การกล่าวให้ร้าย และการทำลายทรัพย์สิน เป็นต้น

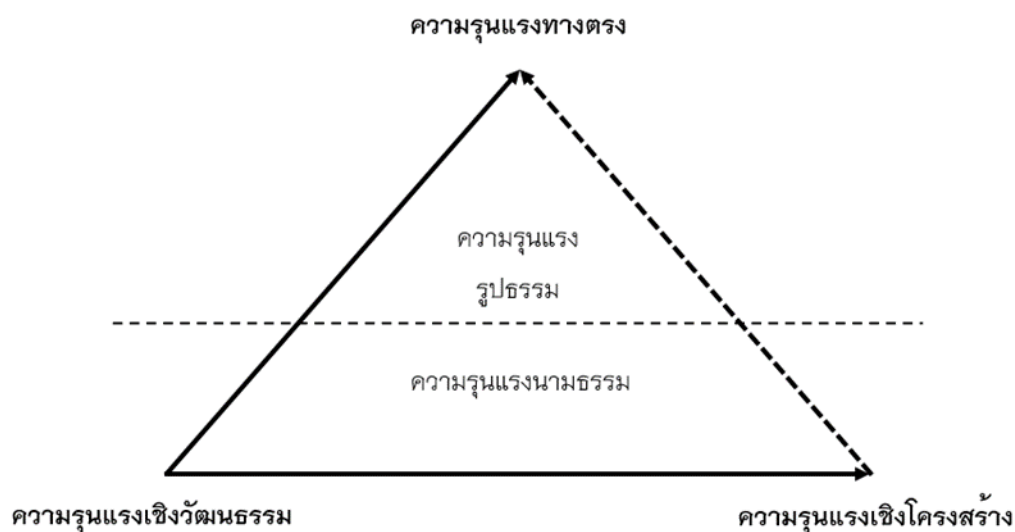
ความรุนแรงมิติที่ 2 คือ ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) หมายถึง ความรุนแรงที่ตัวกระทำไม่ใช่บุคคลแต่เป็นระบบโครงสร้างหรือสถาบันทางสังคม ได้แก่ โครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา และการแพทย์ เป็นต้น ที่คอยสนับสนุนให้เกิดความรุนแรง โดยการสร้างและรักษาช่องว่างระหว่างศักยภาพของมนุษย์ (Potentiality) กับสิ่งที่ เป็นจริง (Actuality) จนทำให้มนุษย์ไม่สามารถบรรลุความต้องการตามศักยภาพได้เท่าที่ควร (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2557 หน้า 60)

ดังตัวอย่างในงานของ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ ซึ่งศึกษาเรื่อง “อุปลักษณะสุขภาพสันติภาพ เชิงวิพากษ์” พบว่า ในแต่ละปีมีผู้ซื้อไอศกรีมเฉพาะในยุโรปมากกว่า 11 พันล้านเหรียญ

อเมริกัน ในขณะที่มีผู้คน 2,500 ล้านคนทั่วโลก ขาดแคลนสารอาหารูปโภคพื้นฐาน ซึ่งสามารถแก้ไขให้ตกไปได้ด้วยเงินเพียง 9 พันล้านเหรียญอเมริกัน หรือประมาณครึ่งหนึ่งของที่ประเทศยุโรปและอเมริกาใช้ซื้ออาหารสัตว์ในแต่ละปี แสดงว่าในความเป็นจริงสังคมมีศักยภาพที่มากพอที่จะช่วยเหลือคนกลุ่มต่าง ๆ ได้ แต่สังคมเลือกที่จะไม่ช่วยเหลือ การปล่อยให้บุคคลอื่นต้องเผชิญกับภาวะการณที่ขัดขวางต่อความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ไม่ให้เกิดผลลัพธ์ ทั้งที่สังคมสามารถช่วยเหลือได้นี้ ถือเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่เกิดขึ้น (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2545 อ้างอิงใน นรินทร์ นำเจริญ, 2550, หน้า 55)

ความรุนแรงมิติที่ 3 คือ ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural Violence) คือ ปรากฏการณ์ในบางแง่มุมของวัฒนธรรมหรือพื้นที่เชิงสัญลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็นในด้านศาสนา อุดมการณ์ ภาษาและศิลปะ หรือแม้แต่วิชาการสาขาใดก็ตาม ที่ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นเหตุผลหรืออ้างความชอบธรรมต่อปฏิบัติการความรุนแรง ทั้งทางตรงและความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ให้กลายเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ หรือทำให้คนในสังคมไม่รู้สึกว่าเป็นความรุนแรง เช่น การใช้ความรุนแรงในครอบครัวที่คนในสังคมมีพื้นฐานทางความคิดที่ว่าเป็นเรื่องภายในครอบครัว คนนอกไม่ควรเข้าไปก้าวกาย จนทำให้เกิดการเพิกเฉยต่อความรุนแรงที่ปรากฏ การกีดกัน การเข้าถึงศาสนสถานของเพศหญิงโดยอ้างความเชื่อทางศาสนา การเพิกเฉยต่อการถูกทำร้ายร่างกายของผู้ที่เห็นต่างทางการเมืองเพียงเพราะมีความเชื่อที่แตกต่างกัน เป็นต้น

ทั้งนี้ โยฮัน กัลตุง (Johan Galtung) ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของความรุนแรงแต่ละมิติ โดยใช้รูปสามเหลี่ยมโยงความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมเข้ากับความรุนแรงทางตรงและความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความรุนแรงนั้นประกอบขึ้นด้วยความรุนแรงทางตรง (Direct Violence) ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structure Violence) และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Culture Violence) ดังแผนภาพสามเหลี่ยมความรุนแรงในภาพ 1

ภาพ 1 สามเหลี่ยมความรุนแรง

ที่มา: ประยุกต์จาก วัชรินทร์ แก่นจันทร์, 2560, หน้า 84

จากภาพ 1 แสดงให้เห็นว่า ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมได้ส่งผลไปยังความรุนแรงในมิติอื่น ๆ ได้ทั้ง 2 ทาง คือ สามารถส่งผลโดยตรงไปยังความรุนแรงทางตรงได้โดยตรง และสามารถส่งผลไปยังความรุนแรงเชิงโครงสร้างและความรุนแรงเชิงโครงสร้างก็จะส่งผลไปยังความรุนแรงทางตรงอีกทอด ตามลำดับ ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า ความรุนแรงทางตรง (Direct Violence) เป็นเหตุการณ์ (Event) ส่วนความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structure Violence) เป็นกระบวนการ (Process) และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Culture Violence) เป็นตัวการ (Cause) ที่ทำให้เกิดความรุนแรง (Violence) ในมิติต่าง ๆ ขึ้น

นอกจากนี้ภาพดังกล่าวยังชี้ให้เห็นว่า ความรุนแรงสามารถเกิดขึ้นได้ทุกจุด ไม่ว่าจะเป็ความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง หรือความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมแต่ละด้าน สามารถที่จะส่งผ่านไปยังด้านอื่นได้ ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงในด้านใดด้านหนึ่งก็จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านที่เหลือด้วย (อุษณีย์ ธโนศวรรย์ และศรีชัย พรประชาธรรม, 2553, หน้า 230)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมนั้นเป็นจุดกำเนิดของความรุนแรงที่ทำหน้าที่คอยสนับสนุน คำจุน สร้างความชอบธรรม และการยอมรับให้กับความรุนแรงทางตรงและความรุนแรงเชิงโครงสร้าง กระทั่งทำให้คนในสังคมเกิดความรู้สึกคุ้นชินกับความรุนแรง

ทั้งหลาย และมองว่าปรากฏการณ์แห่งความรุนแรงเหล่านั้นเป็นเรื่องธรรมดาและเป็นที่ยอมรับได้อย่างสนิทใจ

2. ทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis: CDA)

การศึกษาวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เป็นแนวคิดที่ถูกนำไปใช้ในการศึกษาวิจัยอย่างกว้างขวางเนื่องจากแนวคิดนี้มีความเป็นสหวิทยาสาที่นอกจากจะใช้ศึกษาตัวภาษาแล้วยังสามารถสะท้อนย้อนสังคม วัฒนธรรม และอุดมการณ์ของสังคมนั้น ๆ ผ่านระบบและกระบวนการของภาษาได้อย่างชัดเจน แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis: CDA) เป็นแนวคิดที่สานต่อมาจากแนวคิด วาทกรรม (Discourse) ซึ่งเป็นแนวคิดของ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) นักคิด นักเขียน และนักปรัชญาด้านสังคมศาสตร์ ชาวฝรั่งเศสคนสำคัญที่เน้นความสำคัญในเรื่อง “อำนาจ” และ “ความรู้” ฟูโกต์ กล่าวว่าหน้าที่ของอำนาจ คือ การสร้างความจริง (Truth Production) และใช้วาทกรรมเป็นวิธีการรักษาอำนาจของสถาบันต่าง ๆ ด้วยการนำเสนอานิยามของตนเองเพื่อกดทับการให้นิยามของคนอื่น อีกทั้งยังสร้างความรู้ขึ้นมาเพื่อควบคุมตัวเองและผู้อื่น (บัณฑิต ทิพย์เดช, 2553, หน้า 5)

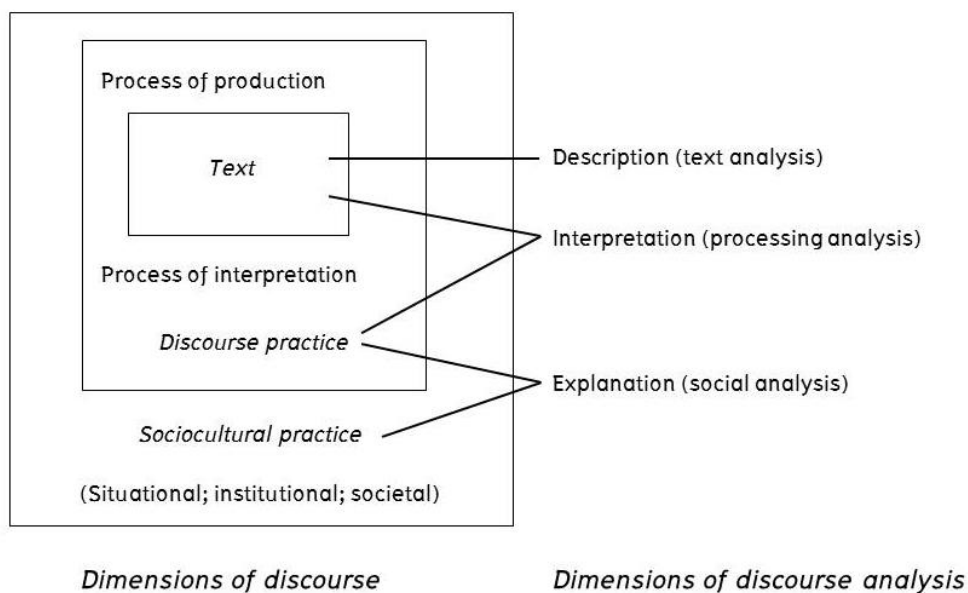
ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2549, หน้า 21) ได้ประมวลความรู้จากการศึกษางานเขียนของ ฟูโกต์ และได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “วาทกรรม” ไว้ว่า วาทกรรม หมายถึงระบบ กระบวนการในการสร้าง/ผลิต (Constitute) เอกลักษณ์ (Identity) และความหมาย (Significance) ให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเราเอง นอกจากนี้วาทกรรมยังทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง (Valorize) ที่ฟูโกต์ เรียกว่า Episteme ดังนั้น ในการวิเคราะห์วาทกรรมของฟูโกต์จึงศึกษาและสืบค้นกระบวนการ ขั้นตอน ลำดับเหตุการณ์ และรายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ ในการสร้างอัตลักษณ์และความหมายให้กับสิ่งที่แวดล้อมเราอยู่ในรูปแบบของวาทกรรม และภาคปฏิบัติการของวาทกรรมว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ ว่ามีความเป็นมาอย่างไร มีการช่วงชิงการนำ (Hegemony) ในการกำหนดกฎเกณฑ์ว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ อย่างไรบ้าง มีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับบุคคล สถาบัน สถานที่ เหตุการณ์อะไรบางอย่างและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับการสร้าง รวมถึงการเก็บกด/ปิดกั้นสิ่งเหล่านี้ของวาทกรรม (วัชรินทร์ แก่นจันทร์, 2560, หน้า 8)

โดยสรุปแล้วแนวคิดวาทกรรมจึงเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการสืบค้นกระบวนการของการสร้างอำนาจ และการช่วงชิงการนำ ที่อยู่ในรูปแบบของความรู้ ความจริงซึ่งมีการเก็บกด ปิดกั้น และเบียดขับซึ่งกันและกันอย่างเป็นพลวัต ในการกำหนดความหมายให้กับสรรพสิ่งที่อยู่แวดล้อมตัวเรา ตลอดจนตัวเราเอง ให้กลายเป็นความธรรมดาสามัญและทำให้สังคมยอมรับในความธรรมดาสามัญนั้นได้อย่างแนบเนียนผ่านปฏิบัติการทางภาษา

นอร์แมน แฟร์เคลลาฟ (Norman Fairclough) นักภาษาศาสตร์ที่สืบทอดแนวคิดวาทกรรมของฟูโกต์ ได้นำแนวคิดด้านภาษาศาสตร์มาศึกษาร่วมกับแนวคิดด้านสังคมศาสตร์ เกิดเป็นแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis: CDA) เขาได้กล่าวถึงความสำคัญสำคัญของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ไว้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรมกับสังคม เป็นความสัมพันธ์แบบวิภาษวิธีวาทกรรมประกอบสร้างสังคม (ความรู้ อัตลักษณ์ และความสัมพันธ์ของคนในสังคม) ในขณะเดียวกันวาทกรรมก็ถูกกำหนดโดยสังคม (รัฐพรพานโพธิ์ทอง, 2556, หน้า 40-50)

นอกจากนี้ วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ยังเป็นแนวทางการศึกษาที่จะทำให้เห็นในเรื่องของอำนาจ (Power) การครอบงำ (Dominance) อุดมการณ์ (Ideology) ความไม่เท่าเทียมกัน (Hegemony) ชนชั้นทางสังคม (Class) เพศภาพหรือเพศภาวะ (Gender) และเชื้อชาติ (Race) เป็นต้น โดยอาศัยภาษาที่สื่อผ่านตัวบทและบริบททางสังคม (วรพงศ์ ไชยฤกษ์, 2556, หน้า 140)

นอกจากนิยามข้างต้น เรายังสามารถเห็นขอบเขตของการวิเคราะห์วาทกรรมตามทัศนะของ นอร์แมน แฟร์เคลลาฟ (Norman Fairclough) ได้ชัดเจนมากขึ้นจากกรอบการวิเคราะห์ที่เขาได้เสนอไว้ที่ชื่อว่า “กรอบมิติทั้ง 3 ของวาทกรรม” ตามกรอบแนวคิดนี้ วาทกรรมนั้นจะประกอบไปด้วย 3 มิติ ได้แก่ ตัวบท (Text) วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (Discourse Practice) และวิถีปฏิบัติทางสังคม (Socio-Cultural Practice) ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพ 2 กรอบมิติทั้ง 3 ของวาทกรรม ของแฟร์เคลลาฟ (Norman Fairclough)

ที่มา: Norman Fairclough, 2010, p. 133

จากแผนภาพจะเห็นว่ากรอบความคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ของ นอร์แมน แฟร์เคลาฟ (Norman Fairclough) มี 3 มิติ ประกอบด้วย ตัวบท (Text) ภาคปฏิบัติการ ทางวาทกรรม (Discourse Practices) และภาคปฏิบัติการทางสังคมและวัฒนธรรม (Social Practices)

วรพงศ์ ไชยฤกษ์ (2556, หน้า 142-144) ได้อธิบายถึงกรอบคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ของ นอร์แมน แฟร์เคลาฟ (Norman Fairclough) ดังนี้

1. ตัวบท (Text) คือ ข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์เพื่อศึกษาทฤษฎีทางภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน วจนภาษาและอวจนภาษา โดยตัวบทแต่ละบททำหน้าที่ 3 ประการ อันได้แก่ ประการที่หนึ่ง คือ นำเสนอเนื้อหาความในบทให้มีความหมายที่ผูกโยงเข้าใจได้เป็นองค์รวม ประการที่สอง คือ นำเสนอความคิด ความเชื่อ ความรู้ของชุมชนในสังคม และประการที่สาม คือ ปฏิบัติการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่ม

2. ปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discourse Practice) คือ การผลิตตัวบทและการตีความตัวบท ซึ่งมีความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discourse Practice) และแบบแผนเดิม ๆ ของวาทกรรม (Discourse Conventions) ภาคปฏิบัติการทางวาทกรรมเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงตัวบท (Text) กับภาคปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรม (Sociocultural Practice) กล่าวคือ ตัวบทและบริบททางสังคมต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ตัวบทอาจถูกกำหนดโดยบริบททางสังคมวัฒนธรรมผ่านภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม ในขณะที่ตัวบทเองก็อาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้วยเช่นกัน

3. ปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรม (Sociocultural Practice) คือ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทและกระบวนการทางวาทกรรม และกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงบริบทในระดับนามธรรมที่ส่งผลให้เกิดวาทกรรม ได้แก่ อุดมการณ์ (Ideology) อำนาจ (Power) อัตลักษณ์ (Identity) ค่านิยม (Value) ความไม่เท่าเทียมกัน หรือความเป็นใหญ่ (Hegemony) ที่ฝังอยู่ในโครงสร้างของสังคม อันจะนำไปสู่การผลิต ผลิตซ้ำ หรือเป็นตัวการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ต่าง ๆ ในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม

การวิเคราะห์วาทกรรมตามแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ทั้ง 3 มิติข้างต้น จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 มิติ ดังนี้

1. มิติบรรยายความ (Description) คือ การวิเคราะห์ตัวบท ได้แก่ การศึกษาตามชนบทของภาษาศาสตร์และสัญวิทยา โดยดูที่หน่วยพื้นฐานและองค์ประกอบทางภาษา ทั้งวจนภาษาและอวจนภาษา อันได้แก่ ภาษาระดับข้อความ ภาพ แสง สี เส้น องค์ประกอบภาพ เป็นต้น

ในฐานะเป็น “สัญญา” เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจเนื้อหา และความหมายที่เป็นเอกภาพในตัวบท การวิเคราะห์มิติแรกจะเป็นการบรรยายการสร้างความหมายองค์รวมของตัวละครผ่านตัวภาษา ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา

2. มิติตีความ (Interpretation) คือ การวิเคราะห์กระบวนการ (Process Analysis) ของภาคปฏิบัติการวาทกรรม ได้แก่ การวิเคราะห์ความหมายแฝงนัยและอุดมการณ์ ที่ซ่อนอยู่ในระดับลึกของตัวบท เป็นการศึกษาความหมายของตัวบทในฐานะที่เป็นผลผลิตของกระบวนการเข้ารหัส (หรือผลผลิตของปฏิบัติการสร้างความหมายผ่านตัวภาษา) รวมทั้งศึกษากลไก วิธีการต่าง ๆ ในการสร้างความหมายโดยเฉพาะความหมายที่สัมพันธ์กับอุดมการณ์ และความเชื่อในสังคม กลไกเหล่านี้จะรวมทั้งวัจนภาษา อวัจนภาษา และเทคนิควิถีทางการผลิตสื่อด้วย

3. มิติอธิบายความ (Explanation) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสื่อหรือตัวบทภาษากับบริบทสังคมวัฒนธรรมที่สื่อหรือตัวบทนั้นปรากฏใช้เป็นการอธิบายการที่ภาษาถูกหล่อหลอมโดยสังคมวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ของภาษา สื่อ และสังคม ซึ่งมักนำไปสู่ประเด็นเรื่องอุดมการณ์ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคม ตลอดจนอำนาจของภาษา และอำนาจของ “เจ้าของ” ภาษา และ “เจ้าของ” ความหมายที่มีเหนือปฏิบัติการทางสังคม ในบางครั้งอาจมองเห็นภาพการช่วงชิง “พื้นที่แห่งอุดมการณ์” หรือ “พื้นที่แห่งความหมาย” เพื่อช่วงชิงอำนาจผ่านภาษาด้วย

สรุปได้ว่า วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) เป็นการผสมผสานแนวคิดเรื่องการวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ เจตนา และบริบทเข้ากับแนวคิดเรื่องอำนาจและอุดมการณ์ทางสังคม ซึ่งแนวคิดนี้มองว่าภาษาที่ใช้ในสังคมทำหน้าที่สะท้อน ผลิต และผลิตซ้ำความรู้ ความคิด และความเชื่อ ซึ่งก็คืออุดมการณ์ในสังคม และในขณะเดียวกันสังคมก็มีส่วนในการกำหนดอุดมการณ์เหล่านี้เช่นกัน การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์จึงเป็นการศึกษาภาษาและสื่อในฐานะที่เป็นวัจนปฏิบัติที่ปรากฏอยู่ในสังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และการเมือง ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างภาษา ตัวบท สื่อ และปฏิบัติการในสังคมต่างเป็นไปในลักษณะโต้ตอบและสะท้อนภาพซึ่งกันและกัน อีกทั้งมีส่วนในการกำหนดประกอบสร้างควบคุม รักษา และสืบทอดซึ่งกันและกันอยู่ในที่ มีความกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกันจนไม่อาจแยกกันได้

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

รางวัลซีไรต์

รางวัลซีไรต์ (S.E.A. Write Award) เป็นคำเรียกสั้น ๆ ย่อมาจาก South East Asian Writers Award หรือรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน เป็นรางวัลวรรณกรรมที่มอบให้แก่นักเขียนหรือกวีในกลุ่มประเทศอาเซียน 10 ประเทศ เรียงตามลำดับตัวอักษร คือ กัมพูชา ไทย บรูไนดารุสซาลาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย เมียนมา ลาว เวียดนาม สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย

รางวัลซีไรต์เกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2522 โดยการริเริ่มของเคิร์ต วาซไฟท์ล (Kurt Wachtveitl) ชาวเยอรมัน เจ้าของกิจการและผู้จัดการโรงแรมโอเรียนเต็ล ที่ต้องการสนับสนุนนักเขียนรุ่นใหม่จากกลุ่มประเทศในแถบอาเซียนที่มีผลงานดีเด่น เนื่องจากโรงแรมโอเรียนเต็ล มีประวัติความเป็นมาเกี่ยวข้องกับนักเขียนชั้นนำของโลกเป็นเวลานาน เห็นได้จากการที่ได้จัดส่วนหนึ่งเป็น “ตึกนักเขียน” (author residence) ขึ้น ประกอบด้วย ห้องชุดพิเศษที่มีชื่อตามชื่อของนักเขียนคนสำคัญที่เคยเข้าพัก ได้แก่ ซัมเมอร์เซต มอสม (Somerset Maugham) โนเอล โควเวิร์ด (Noel Coward) โจเซฟ คอนราด (Joseph Conrad) และเจมส์ เอ. มิเชอเนอร์ (James A. Michener) นอกจากนี้ยังมีห้องชุดเกรแฮม กรีน (Graham Greene) จอห์น เลอ การ์เร (John le Carré) และบาร์บารา คาร์ตแลนด์ (Barbara Cartland) ห้องเจมส์ เอ. มิเชอเนอร์ ภายในตึกนักเขียนที่โรงแรมโอเรียนเต็ล เขตบางรัก กรุงเทพฯ

คณะกรรมการดำเนินงานรางวัลซีไรต์ หรือ Organizing Committee ได้จัดการประชุมครั้งแรก เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2522 โดยมีพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเปรมบุรฉัตร ทรงเป็นองค์ประธาน ผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนั้นประกอบด้วย เคิร์ต วาซไฟท์ล, นายตุล และนางจันท์แจ่ม บุนนาค, เอ็ด ฮันเตอร์ (Ed Hunter) นางพรศรี หลูโพลย์ ซึ่งเป็นผู้แทนฝ่ายโรงแรมโอเรียนเต็ล นางสุภาวีย์ เทวกุล นายกสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย และศาสตราจารย์พิเศษ นรนิติ เศรษฐบุตร นายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ จากการประชุมในวันนั้น คณะกรรมการดำเนินงานฯ ได้มอบหมายให้ สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย และสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยฯ ร่วมกันดำเนินการในเรื่องการแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกและตัดสินวรรณกรรม การกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาวรรณกรรม รวมทั้งการเดินทางไปเจรจากับกลุ่มนักเขียนในประเทศอาเซียนอีก 4 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และมาเลเซีย เพื่อเชิญชวนให้เข้าร่วมโครงการรางวัลซีไรต์ โดยองค์กรนักเขียนหรือองค์กรวรรณกรรมของแต่ละชาติ กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาวรรณกรรมของตน จากนั้นส่งชื่อนักเขียนเจ้าของผลงานวรรณกรรมที่ได้รับรางวัล 1 คน มายัง

ประเทศไทย นักเขียนในกลุ่มประเทศอาเซียน 4 ประเทศดังกล่าวต้องเดินทางมารับพระราชทานรางวัล พร้อมกับนักเขียนไทยในประเทศไทย ที่ประชุมลงมติใช้ชื่อรางวัลนี้ว่า S.E.A. Write Award ซึ่งต่อมา มีชื่อภาษาไทยว่า รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน หรือเรียกสั้น ๆ ว่า รางวัลวรรณกรรมซีไรต์ (มูลนิธิสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร, ม.ป.ป., สื่อออนไลน์) ต่อมาได้มีประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มอาเซียนทยอยเข้าร่วมงานซีไรต์จนครบ 10 ประเทศ ดังนี้ ประเทศบรูไนดารุสซาลัมเข้าร่วมเมื่อปี 2529 ประเทศเวียดนามเข้าร่วมเมื่อปี 2539 ประเทศลาวและพม่าเข้าร่วมเมื่อปี 2541 ประเทศกัมพูชาเข้าร่วมเมื่อปี 2542 (กำเนิดซีไรต์, ม.ป.ป., สื่อออนไลน์)

สัจภูมิ ละออ (2551, หน้า 10 อ้างอิงใน BAI XIAOYU, 2562, หน้า 25) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการประกวดวรรณกรรมรางวัลซีไรต์ ไว้ว่า

1. เพื่อให้เป็นที่รู้จักถึงความสามารถด้านสร้างสรรค์ของนักเขียนในกลุ่มประเทศอาเซียน
2. เพื่อให้ทราบถึงโภคะทรัพยากรทางวรรณกรรม ทรัพยากรเส้นทางปัญญาวรรณศิลป์ แห่งกลุ่มประเทศอาเซียน
3. เพื่อรับทราบ รับรอง ส่งเสริมและจรรโลงเกียรติ อัจฉริยะ ทางวรรณกรรมของนักเขียนผู้สร้างสรรค์
4. เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและสัมพันธ์ภาพอันดีในหมู่นักเขียนและประชาชนทั่วไป ในกลุ่มประเทศอาเซียน

ส่วนการดำเนินการนั้น คณะกรรมการดำเนินงานมอบหมายให้สมาคมภาษาและหนังสือฯ และสมาคมนักเขียนฯ จัดตั้งคณะกรรมการคัดเลือกวรรณกรรมของไทย ส่วนประเทศอื่นนั้น นายกษมาคมทั้งสองได้เดินทางไปเจรจาขอให้ประเทศเหล่านั้นคัดเลือกนักเขียนผู้มีผลงานดีเด่นส่งเข้ามารับรางวัลประเทศละ 1 คน คณะกรรมการได้ดำเนินการตั้งตั้งแต่ปี 2522 ศาสตราจารย์ พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าเปรมบุรฉัตร ทรงรับเป็นประธาน ภายหลังพระองค์ท่านสิ้นชีพิตักษัย ในปี 2524 ม.จ.งามจิตร์ บุรฉัตร ผู้เป็นชายา ได้ดำรงตำแหน่งประธาน สืบแทนจนถึงแก่อนิจกรรม ในปี 2526 พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวิมลฉัตร พระกนิษฐา พระองค์เจ้าเปรมบุรฉัตร ทรงรับเป็นองค์ประธานสืบต่อมาจนถึง พ.ศ. 2534 ต่อมาในปี พ.ศ. 2535-2540 หม่อมเจ้าสุภัทรีดิศ ดิศกุล ทรงรับเป็นองค์ประธาน จากนั้นในปี 2541 ม.ล.พีระพงศ์ เกษมศรี เข้ารับช่วงเพียงปีเดียวก็ลาออก และ ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ บริพัตร เข้ารับตำแหน่งแทนในที่สุด และเป็นประธานดำเนินงานคนปัจจุบัน ในช่วง 6 ปีแรกของการคัดเลือกและตัดสินวรรณกรรมยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน สมาคมทั้งสองจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาหนึ่งชุด ประกอบด้วย

นายกสมาคมทั้งสองเป็นกรรมการร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิทางวรรณกรรม โดยมากเป็นนักเขียน อาวุโส นักแปล บรรณาธิการ อาจารย์มหาวิทยาลัย คณะกรรมการชุดนี้ทำหน้าที่สรรหา เสนอชื่อหนังสือ และพิจารณาตัดสิน ซึ่งประเภทของวรรณกรรมที่ตัดสิน มี 3 ประเภท หมุนเวียนเปลี่ยนกันไปในแต่ละปี คือ นวนิยาย กวีนิพนธ์ และเรื่องสั้น

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 คุณนิลวรรณ ปิ่นทอง นายกสมาคมภาษาและหนังสือฯ เสนอให้มีการรื้อระเบียบการพิจารณาวรรณกรรมไทยเพื่อรับรางวัลซีไรต์ และร่วมกับสมาคมนักเขียนฯ ประกาศใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา และมีการแก้ไขระเบียบอีกครั้งใน พ.ศ. 2535 เพื่อให้รัดกุมขึ้น โดยระเบียบที่ประกาศใช้กำหนดเรื่องการแต่งตั้งคณะกรรมการ เป็น 2 ชุด คือ คณะกรรมการคัดเลือก และคณะกรรมการตัดสิน องค์ประกอบของคณะกรรมการแต่ละชุด คือ คณะกรรมการคัดเลือก จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ผู้แทนสมาคมภาษาและหนังสือฯ 3 คน ผู้แทนสมาคมนักเขียนฯ 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 1 คน คณะกรรมการเลือกกันเองเพื่อเป็นประธาน กรรมการคัดเลือก ทำหน้าที่พิจารณาเรื่องที่มีผู้ส่งเข้าประกวดและคัดเลือกให้เหลือไม่เกิน 7 เรื่อง ส่วนคณะกรรมการตัดสินมี 7 คน ประกอบด้วย นายกสมาคมภาษาและหนังสือฯ หรือผู้แทน นายกสมาคมนักเขียนฯ หรือผู้แทน นักเขียนหรือกวี 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิทางวรรณกรรม 3 คน และประธานคณะกรรมการคัดเลือกโดยคณะกรรมการตัดสินมีหน้าที่พิจารณาวรรณกรรมที่คณะกรรมการคัดเลือกเสนอและพิจารณาตัดสินให้รับรางวัลเพียง 1 เรื่อง

นอกจากนี้ระเบียบยังกำหนดประเภทของวรรณกรรมที่ส่งเข้าประกวด คือ นวนิยาย เรื่องสั้น บทละคร และกวีนิพนธ์ ซึ่งจะเวียนเปลี่ยนไปในแต่ละปียกเว้นแต่บทละครยังไม่เคยมีการรับเข้าประกวด กำหนดในการส่งงานวรรณกรรมภายในวันที่ 30 เมษายนของทุกปี และจะประกาศผลภายในเดือนสิงหาคมของทุกปี งานพระราชทานรางวัลซีไรต์จะจัดขึ้นภายในเดือนกันยายนหรือตุลาคมของทุกปี (ตรีศิลป์ บุญขจร, ม.ป.ป., อ้างอิงใน วันจุฬา ศรีลัมพ์, 2550, หน้า 34)

ทั้งนี้คณะกรรมการดำเนินการได้กำหนดคุณสมบัติของวรรณกรรมที่จะส่งเข้ารับการคัดเลือกไว้ ดังนี้

1. เป็นผลงานเขียนภาษาไทย
2. เป็นผลงานริเริ่มของผู้เขียนเอง มิใช่งานแปลหรือแปลงจากของผู้อื่น
3. ผู้เขียนยังมีชีวิตอยู่ขณะส่งผลงานเข้าประกวด
4. เป็นผลงานที่ตีพิมพ์เป็นเล่มครั้งแรก ย้อนหลังไม่เกิน 3 ปี ภายในวันสิ้นกำหนดส่งผลงาน ทั้งนี้ต้องมีเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ (ISBN) ที่ถูกต้อง
5. ในกรณีที่เป็นผลงานประเภทรวมเรื่องสั้น จะต้องมีย่อเรื่องสั้นอย่างน้อย 8 เรื่อง

6. ในกรณีที่ เป็นผลงานประเภทกวีนิพนธ์ หรือรวมเรื่องสั้น จะต้องมีส่วนที่ไม่เคยรวมเล่ม อย่างน้อย 70 เปอร์เซ็นต์

7. ผลงานวรรณกรรมที่เคยได้รับรางวัลอื่นใดมาแล้ว สามารถส่งเข้ารับการพิจารณา อีกได้

นับตั้งแต่การก่อตั้งรางวัลซีไรต์ (S.E.A. Write Award) หรือรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 ถึง 2564 มีผลงานวรรณกรรมของนักเขียน ไทยได้รับรางวัลซีไรต์ทั้งสิ้น 43 เรื่อง ดังนี้

1. พ.ศ. 2522 ลูกอีสาน ผู้แต่ง คำพูน บุญทวี หนังสือซีไรต์ประเภทนวนิยาย
2. พ.ศ. 2523 เพียงความเคลื่อนไหว ผู้แต่ง เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ หนังสือซีไรต์ประเภท กวีนิพนธ์
3. พ.ศ. 2524 ขุนทอง...เจ้าจะกลับเมื่อฟ้าสว่าง ผู้แต่ง อัศศิริ ธรรมโชติ หนังสือซีไรต์ ประเภท รวมเรื่องสั้น
4. พ.ศ. 2525 คำพิพากษา ผู้แต่ง ชาติ กอบจิตติ หนังสือซีไรต์ประเภทนวนิยาย
5. พ.ศ. 2526 นาฏกรรมบนลานกว้าง ผู้แต่ง คมทวน คันธนู หนังสือซีไรต์ประเภท กวีนิพนธ์
6. พ.ศ. 2527 ซอยเดียวกัน ผู้แต่ง วาณิช จรุงกิจอนันต์ หนังสือซีไรต์ประเภท รวมเรื่องสั้น
7. พ.ศ. 2528 ปูนปิดทอง ผู้แต่ง กฤษณา อโศกสิน หนังสือซีไรต์ประเภทนวนิยาย
8. พ.ศ. 2529 ปณิธานกวี ผู้แต่ง อังคาร กัลยาณพงศ์ หนังสือซีไรต์ประเภทกวีนิพนธ์
9. พ.ศ. 2530 ก่อกองทราย ผู้แต่ง ไพฑูรย์ ธัญญา หนังสือซีไรต์ประเภทรวมเรื่องสั้น
10. พ.ศ. 2531 ตลิ่งสูงซุงหนัก ผู้แต่ง นิคม รายยวา หนังสือซีไรต์ประเภทนวนิยาย
11. พ.ศ. 2532 ใบไม้ที่หายไป ผู้แต่ง จิระนันท์ พิตรปรีชา หนังสือซีไรต์ประเภทกวีนิพนธ์
12. พ.ศ. 2533 อัญมณีแห่งชีวิต ผู้แต่ง อัญชลี วิวัธน์ชัย หนังสือซีไรต์ประเภท รวมเรื่องสั้น
13. พ.ศ. 2534 เจ้าจันทน์ผมหอม นิราศพระธาตุอินทร์แขวน ผู้แต่ง มาลา คำจันทร์ หนังสือซีไรต์ประเภทนวนิยาย
14. พ.ศ. 2535 มือนั้นสีขาว ผู้แต่ง ศักดิ์ศิริ มีสมสืบ หนังสือซีไรต์ประเภทกวีนิพนธ์
15. พ.ศ. 2536 ครอบครวักลางถนน ผู้แต่ง ศิลา โคมฉาย หนังสือซีไรต์ประเภท รวมเรื่องสั้น
16. พ.ศ. 2537 เวลา ผู้แต่ง ชาติ กอบจิตติ หนังสือซีไรต์ประเภทนวนิยาย

17. พ.ศ. 2538 ม้าก้านกล้วย ผู้แต่ง ไพบรินทร์ ขาวงาม หนังสือซีไรต์ประเภทกวีนิพนธ์

18. พ.ศ. 2539 แผ่นดินอื่น ผู้แต่ง กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ หนังสือซีไรต์ประเภทนวนิยาย

19. พ.ศ. 2540 ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน ผู้แต่ง วินทร์ เลียววาริณ หนังสือซีไรต์

ประเภทนวนิยาย

20. พ.ศ. 2541 ในเวลา ผู้แต่ง แร่คำ ประโยคคำ หนังสือซีไรต์ประเภทกวีนิพนธ์

21. พ.ศ. 2542 สิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน ผู้แต่ง วินทร์ เลียววาริณ หนังสือซีไรต์ประเภทรวมเรื่องสั้น

22. พ.ศ. 2543 อมตะ ผู้แต่ง วิมล ไทรนิมิต หนังสือซีไรต์ประเภทนวนิยาย

23. พ.ศ. 2544 บ้านเก่า ผู้แต่ง โชคชัย บัณฑิต หนังสือซีไรต์ประเภทกวีนิพนธ์

24. พ.ศ. 2545 ความน่าจะเป็น ผู้แต่ง ปราปดา หยุ่น หนังสือซีไรต์ประเภทรวมเรื่องสั้น

25. พ.ศ. 2546 ช่างสำราญ ผู้แต่ง เตือนวาท พิมวณา หนังสือซีไรต์ประเภทนวนิยาย

26. พ.ศ. 2547 แม่น้ำรำลึก ผู้แต่ง เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์ หนังสือซีไรต์ประเภทกวีนิพนธ์

27. พ.ศ. 2548 เจ้าหญิง ผู้แต่ง บินหลา สันกาลาคีรี หนังสือซีไรต์ประเภทรวมเรื่องสั้น

28. พ.ศ. 2549 ความสุขของกะทิ ผู้แต่ง งามพรรณ เวชชาชีวะ หนังสือซีไรต์ประเภทนวนิยาย

29. พ.ศ. 2550 โลกในดวงตาข้าพเจ้า ผู้แต่ง มนต์รี ศรียงค์ หนังสือซีไรต์ประเภทกวีนิพนธ์

30. พ.ศ. 2551 เราหลงลืมอะไรบางอย่าง ผู้แต่ง วัชระ ลัจจะสารสิน หนังสือซีไรต์ประเภทรวมเรื่องสั้น

31. พ.ศ. 2552 ลับแล, แก่งคอย ผู้แต่ง อุทิศ เหมะมูล หนังสือซีไรต์ประเภทนวนิยาย

32. พ.ศ. 2553 ไม่มีหญิงสาวในบทกวี ผู้แต่ง ชะการีย์ยา อมตยา หนังสือซีไรต์ประเภทกวีนิพนธ์

33. พ.ศ. 2554 แดดเขาร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ ผู้แต่ง จเด็จ กำจรเดช หนังสือซีไรต์ประเภทรวมเรื่องสั้น

34. พ.ศ. 2555 คนแคระ ผู้แต่ง วิภาส ศรีทอง หนังสือซีไรต์ประเภทนวนิยาย

35. พ.ศ. 2556 หัวใจห้องที่ห้า ผู้แต่ง อังคาร จันทาทิพย์ หนังสือซีไรต์ประเภทกวีนิพนธ์

36. พ.ศ. 2557 อสรพิษและเรื่องอื่น ๆ ผู้แต่ง แดนอรัญญา แสงทอง หนังสือซีไรต์ประเภทรวมเรื่องสั้น

37. พ.ศ. 2558 ไล่เดือนตาบอดในเขาวงกต ผู้แต่ง วีรพร นิติประภา หนังสือซีไรต์ประเภทนวนิยาย

38. พ.ศ. 2559 นครคนนอก ผู้แต่ง พลัง เพียงพิรุฬห์ หนังสือซีไรต์ ประเภทกวีนิพนธ์
39. พ.ศ. 2560 ลิงโตนอกคอก ผู้แต่ง จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท หนังสือซีไรต์ ประเภทรวมเรื่องสั้น
40. พ.ศ. 2561 พุทธศักราชอัสดงกับทรงจำของทรงจำของแมวกุหลาบดำ ผู้แต่ง วีรพร นิติประภา หนังสือซีไรต์ประเภทนวนิยาย
41. พ.ศ. 2562 ระหว่างทางกลับบ้าน ผู้แต่ง อังคาร จันทาทิพย์ หนังสือซีไรต์ประเภทกวีนิพนธ์
42. พ.ศ. 2563 คินปีเสือ และเรื่องเล่าของสัตว์อื่น ๆ ผู้แต่ง จเด็จ กำจรเดช หนังสือซีไรต์ประเภทรวมเรื่องสั้น
43. พ.ศ. 2564 เดพัน ผู้แต่ง ศิริวร แก้วกาญจน์ หนังสือซีไรต์ประเภทนวนิยาย
44. พ.ศ. 2565 “จนกว่าโลกจะโอบกอดเราเอาไว้” ผู้แต่ง ปาลิตา ผลประดับเพ็ชร์ หนังสือซีไรต์ประเภทกวีนิพนธ์

ทั้งนี้รางวัลซีไรต์ไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญกับวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์เท่านั้น แต่ยังได้ให้ความสำคัญกับวรรณกรรมที่ผ่านการคัดเลือกในรอบแรกให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายด้วยเช่นกัน ดังที่ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2547, อ้างอิงใน พรพรหม บุญถนอม, 2551, หน้า 16) ได้กล่าวถึงรางวัลซีไรต์ ไว้ว่า แต่เดิมจะไม่มีการประกาศรายชื่อวรรณกรรมที่ผ่านการคัดเลือกในรอบแรก จนกว่าจะประกาศวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ ต่อมาใน พ.ศ. 2545 มีการเปลี่ยนแปลงโดยมีการประกาศรายชื่อวรรณกรรมรอบคัดเลือกทางสื่อมวลชน เพื่อให้ประชาคมวรรณกรรมได้สนใจติดตามข่าว แต่เนื่องจากว่าในการประกวดวรรณกรรมซีไรต์ที่ผ่านมา สาธารณชนให้ความสนใจต่อวรรณกรรมซีไรต์เพียงเล่มเดียว โดยไม่ค่อยใส่ใจในวรรณกรรมเล่มอื่น ๆ รวมทั้งวรรณกรรมที่ผ่านรอบคัดเลือกมากนัก ซึ่งเป็นเรื่องน่าเสียดายเพราะวรรณกรรมทุกเล่มที่ผ่านการคัดเลือกล้วนมีจุดดีเด่นและน่าจะได้รับการสนับสนุนอย่างยิ่ง ดังนั้นในปี พ.ศ. 2545 จึงมีการเปลี่ยนแปลงอีกครั้ง โดยมีการจัดแถลงข่าวประกาศชื่อวรรณกรรมที่ได้รับการคัดเลือกในรอบแรก พร้อมเปิดตัวนักเขียนและผลงานให้เป็นที่ประจักษ์ เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนทั้งวงการสร้างสรรค์และวงการอ่าน เรื่องราวของรางวัลซีไรต์ตกเป็นข่าวในสื่อมวลชน รวมทั้งได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ทั้งโดยวาจาและลายลักษณ์อักษรในหมู่นักอ่าน นักเขียน นักวิจารณ์นักวิชาการวรรณกรรม และคนในวงวรรณกรรมทุกปี ทั้งด้านบวกและด้านลบ ไม่ว่าจะรางวัลซีไรต์จะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ในด้านบวกและด้านลบอย่างไร คนในแวดวงวรรณกรรมก็ยังคงให้ความสนใจรางวัลวรรณกรรมนี้อย่างมาก ทั้งยังเชื่อมั่นและยอมรับว่า

วรรณกรรมซีไรต์เป็นผลงานคุณภาพ วรรณกรรมที่ผ่านการคัดเลือกให้ได้รับรางวัลซีไรต์ได้ช่วยย้ำให้เห็นว่า อันที่จริงแล้วผลงานวรรณกรรมที่มีคุณภาพของไทยมีอยู่ไม่น้อย

จากเอกสารที่เกี่ยวข้องดังที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นถึงคุณูปการสำคัญของรางวัลซีไรต์ หรือรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน ในฐานะที่เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาแวดวงวรรณกรรมไทยและภูมิภาคอาเซียนให้เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง ช่วยกระตุ้น เสริมสร้างวัฒนธรรมแห่งการอ่านการวิพากษ์วิจารณ์ ตลอดจนกิจกรรมทางวิชาการอันเกี่ยวเนื่องกับแวดวงวรรณกรรมในสังคม ให้มีความเจริญก้าวหน้าสืบมาตั้งแต่ พ.ศ. 2522 จนถึงปัจจุบัน อันเป็นระยะเวลายาวนานถึง 43 ปี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์และสังเคราะห์แบบบูรณาการงานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้องนั้น เป็นการสรุปให้เห็นภาพอย่างง่าย ซึ่งผลการวิเคราะห์จะสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีดังที่กล่าวไปแล้วในหัวข้อแรก ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะจำแนกประเด็นการวิเคราะห์หรือออกเป็นประเด็นย่อยในแต่ละแนวคิดทฤษฎี โดยการสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิเคราะห์มาแล้วนั้น สรุปเป็นประเด็นดังนี้

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีความรุนแรง
  - 1.1 ความรุนแรงในวรรณกรรม
  - 1.2 ความรุนแรงในสื่อบันเทิง
  - 1.3 ความรุนแรงในสังคม
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์
  - 2.1 วาทกรรมกับสื่อสาธารณะ
  - 2.2 วาทกรรมกับวรรณกรรม
  - 2.3 วาทกรรมกับสังคม
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมซีไรต์
  - 3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมซีไรต์ประเภท นวนิยาย
  - 3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมซีไรต์ประเภท เรื่องสั้น
  - 3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมซีไรต์ประเภท กวีนิพนธ์
  - 3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมซีไรต์ทุกประเภท

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีความรุนแรง

ในหัวข้อนี้เป็นการสังเคราะห์ภาพรวมของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีความรุนแรง งานวิจัยที่ปรากฏในหัวข้อนี้จะมีลักษณะร่วมกันคือเป็นสิ่งที่เปิดเผยให้เห็นความรุนแรง

หลากหลายมิติที่แฝงฝังอยู่ในสังคมอย่างแนบแน่น งานวิจัยแต่ละเรื่องนั้นได้ชี้ชัดและตอกย้ำให้เห็นภาพของความรุนแรงในสังคมได้อย่างลุ่มลึกและน่าสนใจ จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ ความรุนแรงในวรรณกรรม ความรุนแรงในสื่อบันเทิง และความรุนแรงในสังคม

ประเด็นที่หนึ่ง ความรุนแรงในวรรณกรรม งานวิจัยในกลุ่มนี้ศึกษาตัวบทที่เป็นวรรณกรรม อันเป็นงานเขียนที่สามารถสื่อสารกับกลุ่มคนได้อย่างกว้างขวางโดยมุ่งศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับความรุนแรงที่แฝงเร้นอยู่ในงานวรรณกรรม ดังปรากฏในงานวิจัยของระพี อุทิพย์ตระกูล (2551) ความรุนแรงในวรรณคดีเสภาขุนช้างขุนแผน งานวิจัยเรื่องนี้ มุ่งศึกษาลักษณะความรุนแรงที่ปรากฏในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน วิธีการสร้างความรุนแรงในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน และผลของความรุนแรง โดยใช้ทฤษฎีความรุนแรงเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผลการศึกษาพบว่า เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนมีความรุนแรงปรากฏอยู่เป็นระยะตลอดทั้งเรื่อง อันเป็นผลมาจากความขัดแย้งระหว่างตัวละครที่ส่วนหนึ่งอาจจะระบายอารมณ์ออกมาในลักษณะของการใช้ความรุนแรง ความรุนแรงนั้นจะมีความสัมพันธ์กันกับการกระทำของตัวละครโดยตรง ซึ่งเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงตามมา

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นมักเกิดขึ้นพร้อมกับสัญชาตญาณการเอาตัวรอดและกิเลส อันเป็นพื้นฐานของมนุษย์ นั่นคือ ความรัก ความโลภ ความโกรธ ความหลง ซึ่งเป็นจุดกำเนิดของความรุนแรงที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง การกระทำที่แสดงออกมาโดยวิธีการรุนแรงมักจะเป็นการกระทำเพื่อระบายอารมณ์และเป็นวิธีการแก้ปัญหาของมนุษย์ ซึ่งสามารถแบ่งประเภทความรุนแรงที่ปรากฏในเสภาขุนช้างขุนแผนเป็น 7 ประเภท คือ การบริภาษ การกลั่นแกล้ง การข่มขืน การต่อสู้ การทำศึกสงคราม การฆ่า และการประหารชีวิต

จากผลการศึกษาในงานวิจัยได้เปิดเผยให้เห็นว่า ตัวละครในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน มักจะใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือในการจัดการกับปัญหาของชีวิต โดยเฉพาะความรุนแรงทางตรง ซึ่งเป็นความรุนแรงที่มีผู้กระทำการ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญาณิกา แสนสุริวงศ์ (2557) ความรุนแรงในนวนิยายที่เกี่ยวกับอาหรับ ของ โสภาค สุวรรณ ที่มุ่งศึกษาลักษณะความรุนแรงในนวนิยายที่เกี่ยวกับอาหรับ ของ โสภาค สุวรรณ โดยใช้ทฤษฎีความรุนแรงเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูลเช่นเดียวกับงานวิจัยของ ระพี อุทิพย์ตระกูล ผลการศึกษาพบว่า ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และความรุนแรงทางตรงนั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม ที่สร้างความชอบธรรม และสนับสนุนความรุนแรงทั้งทางตรงและความรุนแรงเชิงโครงสร้างให้เกิดขึ้น

ในขณะที่เดียวกันงานวิจัยของ วชิรินทร์ แก่นจันทร์ (2560) วาทกรรมความรุนแรงในนิทานพื้นบ้านล้านนา ที่มุ่งศึกษาความรุนแรงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านล้านนา และกระบวนการสร้างความรุนแรงในนิทานพื้นบ้านล้านนา โดยใช้ทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์ เชิงวิพากษ์ ทฤษฎีความรุนแรง ทฤษฎีคู่ตรงข้าม และทฤษฎีอารมณ์ขัน เป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผลการศึกษพบว่า นอกจากจะพบความรุนแรงทั้ง 3 ระดับ คือ ความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม ตามแนวคิดของ โยฮัน กัลตุง (Johan Galtung) แล้ว ยังได้ชี้ให้เห็นมิติความสัมพันธ์ของความรุนแรงที่ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงความรุนแรงใดความรุนแรงหนึ่งเท่านั้น แต่ความรุนแรงบางอย่างมีผลกระทบและต่อเนื่องเป็นลูกโซ่จะเกี่ยวเนื่องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจเสมอ ส่วนกระบวนการ สร้างความรุนแรงในนิทานพื้นบ้านล้านนา พบว่า มีทั้งสิ้น 5 กระบวนการ ได้แก่ กระบวนการสร้างให้เป็นชายขอบ/คนอื่น กระบวนการลดคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กระบวนการเพิ่มหรือลดอัตลักษณ์ กระบวนการทำให้เป็นสินค้า และกระบวนการสร้างความชอบธรรม

จากงานวิจัยในประเด็นดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นว่า ตัวละครในวรรณกรรมมักจะใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือในการจัดการปัญหาในชีวิต โดยเฉพาะความรุนแรงทางตรง (Direct Violence) นอกจากนี้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของวรรณกรรมยังได้เปิดเผยให้เห็นถึงความรุนแรงทั้ง 3 ระดับ คือ ความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม โดยความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากการส่งผลกระทบของต่อเนื่องกันของความรุนแรงทั้ง 3 ลักษณะ

ประเด็นที่สอง ความรุนแรงในสื่อบันเทิง งานวิจัยในกลุ่มนี้เป็นงานวิจัยที่ศึกษาความรุนแรงที่ปรากฏในสื่อบันเทิงหลากหลายรูปแบบ ทั้งบทเพลง ละครโทรทัศน์และภาพยนตร์ งานวิจัยดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นความรุนแรงที่แฝงอยู่ในสื่อบันเทิงได้อย่างลุ่มลึกและน่าสนใจ ดังเช่นในงานวิจัยของ วชิรา จันทร์ทอง (2554) ความรุนแรงในมิติเพศภาวะที่แฝงฝังในหนังรักที่มุ่งศึกษาลักษณะการเกิดขึ้นของความรุนแรงในมิติเพศภาวะกับผู้หญิงที่เป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมในรูปของสัญญาะภายใต้มายาคติที่ถูกประกอบสร้างในภาพยนตร์ และรูปแบบปฏิกิริยาของผู้หญิงต่อความรุนแรงในมิติเพศภาวะทั้งในรูปแบบของการยอมรับยินยอมคล้อยตาม ชัดแย้ง สับสน กำกวมในความรู้สึก ไม่เห็นด้วย หรือต่อรองต่อต้าน ทั้งในระดับวิถีคิดและในระดับปฏิบัติการ โดยใช้แนวทฤษฎีความรุนแรง (Violence) สตรีนิยม (Feminism) วิทยาเชิงวิพากษ์กับการรื้อสร้างภาษา สัญญาะ ภาพนำเสนอและมายาคติ และโครงสร้าง-ผู้กระทำการ (Structure-Agency) ตามมุมมองของ แอนโทนี กิดเดนส์ (Anthony Giddens) เป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ลักษณะของความรุนแรง

เชิงวัฒนธรรมต่อผู้หญิง ในฐานะคิดเรื่องเพศภาวะและเพศวิถีภายใต้ประเด็นต่าง ๆ มีทั้งสิ้น 13 ประเด็น คือ 1) ความเป็นอื่นของผู้หญิงโสด 2) ขนบธรรมเนียมการดูตัว 3) การเชิดชูพรหมจรรย์ 4) การมองร่างกายผู้หญิงเป็นเพียง “แม่พันธุ์” มีหน้าที่ในการผลิตทายาทสืบสกุล 5) ความเป็นหญิงกับการไม่ยุ่งเกี่ยวกับเพศวิถีก่อนการแต่งงาน 6) ผู้หญิงกับการตกอยู่ภายใต้กรอบของวาทกรรมความรักโรแมนติก 7) มายาคติ/ภาพตัวแทนการเป็นผู้หญิงที่ดีต้องเป็นผู้หญิงไร้เดียงสา 8) การคิดเรื่องเพศวิถีกับความชอบธรรมในการนอกใจของผู้ชาย 9) ชุดความเชื่อมายาคติในการดูถูกและรังเกียจผู้หญิงที่เป็นเมียช้อย 10) ภาพนำเสนอ/ภาพตัวแทนการไร้เสน่ห์ของเมียหลวงและเมียช้อย 11) ชุดความเชื่อในเรื่องความหึงหวงและครอบครอง 12) การประกอบสร้างร่างกายของผู้หญิงที่พึงปรารถนามีเสน่ห์ดึงดูดทางเพศ 13) ชุดความเชื่อในวาทกรรมความรักโรแมนติกกับการสร้างภาพชายในอุดมคติ

ส่วนความรุนแรงเชิงโครงสร้างในมิติเพศภาวะและเพศวิถีมีทั้งสิ้น 6 ประเด็น คือ 1) ความคิดเรื่องเพศวิถีกระแสหลักกับการจัดการเพศวิถีในกรอบชนบ 2) สถาบันเศรษฐกิจภายใต้โครงสร้างสังคมระบบทุนนิยมในสังคมเมืองกับการกดขี่ผู้หญิงที่อยู่ในระบบการทำงานองค์กรเอกชน 3) สัญญาความรุนแรงในผลประโยชน์ระบบทุนนิยมประกอบสร้างสังคมนิยมวัตถุ 4) สัญญาความรุนแรงในโครงสร้างสังคมระบบชายเป็นใหญ่ 5) ความรุนแรงเชิงโครงสร้างผ่านชุดคิดค่านิยมงาน/อาชีพแบบหญิงแบบชาย 6) สัญญาความรุนแรงเชิงโครงสร้างสังคมในระบบทุนนิยมชายเป็นใหญ่

รูปแบบปฏิบัติการของผู้หญิงต่อความรุนแรงในมิติเพศภาวะและเพศวิถี มี 2 ประเด็น คือ ประเด็นการต่อต้านความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่มีการให้คุณค่าความสำคัญของระบบการแต่งงาน และประเด็นการต่อต้านความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมในประเด็นความเป็นหญิงกับการไม่ยุ่งเกี่ยวกับเพศวิถีก่อนแต่งงาน

ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิณี ยาวิชัย (2554) การวิเคราะห์เนื้อหาความรุนแรงต่อสตรีที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทย ที่มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาลักษณะและปริมาณความรุนแรงต่อสตรีในละครโทรทัศน์ไทย และอธิบายกระบวนการปลูกฝังทัศนคติความรุนแรงต่อสตรีผ่านละครโทรทัศน์ไทย โดยใช้ทฤษฎีการอบรมบ่มเพาะจากสื่อ (Cultivation Theory) แนวคิดเกี่ยวกับละครโทรทัศน์ แนวคิดเกี่ยวกับความรุนแรงต่อสตรี แนวคิดและทฤษฎีสตรีนิยม (Feminism Theory) และแนวคิดสถานภาพสตรี เป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งผลการศึกษาพบว่า เนื้อหาละครโทรทัศน์ไทยเน้นอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่และสร้างความชอบธรรมในการกระทำความรุนแรงต่อสตรี โดยบทสนทนามักผลิตซ้ำอุดมการณ์ปิตาธิปไตย ในประเด็นความรุนแรงต่อสรีนั้นพบว่า มีปริมาณมากและมีรูปแบบที่หลากหลาย โดยเฉพาะ

ความรุนแรงทางตรง ได้แก่ ความรุนแรงทางจิตใจมากที่สุด รองลงมาคือความรุนแรงทางร่างกาย ส่วนความรุนแรงต่อสตรี เชิงโครงสร้าง คือโครงสร้างทางสังคม ได้แก่ ชนชั้น อาชีพ ค่านิยมทัศนคติ และความรุนแรงเชิงโครงสร้างทางเพศที่ไม่เท่าเทียมกันในด้านคุณค่าของหญิงชาย

ในส่วนของการกระบวนการปลูกฝังทัศนคติความรุนแรงต่อสตรีในละครโทรทัศน์ไทย เริ่มจากการเลือกนำเสนอเรื่องที่มีความสอดคล้องกับความนิยมของกลุ่มผู้ชมและสามารถสร้างผลกำไรทางธุรกิจได้ โดยเน้นเนื้อหาที่เป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชายซึ่งเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวผู้รับสาร ละครโทรทัศน์ปลูกฝังความทัศนคติความรุนแรงต่อสตรีด้วยการนิยามความเป็นหญิงในลักษณะของการสร้างภาพแบบเหมารวม (Stereotype) ของการเป็น “หญิงดี หญิงเลว” เพื่อสร้างความชอบธรรมในระดับโครงสร้างสังคม ที่ผู้ชายจะสามารถลงโทษหญิงเลว โดยการใช้ความรุนแรงได้ นอกจากนี้ละครยังได้สร้างชุดความคิดให้ผู้หญิงเชื่อว่า ความรักพรหมจรรย์ และการแต่งงาน คือ สิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตของผู้หญิง ดังนั้นนางเอกต้องรักษาพรหมจรรย์และต้องอดทนต่อความรุนแรงที่ชายกระทำเพื่อเป็นผู้หญิงที่ดีมีคุณค่าตามที่สื่อ นิยาม และเพื่อให้ได้มาซึ่งความรัก การแต่งงานและได้รับการยกย่องจากสังคม ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ละครโทรทัศน์ซึ่งเป็นสื่อที่มีส่วนสำคัญในการบ่มเพาะหล่อหลอมทัศนคติความรุนแรงต่อสตรีและตอกย้ำอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่

จากผลการศึกษาในงานวิจัยของวชิรา จันทร์ทองและศศิณี ยาวิชัยได้ชี้ให้เห็นว่า ความรุนแรงที่กระทำต่อผู้หญิงนั้นมาจากมายาคติที่ถูกประกอบสร้างขึ้นในสังคมอุดมการณ์ปิตาธิปไตย ที่ผู้ชายเป็นใหญ่และมีอำนาจเหนือผู้หญิง ซึ่งก่อให้เกิดกลไกควบคุม ทั้งเพศภาวะและเพศวิถีในสังคมที่เชื่อมโยงกับความรุนแรงที่เป็นความรุนแรงในมิติเพศภาวะที่ดำรงอยู่ในสังคมไทย ในขณะที่เดียวกันก็เปิดเผยให้เห็นว่ามีการต่อต้านความรุนแรงในมิติเพศภาวะและเพศวิถีจากผู้หญิงด้วยการไม่ยอมจำนนต่อระบบวัฒนธรรมการเลือกคู่ความสัมพันธ์ตามกรอบประเพณีที่สังคมแบบปิตาธิปไตยเป็นผู้กำหนดอยู่ในที่

นอกจากประเด็นความรุนแรงต่อสตรีที่ได้นำเสนอไปแล้วข้างต้น ยังมีงานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งที่ได้ศึกษาความรุนแรงจากตัวบทที่เป็นสื่อบันเทิง ที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น และขยายประเด็นการศึกษาไปที่ความรุนแรงต่อกลุ่มชน คืองานวิจัยของ สุนทร สุขสราญจิต (2551) มายาคติและความรุนแรงของภาพแสดงแทน “ชาวเขา” ในแบบเรียน บทเพลง และภาพยนตร์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาภาพแสดงแทนชาวเขาที่ปรากฏในสื่อสารมวลชน ทั้งที่ผลิตโดยรัฐ ชนชั้นกลาง และชาวเขา รวมถึงเทคนิคกลไกในการสร้าง และนัยหรือการเกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคม การเมือง อุดมการณ์ และวัฒนธรรมในบริบทยุคต่าง ๆ เพื่อเผยให้เห็นวิธีการเปลี่ยนแปลงและเปิดเผยให้เห็นถึงมายาคติในระดับภาคปฏิบัติการของวาทกรรม

ที่วนเวียนอำพรางอยู่ในการนำเสนอภาพชาวเขาผ่านสื่อ และเพื่อแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการดำรงอยู่ของชาวเขา (ปกากะญอ) ในสังคมไทย และความพยายามในการสร้างอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ใหม่ โดยใช้แนวคิดมายาคติ ทฤษฎีความรุนแรง และแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ เป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ภาพชาวเขาในแบบเรียนและภาพยนตร์ แม้อูกำหนดเสนอในช่วงเวลาเดียวกัน แต่ก็มี ความแตกต่างกัน หรือแม้ นำเสนอในสื่อชนิดเดียวกันในคนละช่วงเวลา ภาพชาวเขาก็น่าสนใจแตกต่างกันออกไปเช่นเดียวกัน หากภาพแสดงแทนชาวเขาเป็นภาพด้านลบเมื่อมันเข้าไปแฝงฝังในความคิดของคนทั่วไปและคน ชาวเขาในฐานะ “ธรรมชาติของชาวเขา” สิ่งนี้จึงนับเป็นความรุนแรงทางวัฒนธรรมและความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ อันเป็นบ่อเกิดของความรุนแรงประเภทอื่น ๆ ที่จะตามมา

ส่วนบทเพลงปกากะญอเพื่อชีวิต พบว่า มีเป้าหมายหลักอยู่ 2 ประการ คือ หากไม่แต่ง เพื่อโต้แย้งกับภาพเสนอด้านลบของชาวเขา ไม่ว่านี่จะเป็นการเป็นคณโณ ถักเถื่อน และทำอะไรเสียจนลอย อันเป็นการสื่อสารกับคนนอกชาติพันธุ์ ก็เป็นไปเพื่อสื่อสารกับคนในชาติพันธุ์ให้ร่วมกันอนุรักษ์ ประเพณี วัฒนธรรมดั้งเดิมที่กำลังสูญหาย โดยบทเพลงปกากะญอเพื่อชีวิตส่วนใหญ่จะนำเอา บทบาท หรือลำนำเก่าแก่มาใส่ จนกลายเป็นปฏิบัติการทางสังคมอย่างหนึ่ง เพื่อสื่อให้คนนอก รับรู้ว่ปกากะญอมีภูมิปัญญาในทางจิตใจและมีความรู้มาเนิ่นนานแล้ว และเพื่อให้คนในรับรู้ว่ หนทางที่บทเพลงขับขานอยู่นั้นเป็นทางเดินที่ถูกต้อง

จากผลการศึกษาทางวิจัยในประเด็นความรุนแรงในสื่อบันเทิงข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็น ความรุนแรงหลากหลายมิติที่ปรากฏอยู่ในสื่อบันเทิง เช่น ภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ บทเพลง เพื่อชีวิต หรือแม้กระทั่งบทเรียน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ตอกย้ำให้เห็นถึงผลกระทบจากความรุนแรง เชิงวัฒนธรรม เช่น แนวคิดสังคมบิดาธิปไตยที่สร้างความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศชายกับ เพศหญิง การเหยียดเชื้อชาติที่ประกอบสร้างภาพแทนให้กับชาวเขาให้กลายเป็นพวกที่ล้าหลัง ด้อยการศึกษา ตลอดจนเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศชาติ แต่ในขณะเดียวกันก็เปิดเผย ให้เห็นถึงกระบวนการต่อต้านความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมจากผู้ที่ถูกกระทำด้วยเช่นกัน ประเด็นที่สาม ความรุนแรงในสังคม งานวิจัยในกลุ่มนี้จะมีความแตกต่างจากงานวิจัยทั้ง 2 กลุ่ม ข้างต้น ที่ศึกษาความรุนแรงจากตัวบทซึ่งเป็นผลงานที่ผู้เขียนสร้างสรรค์ขึ้นจากมวลประสบการณ์ การรับรู้ด้วยตนเองหรือคนใกล้ชิด และจินตนาการให้ออกมาเป็นผลงาน แต่งานวิจัยในกลุ่มนี้ ได้ศึกษาความรุนแรงที่เกิดขึ้นจริงในสังคม ซึ่งงานวิจัยในกลุ่มนี้ ได้แก่ งานวิจัยของ สมฤดี สงวนแก้ว (2558) กะเทยมุสลิม ความรุนแรงในเพศที่สาม งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ผลกระทบจากความรุนแรงที่กะเทยมุสลิมได้รับ โดยใช้ทฤษฎีความรุนแรงและแนวคิดความเป็นอื่น เป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับกะเทยมุสลิมนั้น

มีที่มาจากความคิดของคนมุสลิมโดยทั่วไปในสังคมมองว่า กลุ่มกะเทยเป็นกลุ่มคนอื่นที่ไม่เหมือนพวกตน เช่น มองว่ากะเทยเป็นคนที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบ บรรทัดฐานทางเพศของทั้งศาสนาอิสลามและสังคมด้วย พื้นที่ทางความคิดที่อิงอยู่กับทฤษฎีทางศาสนาอิสลามและบรรทัดฐานทางเพศของสังคมในวงกว้าง ประกอบกับมีคนบางกลุ่มมองว่ากะเทยเป็นอะไรที่ต่ำกว่ามนุษย์ นำรังเกียจสมควรกำจัดออกไปให้พ้นจากสังคมมุสลิม ซึ่งวิธีคิดดังกล่าวเป็นชนวนสำคัญที่ก่อให้เกิดการใช้ความรุนแรงทางตรง เช่น ด่าทอ เสียดสี ทำร้ายร่างกาย ฆาตกรรมกับกะเทยมุสลิม ความรุนแรงต่อกะเทยมุสลิมเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาในสังคมมุสลิม อีกทั้งความรุนแรงที่เกิดขึ้นต่อกะเทยมุสลิมยังมีลักษณะที่เรียกได้ว่าเป็นวงจรของความรุนแรง มีความต่อเนื่องและซ้ำซากจากครอบครัว ชุมชน ที่สาธารณะ หรือแม้แต่ในกลุ่มคนที่นิยมการมีเพศสัมพันธ์กับกะเทยเองก็ตาม และกะเทยก็ไม่สามารถจะเรียกร้องสิทธิต่อการได้รับการคุ้มครองจากความรุนแรงเหล่านั้น เนื่องจากกะเทยมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ

การลดลักษณะความเป็นหญิง เป็นวิธีการหนึ่งในการเสนอตัวตนของกะเทยต่อสังคม โดยพยายามที่จะลดลักษณะการปรากฏทางกาย ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย การแต่งหน้า การพูด การเดินออกมาในรูปแบบที่เรียบง่ายที่สุด เพื่อลดและหลีกเลี่ยงการตำหนิติเตียน หรือการประณามของผู้คนในสังคม ที่พวกเขาอาศัยอยู่ในบริบทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน หรือมัสยิด

ผลการศึกษาจากงานวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของ ทศนลักษณ์ วงศ์สุริยศักดิ์ (2553) ความซับซ้อนของความสัมพันธ์เชิงอำนาจเรื่องความรุนแรงในครอบครัว: กรณีทำร้ายทางเพศและทางร่างกายในกฎหมายไทยซึ่งได้ศึกษาความรุนแรงในครอบครัวจากตัวบทที่เป็นกฎหมาย และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคดีทำร้ายทางเพศและทางร่างกาย โดยใช้แนวคิดสตรีนิยมเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษพบว่าในกฎหมายโบราณได้จัดวางให้ผู้หญิงมีลักษณะเป็นทรัพย์สินของสามีหรือบิดามารดา โดยให้สิทธิสามีหรือบิดาสามารถนำลูกหรือเมียไปใช้หนี้หรือขายยามยากจนได้ ซึ่งแนวคิดการมีกรรมสิทธิ์ในการควบคุมเนื้อตัวร่างกายของผู้หญิงยังคงส่งผ่านมายังกฎหมายสมัยใหม่ในปัจจุบัน แม้กฎหมายไทยจะมีความก้าวหน้าในการแก้ไขกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิสตรีที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิในครอบครัวอันส่งผลดีต่อผู้หญิง

แต่ทัศนะของผู้ปฏิบัติงานในสหสาขาวิชาชีพยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการทำงาน เช่น ความคิดทางลบต่อผู้หญิงในคดีเรื่องเพศ ความคิดต่อคดีครอบครัวว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยหรือเห็นว่าเป็นคดีที่ยุ่งยาก เป็นต้น การบังคับใช้กฎหมายในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยการพัฒนาวิธีการคุ้มครองในกระบวนการ

ยุคิธรรมในคตืความรุนแรงในครอบครัว พร้อมทั้งการพัฒนาระบบงาน และโครงสร้างกลไกรองรับการทำงาน เพื่อลดอุปสรรคภายใต้การทำงานในกฎหมายที่ผู้ปฏิบัติงานยังต้องเผชิญกับวัฒนธรรมองค์กรที่มีวิธีคิดและวิธีปฏิบัติที่เป็นกฎระเบียบและจารีตในองค์กรตามแบบของผู้ชาย และการทำงานดังกล่าวควรต้องทำควบคู่ไปกับการเสริมสร้างพลังให้กับผู้หญิงเพื่อให้ผู้หญิงสามารถก้าวพ้นออกมาจากสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวด้วย

จากประเด็นเรื่องความรุนแรงในสังคมในงานวิจัยทั้ง 2 เรื่องข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้คนในสังคมอย่างต่อเนื่องยาวนาน ทั้งผู้หญิงและกะเทยมุสลิมต่างตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมในสังคม ภายใต้โครงสร้างทางกฎหมายและถูกรอบงำด้วยแนวคิดแบบปิตาธิปไตย

จากการสังเคราะห์งานวิจัยในประเด็นความรุนแรงในวรรณกรรมความรุนแรงในสื่อบันเทิงและความรุนแรงในสังคม พบว่า ถึงแม้งานวิจัยในแต่ละประเด็นจะมีความแตกต่างกันในด้านตัวบท ส่วนแนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นจะใช้ทฤษฎีความรุนแรงเป็นหลักและใช้แนวคิดทฤษฎีอื่น ๆ มาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อความลุ่มลึกของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการศึกษา แต่ผลการศึกษาในแต่ละประเด็นกลับมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ คือ เปิดเผยให้เห็นความรุนแรงทั้ง 3 ระดับ และมีตีความสัมพันธ์ของความรุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อเนื่องกันเป็นลูกโซ่และมักจะเกี่ยวเนื่องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจเสมอ ตามทัศนะของ โยฮัน กัลตุง (Johan Galtung) นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงนั้นมีการตอบสนองต่อความรุนแรงใน 2 ลักษณะ คือ การสยบยอม และการต่อต้านความรุนแรงที่กระทำด้วยการประกอบสร้างภาพลักษณ์ หรือการนิยามความเป็นตนเองและแสดงความเป็นปัจเจกชนด้วยการแสดงพฤติกรรมที่เพิกเฉยต่อความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมเป็นต้น

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

ในหัวข้อนี้เป็นการสังเคราะห์ภาพรวมของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ งานวิจัยที่ปรากฏในหัวข้อนี้จะมีลักษณะร่วมกันคือเป็นการศึกษาตั้งแต่ระดับคำไปจนถึงระดับข้อความ นอกจากนี้ยังมีการใช้กรอบคิดอื่น ๆ มาประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูลและมีการตีความข้อมูลเชื่อมโยงกับสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และกรอบคิดที่นำมาวิเคราะห์ร่วมกันนี้ เป็นกรอบคิดที่ได้รับอิทธิพลมาจากการวิเคราะห์หลังสมัยใหม่ (Post Modern) ที่การอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักฐานทางภาษา โดยมีคำอธิบายทางด้านสังคมและวัฒนธรรมนั้น ๆ ประกอบจึงทำให้งานวิจัยในหัวข้อนี้มีประเด็นที่น่าสนใจหลายประการ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถจำแนกประเด็นได้ 3 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่หนึ่ง วาทกรรมกับสื่อสาธารณะ ประเด็นที่สอง วาทกรรมกับวรรณกรรม และประเด็นสุดท้ายวาทกรรมกับสังคม ประเด็นที่หนึ่ง วาทกรรมกับสื่อสาธารณะ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยได้จำแนกวาทกรรมกับสื่อสาธารณะออกเป็น 2 ประเด็นย่อย คือ วาทกรรมกับสื่อสาธารณะประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ และวาทกรรมกับสื่อสาธารณะประเภทสื่อรายการโทรทัศน์ ดังนี้

1. วาทกรรมกับสื่อสาธารณะประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ กลุ่มนี้จะมุ่งไปที่ภาษาที่สัมพันธ์กับอุดมการณ์ทางการเมือง จากนิตยสารรายสัปดาห์และหนังสือพิมพ์รายวัน โดยมีแนวคิดที่ว่านิตยสารรายสัปดาห์และหนังสือพิมพ์รายวัน เป็นสื่อที่คนส่วนใหญ่รับรู้และเข้าถึงได้ง่าย และการถ่ายทอดความคิดและอุดมการณ์ผ่านสื่อดังกล่าวเป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่รับรู้ได้เป็นจำนวนมากเช่นกัน ดังปรากฏในงานวิจัยของ ศจีรัตน์ พุฒเรืองศักดิ์ (2549) วาทกรรมการเมืองที่ปรากฏบนปกนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ และนฤมล จันทระวงศ์ (2554) วาทกรรมสงครามและสันติภาพในข่าวกลุ่มพันธมิตรฯ ปิดสนามบินดอนเมืองและสนามบินสุวรรณภูมิ ข่าวกลุ่มเสื้อแดงล้มการประชุมอาเซียนและเหตุการณ์สงกรานต์เลือด: มุมมองหนังสือภาษาอังกฤษในประเทศไทย

งานวิจัยทั้ง 2 เรื่องนี้แสดงให้เห็นการประกอบสร้างของข้อความที่สะท้อนอุดมการณ์ของการต่อต้านรัฐบาล การสร้างและใช้วาทกรรมเป็นเครื่องมือทางการเมืองของกลุ่มการเมืองโดยการใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นพื้นที่นำเสนอข้อมูลเชิงลบหรือวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลจากกลุ่มฝ่ายค้าน นักวิชาการ และนักสื่อสารมวลชน ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลหรือกลุ่มการเมืองก็ได้สร้างวาทกรรมสำหรับสำหรับกลุ่มต่อต้านให้กลายเป็นผู้ร้าย และสร้างวาทกรรมให้กลุ่มตนเองเป็นผู้มีความชอบธรรมในการดำเนินการต่าง ๆ กับกลุ่มต่อต้าน เป็นต้น

2. วาทกรรมกับสื่อสาธารณะประเภทสื่อรายการโทรทัศน์ รายการโทรทัศน์นับเป็นช่องทางในการถ่ายทอดอุดมการณ์ที่เข้าถึงผู้คนได้ง่ายและเป็นจำนวนมากในคราวเดียวกัน ซึ่งผู้ถ่ายทอดอุดมการณ์นั้นจะมีการประกอบสร้างวรรณกรรมเพื่อสื่อสารอุดมการณ์ผ่านสื่อรายการโทรทัศน์ ดังที่งานวิจัยของ รัตนาวดี สาราญสุข (2545) วาทกรรมวิเคราะห์รายการนายกฯ ทักซิณคุยกับประชาชน และรายการชวนออนไลน์ นอกจากรูปแบบวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับนโยบายค่านิยมคุณธรรมจริยธรรมและข้อเท็จจริงแล้ว ยังสะท้อนถึงสถานการณ์ บทบาทอำนาจ อุดมการณ์ การครองความเป็นใหญ่ และการแย่งชิงพื้นที่ทางการเมืองที่เข้ามาเกี่ยวข้องอีกด้วย

จากการสังเคราะห์งานวิจัยและบทความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กลุ่มผู้มีอำนาจหรือรัฐ ใช้วาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับนโยบายโดยนำเสนอควบคู่กับอุดมการณ์ค่านิยม คุณธรรม

และจริยธรรม ส่วนฝ่ายค้านหรือกลุ่มต่อต้านจะใช้บทบาทและสถานะของผู้ตรวจสอบอันเป็นวาทกรรมที่ชอบธรรมในการโต้แย้งกับรัฐ ซึ่งเนื้อหาในการโต้แย้งจะเป็นข้อเท็จจริงอันเกี่ยวเนื่องกับนโยบายและการดำเนินการของรัฐ เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของวาทกรรมกับสื่อสาธารณะจากงานวิจัยและบทความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า วาทกรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างอำนาจ ความชอบธรรม การต่อต้าน ต่อรอง และช่วงชิงอำนาจระหว่างกลุ่มการเมือง โดยใช้สื่อสาธารณะซึ่งเป็นช่องทางในการสื่อสารกับสังคมที่ทรงประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้วาทกรรมและสื่อสาธารณะจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือสำคัญของกลุ่มการเมืองในการช่วงชิงอำนาจและความชอบธรรมให้แก่กลุ่มของตน โดยเฉพาะผู้ที่มีสื่ออยู่ในมือ

ประเด็นที่สอง วาทกรรมกับวรรณกรรม จากการศึกษางานวิจัยและบทความที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นภาพความสำคัญของสื่อสาธารณะและวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ทางการเมืองเป็นส่วนใหญ่ และมุ่งสื่อสารไปยังกลุ่มผู้ใหญ่เป็นหลัก แต่งานวิจัยและบทความในกลุ่มประเด็นต่อมา คือ วาทกรรมกับวรรณกรรมนั้นได้มุ่งขยายขอบเขตการสื่อสารอุดมการณ์ต่าง ๆ ได้กว้างขวางและครอบคลุมกลุ่มผู้รับสารได้มากยิ่งขึ้นผ่านวรรณกรรม ซึ่งมีการประกอบสร้างและแฝงเร้นความหมายและอุดมการณ์เชิงสังคมหลายประการ โดยใช้กลไกทางวรรณกรรมเป็นเครื่องมือในการสื่ออุดมการณ์ ดังที่ปรากฏในงานวิจัยของ สรณี วงศ์เปี้ยส์ัจ (2545) หนังสือนิทานภาพสำหรับเด็กของไทยที่ได้รับรางวัล: การวิเคราะห์เชิงวรรณกรรมและวาทกรรม ซึ่งได้เปิดเผยให้เห็นถึงการใช้วรรณกรรมประเภทหนังสือเรียนเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวาทกรรมด้านสังคมเพื่อหล่อหลอมให้เด็กได้รู้ตัวตน และตำแหน่งแห่งที่ของตนเอง เพื่อให้เติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ในแบบที่สังคมกำหนด ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธนี ตั้งยีนยง (2552) กวีนิพนธ์สงครามจีนราชวงศ์ถัง และกวีนิพนธ์ วรรณุสาสน์ (2555) วาทกรรมการเดินทางในกวีนิพนธ์ฉือราชวงศ์ซ่ง ที่ศึกษาวาทกรรมผ่านวรรณกรรมจีน ซึ่งผลการวิจัยได้แสดงให้เห็นปฏิบัติการทางวาทกรรมที่ผู้สร้างต่างใช้วรรณกรรมของตนเป็นเครื่องมือในการช่วงชิงอำนาจในการครอบงำสังคม และได้กลับวาทกรรมกระแสหลักในขณะเดียวกันก็พบว่า มีการขยายปริมนทลของวาทกรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้นโดยการผสมวาทกรรมชุดอื่นอีกด้วย ส่วนงานวิจัยของ บัณฑิต ทิพย์เดช (2553) วาทกรรมการเมืองในวรรณกรรมของ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ที่ได้ศึกษาวาทกรรมผ่านวรรณกรรมเช่นเดียวกันได้แสดงให้เห็นถึงการใช้อวาทกรรมการเมืองจากมุมมองของผู้ใต้ปกครอง เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความทุกข์ยากของชนชั้นล่างจำนวนมากที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในสังคม

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยทั้ง 4 เรื่อง มีความสอดคล้องกันไปในทิศทางเดียวกันคือ ทั้งวรรณกรรมประเภทร้อยแก้วและร้อยกรอง ล้วนสะท้อนภาพวาทกรรมในฐานะเครื่องมือในการกำหนดบทบาทควบคุม กระทั่งคำจูนโครงสร้างของสังคมและสร้างความชอบธรรมให้แก่ผู้มีอำนาจในการสร้างหรือนำเสนออุดมการณ์ที่มีทั้งลักษณะที่เกื้อหนุนและขัดแย้งกัน ตามแต่วัตถุประสงค์ของผู้สร้างวาทกรรม

นอกจากวรรณกรรมจะสะท้อนภาพวาทกรรมทางการเมืองดังกล่าวข้างต้นแล้ว วรรณกรรมยังทำหน้าที่สะท้อนภาพอุดมการณ์อำนาจนิยม การกำหนดอัตลักษณ์อันเป็นจุดกำเนิดของความรุนแรงดังที่ปรากฏในงานวิจัยของ วัชรินทร์ แก่นจันทร์ (2555) วาทกรรมความเป็นอื่นในวรรณกรรมล้านนา ที่สะท้อนวาทกรรมที่แฝงมากับตัวบทของวรรณกรรมและทำหน้าที่สถาปนาความชอบธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม กำหนดบทบาทและหน้าที่ของบุคคล หน้าที่กรรมและจำแนกกลุ่มคน ตลอดจนสถาปนาวาทกรรมหรืออุดมการณ์ให้ยั่งยืนถาวรด้วยการทำให้เรื่องต่าง ๆ ที่ประกอบสร้างขึ้นเป็นเรื่องธรรมดาสามัญและไร้ซึ่งข้อกังขา

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยและบทบาทที่ใช้วาทกรรมในการกำหนดอัตลักษณ์ดังปรากฏในงานวิจัยของ สรดี ใจสะอาด (2546) ลูกอีสานวาทกรรมแห่งความภาคภูมิใจของชาวอีสาน และมาโนช ดินลานสกุล (2552) วาทกรรมวรรณกรรมสร้างสรรคย์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน ซึ่งงานวิจัยทั้งสองเรื่องล้วนมีการใช้วรรณกรรมในการประกอบสร้างอัตลักษณ์เพื่อตอกย้ำ ยืนยัน ตลอดจนสร้างคุณค่าให้กับอัตลักษณ์ที่ตนเป็นผู้สร้าง และยังสะท้อนอุดมการณ์โต้กลับอัตลักษณ์ที่สังคมเคยกดทับหรือหิบบั่นให้

จากการสังเคราะห์งานวิจัยและบทความที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรมกับวรรณกรรมแสดงให้เห็นบทบาทและพลานุภาพของวาทกรรมในการผลิตชุดอุดมการณ์ต่าง ๆ ออกมารับใช้ผู้สร้างวาทกรรม คือ เป็นเครื่องควบคุม กำหนดบทบาท ความเป็นไป ตลอดจนสร้างความชอบธรรม และคำจูนโครงสร้างของสังคมด้วยการผลิตซ้ำชุดวาทกรรมต่าง ๆ เพื่อตอกย้ำให้อุดมการณ์นั้น ๆ หยั่งรากลึกลงในจิตสำนึกของสังคมจนกลายเป็นเรื่องธรรมดาสามัญ และวาทกรรมยังถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความแปลกแยกและหลอมรวมความเป็นตัวตนของกลุ่มคนในสังคม ตลอดจนเป็นเครื่องมือโต้แย้งวาทกรรมชุดเดิมและยืนยันคุณค่าในอัตลักษณ์ที่กลุ่มตนสร้างขึ้น ทั้งนี้ปฏิบัติการทั้งหมดถูกประกอบสร้างและแฝงเร้นมากับเครื่องมือสื่อสารชุดอุดมการณ์ที่ชื่อว่าวาทกรรม

ประเด็นสุดท้ายวาทกรรมกรรรมกับสังคมจากการศึกษาข้อมูลงานวิจัยและบทความในประเด็นวาทกรรมกับสื่อสาธารณะ และวรรณกรรมกับวรรณกรรมดังกล่าวข้างต้น ล้วนมีจุดร่วมสำคัญ คือ “ภาษา” ทุกอุดมการณ์ที่ประกอบสร้างขึ้นมามีภาษาเป็นสื่อ

ในการถ่ายถอดทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ภาษาจึงมีความสำคัญยิ่งต่อความเป็นไปของสังคม ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ กาญจนา เจริญเกียรติจิรวร (2548) การวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องตลกภาษาไทย ผลการวิจัยนอกจากแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและความตลกแล้วยังสะท้อนภาพสังคมที่กำหนดให้กลุ่มผู้มีอำนาจในสังคมเป็นคนซีโกง โง่เขลา และเชื่อถือไม่ได้ และกลุ่มผู้ด้อยอำนาจ เป็นคนโง่ไม่ทันสมัย และผู้หญิงเป็นพวกวัตถุนิยม โง่ และเป็นวัตถุทางเพศ

นอกจากภาพสังคมที่สะท้อนผ่านวรรณกรรมตลกที่สะท้อนอุดมการณ์และแนวคิดของสังคมข้างต้น วาทกรรมยังประกอบสร้างอัตลักษณ์และความสัมพันธ์ระหว่างผู้สร้างวาทกรรมกับผู้รับวาทกรรม ดังปรากฏในงานวิจัยของ จันทิมา เขียวมานนท์ (2549) การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวกับผู้ติดเชื้อเอดส์ในสังคมไทยตามแนวปฏิพันธวิเคราะห์ ที่ได้ศึกษาวาทกรรมในการนำเสนออัตลักษณ์ของผู้ติดเชื้อเอดส์ ทั้งจากสื่อสาธารณะและผู้ที่มีเชื้อเอดส์ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า มีอุดมการณ์วิทยาศาสตร์การแพทย์ ศาสนา การพัฒนาของรัฐ และสิทธิมนุษยชนแฝงอยู่ จึงส่งผลให้การสื่อความหมายหรืออัตลักษณ์ของผู้มีเชื้อเอดส์แตกต่างกันไปในวาทกรรมส่วนงานวิจัยของ กำจร หลุยยะพงศ์ (2553) การสื่อสารกับวาทกรรมอัตลักษณ์ผู้สูงอายุในสังคมไทย ได้ศึกษาการนำเสนอวาทกรรมอัตลักษณ์ของผู้สูงอายุที่ถูกกำหนดจากสถาบัน 5 แห่ง คือ สังคม การแพทย์ รัฐ เศรษฐกิจ และการสื่อสาร ที่ได้รวมกันกำหนดอัตลักษณ์ของผู้สูงอายุให้เป็นผู้ที่มีความอ่อนแอ แต่ในทางกลับกันก็มีผู้สูงอายุบางกลุ่มได้นำเสนออัตลักษณ์ของตนในมุมมองที่ต่างออกไป เช่น ปฏิเสธอัตลักษณ์ด้านลบและเลือกยอมรับอัตลักษณ์ด้านบวก และเสนออัตลักษณ์ใหม่ด้วยการยืนยันความเชี่ยวชาญในบางด้านของตน

ส่วนงานวิจัยของพิมพ์ภาภรณ์ บุญประเสริฐ (2555) วาทกรรมชาตินิยมของรัฐบาลไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2550 ซึ่งศึกษาวาทกรรมของรัฐบาลไทยในช่วง พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2550 ผลการวิจัยพบว่า รัฐบาลได้สร้างวาทกรรมอัตลักษณ์ให้แก่ตนเองว่าเป็นผู้สร้างผู้พัฒนา ผู้แก้ปัญหา ผู้ส่งเสริมความสามัคคี ผู้ดูแลความสงบ ผู้รักชาติ ผู้รักและห่วงใยเยาวชนของชาติ ผู้สร้างพลเมืองดี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยทั้ง 3 เรื่อง มีความเกี่ยวเนื่องไปในทิศทางเดียวกัน คือ วาทกรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างและการต่อรองอำนาจในการกำหนดอัตลักษณ์เพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่ตนเอง โดยการสร้างอัตลักษณ์ให้แก่ตนเองและผู้ที่ย่อยอำนาจกว่าให้มีสถานภาพบทบาทและหน้าที่แตกต่างกันไป

จากการสังเคราะห์งานวิจัยและบทความข้างต้น แสดงให้เห็นความสัมพันธ์อันสนิทแน่นของวาทกรรมกับสังคม โดยมี “ภาษา” เป็นเครื่องมือในการถ่ายถอดอุดมการณ์ต่าง ๆ งานวิจัยทั้ง 3 เรื่อง มีความสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือวาทกรรมถูกประกอบ

สร้างขึ้นเพื่อกำหนดอัตลักษณ์ บทบาท หน้าที่ ของกลุ่มชนในสังคม ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการช่วงชิงอำนาจ ตอบโต้ ต่อรอง วาทกรรมกระแสหลัก ปรากฏการณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นภาพความขัดแย้ง แตกต่าง ที่ดำรงอยู่ในสังคม ทั้งนี้ภาพของแต่ละกลุ่มชนในสังคมจะเป็นไปในทิศทางใดนั้น ขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจในการประกอบสร้างชุดวาทกรรมนั้น ๆ

สรุปภาพรวมของการสังเคราะห์งานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมพบว่า มีการใช้กรอบคิดทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์มาเป็นกรอบคิดหลัก ในการวิจัยในศาสตร์ที่กว้างขวาง และแต่ละเรื่องยังนำแนวคิดอื่น ๆ มาใช้วิเคราะห์ร่วมด้วย ขึ้นอยู่กับข้อมูลและกรอบคิด ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันเพื่อที่จะทำให้ข้อมูลนั้น ๆ ได้อย่างลุ่มลึกและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมซีไรต์

ในหัวข้อนี้จะเป็นการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมซีไรต์ ที่จะแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของวรรณกรรมซีไรต์ต่อการศึกษาวิจัยในประเด็นต่าง ๆ จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถจำแนกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมซีไรต์ตามตัวบทที่ใช้ในการวิจัย ออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมซีไรต์ประเภทนวนิยาย งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมซีไรต์ประเภทเรื่องสั้น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมซีไรต์ประเภทกวีนิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมซีไรต์ทุกประเภท

ประเด็นที่หนึ่ง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมซีไรต์ประเภท นวนิยาย งานวิจัยในกลุ่มนี้มุ่งศึกษาตัวบทวรรณกรรมซีไรต์ประเภทนวนิยาย ได้แก่ งานวิจัยของ พงษ์ศักดิ์ กุลชาติ และคณะ (2544) เรื่อง วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยในนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 ถึง พ.ศ. 2543 ผลการศึกษาพบว่า นวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์ ปรากฏภาพสะท้อนสังคมไทยทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านการเมืองการปกครอง ด้านศาสนา และด้านวิถีชีวิต ความเชื่อ และความเป็นอยู่ทั่ว ๆ ไป โดยนวนิยายเรื่องลูกอีสานของ คำพูน บุญทวี เรื่องคำพิพากษา ของชาติ กอบจิตติ เรื่องอมตะ ของ วิมล ไทรนิ่มนวล และเรื่องตลิ่งสูง ชุงหนัก ของ นิคม รายยวา สะท้อนภาพสังคมไทยไว้ครบทั้ง 5 ด้าน โดยกล่าวเน้นหนักในด้านวิถีชีวิต ด้านความเชื่อและความเป็นอยู่ทั่วไป ด้านสภาพเศรษฐกิจ และด้านศาสนา ส่วนนวนิยายเรื่อง ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน ของ วินทร์ เรียววาริณ สะท้อนภาพสังคมไทยเพียง 4 ด้าน โดยเน้นหนักไปที่ด้านการเมืองการปกครองเป็นหลัก และนวนิยายเรื่อง เวลา ของ ชาติ กอบจิตติ สะท้อนภาพสังคมไทยน้อยที่สุด โดยกล่าวถึงเพียง 3 ด้าน คือ ด้านสภาพเศรษฐกิจ ด้านศาสนา และด้านวิถีชีวิต ความเชื่อ และความเป็นอยู่ทั่ว ๆ ไป

ทั้งนี้ ผลการศึกษาในงานวิจัยของ พงษ์ศักดิ์ กุลชาติ และคณะ (2544) มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ WEI WANLU (2563) เรื่อง ภาพสะท้อนสังคมไทยในนวนิยายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2546-2561 ที่มุ่งศึกษาภาพสะท้อนภาพสังคมไทย โดยใช้แนวคิดวรรณกรรมกับสังคมในการวิเคราะห์ตัวบทที่เป็นวรรณกรรมซีไรต์ประเภทนวนิยายเช่นเดียวกัน ซึ่งผลการศึกษาในงานวิจัยของ WEI WANLU (2563) พบว่า นวนิยายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2546-2561 สะท้อนภาพสังคมไทย 2 ส่วน ได้แก่ ภาพสะท้อนสังคมชนบท และภาพสะท้อนสังคมเมือง โดยภาพสะท้อนสังคมชนบทมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย และอาศัยอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ เศรษฐกิจ อยู่ในระดับต่ำ ด้านการศึกษาเด็กบางคนยังไม่มีโอกาสไปโรงเรียน ด้านวัฒนธรรมไทยมีค่านิยม คือ ผู้ชายเป็นใหญ่ มีความเชื่อเรื่องผี และศรัทธาในศาสนาพุทธ ส่วนภาพสะท้อนสังคมเมือง มีวิถีชีวิตอาศัยอยู่ที่อพาร์ทเมนท์ การประกอบอาชีพต้องพึ่งพาความรู้มาก เศรษฐกิจอยู่ในระดับดี ด้านการศึกษาเด็กส่วนใหญ่ได้เรียนหนังสืออย่างต่อเนื่อง ด้านวัฒนธรรมไทยมีค่านิยมการเชื่อฟังผู้ใหญ่ มีความเชื่อเกี่ยวกับผี วิญญาณ และการมีเทวดาคุ้มครอง

ส่วนปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาสังคมไทยในนวนิยายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2546-2561 มี 2 ส่วน ได้แก่ 1) ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาลักษณะชนบท และสังคมเมือง โดยปัญหาลักษณะชนบท มีปัญหาครอบครัวคือเด็กที่ไม่ได้ใช้ชีวิตอยู่กับพ่อแม่ การมีซู้ของพ่อแม่ และความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาความยากจน ปัญหาเด็กไม่ได้ไปโรงเรียน และผู้ใหญ่ไม่รู้หนังสือ ปัญหาการทำผิดกฎหมาย คือ การเล่นไฟ และโสเภณี ปัญหาคุณธรรม คือ ความไม่ซื่อสัตย์ และความไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน แนวทางการแก้ปัญหาลักษณะชนบท แก้ด้วยการที่ผู้มีอำนาจช่วยเหลือ และผู้ใหญ่อบรมสั่งสอน 2) ปัญหาลักษณะเมือง มีปัญหาครอบครัวคือ ผู้ชายมีซู้ ปัญหาการทำผิดกฎหมาย คือ ปัญหาโสเภณี ปัญหาการลักพาและการกักขัง ไม่พบแนวทางแก้ปัญหาลักษณะเมือง

จากผลการศึกษาของงานวิจัยทั้ง 2 เรื่องข้างต้น พบว่า แม้งานวิจัยทั้ง 2 เรื่องจะมุ่งศึกษาภาพสะท้อนสังคมไทยในนวนิยายไทยที่ได้รับรางวัลซีไรต์ในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกัน แต่ผลการศึกษากลับมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ นวนิยายรางวัลซีไรต์ในแต่ละช่วงเวลาการศึกษาต่างสะท้อนภาพสังคมไทยได้อย่างเด่นชัด และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมที่ต่างมีความเชื่อมโยงและส่งผลกระทบต่อกันอย่างเป็นพลวัต

นอกจากการใช้แนวคิดเกี่ยวกับวรรณกรรมกับสังคมดังปรากฏในงานวิจัยทั้ง 2 เรื่องข้างต้นแล้ว ยังมีงานวิจัยอีก 2 เรื่อง ที่ใช้แนวคิดทางจิตวิทยาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ตัวบทที่เป็นนวนิยายรางวัลซีไรต์เช่นเดียวกัน คือ งานวิจัยของ รัตติกา กรรณิกา (2559) เรื่อง

ความขัดแย้งของตัวละครในวรรณกรรมซีไรต์ และงานวิจัยของ วันจุฬา ศรีลัมพ์ (2550) เรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ของตัวละครในนวนิยายที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) โดยงานวิจัยของ รัตติกา กรรณิกา (2559) มุ่งศึกษาสาเหตุความขัดแย้งของตัวละครในวรรณกรรมซีไรต์ และวิธีการจัดการความขัดแย้งของตัวละครเอกจากวรรณกรรมซีไรต์ประเภทนวนิยาย ปี พ.ศ. 2540 ถึง พ.ศ. 2555 จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน คนแคะ ลับแล แก่งคอย ความสุขของกะทิ ช่างสำราญ และอมตะ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า สาเหตุความขัดแย้งของตัวละครเอกในวรรณกรรมซีไรต์ ตามทฤษฎีทางจิตวิทยาของ ซิกมันด์ ฟรอยด์, คาร์ล จุง และอัลเฟรด แอดเลอร์ พบว่า มีอยู่ 7 แบบ คือ สาเหตุเกิดจากบุคลิกภาพ การป้องกันตัวเองสิ่งแวดล้อม จิตสำนึกการทดแทน การเก็บกด และจิตใต้สำนึก สาเหตุที่กล่าวทั้งหมดนี้เป็นความขัดแย้งเกิดจากโครงสร้างของบุคลิกภาพ ได้แก่ อิด อีโก้ และซูเปอร์อีโก้ ที่ไม่สมดุลกัน ส่วนแนวทางการจัดการความขัดแย้งของตัวละครเอกตามแนวคิดของ โทมัส และคิลแมนน์ พบว่า มีการจัดการความขัดแย้งอยู่ 5 แนวทาง คือ การเอาชนะ การร่วมมือ การประนีประนอม การหลีกเลี่ยง และการยอมให้ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาเพื่อทำให้ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นยุติลง หรือเกิดความเข้าใจไปในทางเดียวกัน โดยใช้การเจรจาต่อรอง เพื่อให้เกิดการยอมรับฟังกันมากยิ่งขึ้น

ส่วนงานวิจัยของ วันจุฬา ศรีลัมพ์ (2550) ที่ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของตัวละครในนวนิยายที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522-2546 โดยใช้ทฤษฎีองค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของแดเนียล โกลแมน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า นวนิยายทั้ง 9 เรื่อง ปรากฏลักษณะความฉลาดทางอารมณ์ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อ่าน เช่น การตระหนักรู้และควบคุมอารมณ์ของตนเอง การมีความซื่อสัตย์และยึดมั่นในศีลธรรม การเห็นคุณค่าของตนเอง การรู้จักสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม การรู้จักข้อจำกัดของตนเองและการวางตัวที่เหมาะสมกับฐานะ การเสียสละเพื่อส่วนรวม การมีความมั่นใจในศักยภาพของตน การมีไหวพริบปฏิภาณ การตระหนักถึงอิทธิพลทางสังคมและการเมืองเพื่อเสริมทักษะการเป็นผู้นำ ความสามารถจัดการกับอุปสรรคได้อย่างเหมาะสม การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และสามารถสร้างพลังความสามัคคีในสังคม

จากผลการศึกษาจากงานวิจัยของ รัตติกา กรรณิกา (2559) และวันจุฬา ศรีลัมพ์ (2550) พบว่า งานวิจัยทั้ง 2 เรื่อง มีความสอดคล้องกัน 2 ประการ คือ มีความสอดคล้องกันในด้านของตัวบทที่เป็นนวนิยายรางวัลซีไรต์ และด้านแนวคิดทฤษฎีทางด้านจิตวิทยาที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผลการศึกษาของงานวิจัยดังกล่าวได้เปิดเผยให้เห็นถึงกลไกทางจิตวิทยา

ของตัวละคร ทำให้เข้าใจถึงสาเหตุ ลักษณะพฤติกรรม และการจัดการกับปัญหาของตัวละคร ตลอดจนแสดงให้เห็นถึงความฉลาดทางอารมณ์ในลักษณะต่าง ๆ ของตัวละครในนวนิยายรางวัลซีไรต์ได้อย่างเด่นชัดชัด

ส่วนงานวิจัยของ พรพรม บุญถนอม (2551) เรื่อง ลักษณะเด่นและคุณค่าของ นวนิยายไทย รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (พ.ศ. 2522-2546) ที่ศึกษา ภาพรวมของนวนิยายไทยรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ตั้งแต่ พ.ศ. 2522-2546 เพื่อชี้ให้เห็นถึงลักษณะเด่นและคุณค่า ซึ่งผลวิจัยสรุปว่า นวนิยายซีไรต์ มีลักษณะเด่นในด้านเนื้อหา ด้านแนวคิด และด้านกลวิธีการประพันธ์ ในด้านเนื้อหา พบว่า มีความหลากหลาย ได้แก่ วิถีชีวิตคนชนบท ความไม่เป็นธรรมในสังคม ชีวิตครอบครัว ปรัชญาชีวิต โรแมนติก ประวัติศาสตร์การเมือง ธรรมชาติวิทยา สังคมอุดมคติ ในด้านแนวคิด ก็มี หลากหลายเช่นเดียวกัน ได้แก่ แนวคิดด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ แนวคิด ด้านสังคม แนวคิดด้านปรัชญา แนวคิดด้านการเมือง และแนวคิดด้านธรรมชาติธาตุแท้ของมนุษย์ ส่วนลักษณะเด่นด้านกลวิธีการประพันธ์ของนวนิยายซีไรต์ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนกลวิธีการนำเสนอเรื่อง และส่วนของการใช้ภาษา ในส่วนกลวิธีการนำเสนอ พบว่า มีความหลากหลาย และทวีความซับซ้อนขึ้นเป็นลำดับ เช่น มีการใช้กระแสสำนึก มีการใช้สัญลักษณ์ มีการล้อขนบ นิยมการแต่ง มีการประสานศิลปะการเล่าเรื่องหลายแบบเข้าด้วยกัน เป็นต้น ในส่วนของการใช้ ภาษา พบว่า มีความเด่นในด้านการสรรคำ และการใช้โวหารภาพพจน์

ลักษณะเด่นดังกล่าวข้างต้นทำให้นวนิยายซีไรต์มีคุณค่าทั้งทางสังคมและวรรณศิลป์ กล่าวคือ นอกจากจะให้ความบันเทิงแล้วยังให้ข้อคิดให้ความรู้ต่าง ๆ มีสำรวจภาษาที่น่าสนใจ และการสร้างสรรค์นวัตกรรมแบบใหม่

จากงานวิจัยทั้ง 5 เรื่องดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกันในด้าน ตัวบทที่เป็นวรรณกรรมซีไรต์ประเภทนวนิยาย ซึ่งงานวิจัยแต่ละเรื่องได้ใช้แนวคิดทฤษฎี ที่หลากหลายมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสามารถจำแนกงานวิจัยตามแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ แนวคิดวรรณกรรมกับสังคม แนวคิดทางด้านจิตวิทยา และแนวคิด เกี่ยวกับวรรณกรรม

ประเด็นที่สอง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมซีไรต์ประเภท เรื่องสั้น งานวิจัย ในกลุ่มนี้มุ่งศึกษาตัวบทวรรณกรรมซีไรต์ประเภทเรื่องสั้น ได้แก่ งานวิจัยของ มาโนช ดินลานสกุล (2545) เรื่อง กลวิธีการเล่าเรื่องแบบกระแสสำนึกในเรื่องสั้นเข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2524-2542 งานวิจัยนี้มุ่งศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องแบบกระแสสำนึกในเรื่องสั้นเข้ารอบสุดท้าย รางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2524-2542 ซึ่งผลการศึกษพบว่า ผลการศึกษาด้านเหตุผลของผู้เขียน

ในการใช้กลวิธีเล่าเรื่องแบบกระแสนำนึก พบว่า ผู้เขียนได้ใช้เหตุผลทางการประพันธ์ 2 ประการ คือ เหตุผลเชิงผลสัมฤทธิ์ทางการประพันธ์ และเหตุผลเชิงทดลองทางการประพันธ์ เหตุผลทางจิตวิทยา 2 ประการ คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากสิ่งเร้าภายนอกจิต และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากสิ่งเร้าภายในจิต เหตุผลทางสังคม 3 ประการ คือ เหตุผลด้านการเมือง เหตุผลด้านเศรษฐกิจ เหตุผลด้านค่านิยม ซึ่งทุกประการผู้เขียนมุ่งที่จะให้ผู้อ่านรับรู้และเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร ทั้งในลักษณะการพูดคนเดียวในใจ การรำพึงรำพัน การวิเคราะห์ภายใน และการระบายความรู้สึก ส่วนผลการศึกษาด้านลักษณะการใช้กลวิธีการเล่าเรื่องแบบกระแสนำนึก พบว่า มี 2 ลักษณะ คือ ใช้อย่างเป็นระบบระเบียบ และใช้อย่างไม่เป็นระบบระเบียบ ทั้งนี้เพื่อมุ่งนำเสนอความรู้สึกนึกคิดที่แท้จริงของตัวละคร และมีความเป็นธรรมชาติมากที่สุด ส่วนความสำคัญของการใช้กลวิธีการเล่าเรื่องแบบกระแสนำนึก มี 2 ระดับ คือ การใช้ตลอดเรื่อง และการใช้เป็นส่วนประกอบเรื่อง เพื่อให้การนำเสนอความรู้สึกนึกคิดของตัวละครเป็นไปตามบริบทที่ผู้เขียนกำหนด และมีความสมจริงมากที่สุด

ผลการศึกษาในงานวิจัยของ มาโนช ดินลานสกุล (2545) ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะเด่นของการใช้กลวิธีการเล่าเรื่องแบบกระแสนำนึกในเรื่องสั้น ว่าเป็นกลวิธีที่มีความน่าสนใจ และสามารถนำเสนอความรู้สึกนึกคิดที่แท้จริงและซ่อนเร้นของตัวละครได้อย่างอิสระ ทั้งนี้งานวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกันในด้านตัวบทที่ใช้ในการวิเคราะห์กับงานวิจัยอีก 2 เรื่อง คือ งานวิจัยของ ทิพย์โชค ไชยวิศิษฎ์กุล (2549) เรื่อง ภาพสะท้อนสังคมกรุงเทพฯ จากเรื่องสั้นที่เขารอบสุดท้ายของการประกวดชิงรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน ระหว่างปี พ.ศ. 2536-2545 และงานวิจัยของ นันทนา รอดสำราญ (2554) เรื่อง ปัญหาจริยธรรมช่วงวิกฤติเศรษฐกิจในเรื่องสั้นเขารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ โดยงานวิจัยของ ทิพย์โชค ไชยวิศิษฎ์กุล (2549) มุ่งศึกษาภาพสะท้อนสังคมกรุงเทพฯ จากเรื่องสั้นที่เขารอบสุดท้ายของการประกวดชิงรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน ระหว่างปี พ.ศ. 2536-2545 ผลการศึกษาพบว่า มีภาพสะท้อนสังคมกรุงเทพฯ 12 ด้าน คือ 1) ด้านจริยธรรม สะท้อนให้เห็นว่าคนกรุงเทพฯ ขาดจริยธรรมมากขึ้นเพราะสภาพสังคมที่มีการแข่งขันสูง ทำให้คนในสังคมทำเพื่อผลประโยชน์ของตนโดยไม่สนใจความเดือดร้อนของผู้อื่น 2) ด้านเทคโนโลยี ที่สะท้อนให้เห็นว่า การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย มีส่วนดีคือช่วยผ่อนแรงมนุษย์ แต่หากใช้มากเกินไปก็จะทำให้แรงงานมนุษย์ด้อยความสำคัญลง 3) ด้านค่านิยม สะท้อนให้เห็นว่าคนกรุงเทพฯ รับค่านิยมตะวันตกเข้ามาใช้มากขึ้น และยึดติดกับวัตถุนิยม บางครั้งอาจมองข้ามค่านิยมที่ดั้งเดิมของคนไทย 4) ด้านครอบครัว สะท้อนให้เห็นปัญหาครอบครัวต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุให้เกิดการหย่าร้าง และเมื่อเกิดการหย่าร้างแล้วทำให้เด็กมีปัญหา 5) ด้านอาชญากรรมสะท้อนให้เห็นความไม่ปลอดภัย

ในชีวิตและทรัพย์สินของคนกรุงเทพฯ ที่เกิดกับทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย 6) ด้านเศรษฐกิจ สะท้อนภาพปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำที่ทำให้ประเทศไทยต้องกู้ยืมเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) เพื่อเข้ามาแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ และผลจากปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำทำให้คนในสังคมตกงานมากขึ้น 7) ด้านการขยายบริการทางเพศสะท้อนภาพของกลุ่มผู้ชายบริการที่มีทั้งเพศหญิงและเพศชาย มาจากหลายสาขาอาชีพโดยเฉพาะกลุ่มนักศึกษาส่วนใหญ่ประกอบอาชีพนี้ด้วยความสมัครใจ เพราะต้องการเงินไปตอบสนองความต้องการทางวัตถุ 8) ด้านการจราจรติดขัด สะท้อนภาพการจราจรติดขัด เพราะจำนวนรถยนต์ที่เพิ่มขึ้น และการตัดถนนที่ขาดการวางแผนเมืองที่ดี ประกอบกับผู้ขับขี่ขาดระเบียบวินัยจึงทำให้การจราจรติดขัดมากขึ้น 9) ด้านการเมือง สะท้อนให้เห็นว่า การปกครองของประเทศไทยยังไม่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เพราะรัฐบาลใช้อำนาจเผด็จการในการออกคำสั่ง ประชาชนขาดความเข้าใจ และละเลยสิทธิหน้าที่ของตน 10) ด้านสิ่งแวดล้อม สะท้อนให้เห็นปัญหาแผ่นดินทรุดตัวในเมืองกรุงเทพฯ มาจากการสูบน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ และเพิ่มน้ำหนักบนผิวดิน ส่วนปัญหาควันพิษจากโรงไฟฟ้าเกิดขึ้นเพราะโรงไฟฟ้าไม่ติดตั้งระบบกรองอากาศ 11) ด้านความเชื่อ สะท้อนให้เห็นว่าแม้สังคมจะเจริญด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย แต่คนในสังคมบางกลุ่มก็ยังมีความเชื่อด้านไสยศาสตร์และพิธีกรรมอยู่ 12) ด้านศาสนา สะท้อนให้เห็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระสงฆ์ที่ปลุกเสกเครื่องรางของขลัง และใบหวยเพื่อนำเงินบริจาคมาใช้ตอบสนองความต้องการทางวัตถุ

ส่วนงานวิจัยของ นันทนา รอดสำราญ (2554) มุ่งวิเคราะห์ปัญหาจริยธรรมที่สัมพันธ์กับปัญหาสังคม และวิธีการนำเสนอปัญหาดังกล่าวช่วงวิกฤตเศรษฐกิจจากเรื่องสั้นเขารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ ปี พ.ศ. 2542 และ พ.ศ. 2545 จากเรื่องสั้นจำนวน 124 เรื่อง ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ผู้เขียนได้สะท้อนปัญหาจริยธรรมที่สัมพันธ์กับปัญหาสังคมไว้ 7 ด้าน ดังนี้ ปัญหาเรื่องการลุ่มหลงในอบายมุข ปัญหาเรื่องการไม่เคารพต่อกฎหมาย ปัญหาเรื่องการมีค่านิยมเรื่องวัตถุนิยม ปัญหาเรื่องการขาดระเบียบวินัย ปัญหาเรื่องความเห็นแก่ตัวที่มากขึ้น ปัญหาเรื่องการทำแท้ง และปัญหาเรื่องสื่อ ปัญหาทั้ง 7 ด้าน มีความสัมพันธ์กับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในสังคมขณะนั้น ส่วนการนำเสนอปัญหาจริยธรรมที่สัมพันธ์กับปัญหาสังคม พบว่ามีการนำเสนอ 2 วิธี คือ การนำเสนออย่างตรงไปตรงมา และการนำเสนอแบบอ้อม การนำเสนอแบบตรงไปตรงมา ได้แก่ การนำเสนอปัญหาจริยธรรมที่สัมพันธ์กับปัญหาสังคมโดยผู้เล่าเรื่อง และโดยใช้บทสนทนา ส่วนการนำเสนอแบบอ้อม ได้แก่ การนำเสนอปัญหาจริยธรรมที่สัมพันธ์กับปัญหาสังคมโดยใช้นิทาน โดยใช้สัญลักษณ์ และโดยใช้นิยาย

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกันในด้านตัวบทที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ เรื่องสั้นที่เขารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ และผลการศึกษาล้วนส่วนใหญ่เป็นไป

ในทิศทางเดียวกัน คือ การสะท้อนเหตุการณ์ในสังคมอันเป็นคุณลักษณะสำคัญของเรื่องสั้นได้อย่างเด่นชัด

นอกจากงานวิจัยที่ศึกษาตัวบทที่เป็นเรื่องสั้นที่เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ดังกล่าวข้างต้น ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาตัวบทที่เป็นผลงานเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลซีไรต์ และจำนวน 1 เรื่อง คือ งานวิจัยของ BAI XIAOYU (2562) เรื่อง ความขัดแย้งในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560 ที่มุ่งศึกษาความขัดแย้งและแนวทางการแก้ปัญหาสังคมในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560 โดยคัดเลือกเรื่องสั้นที่ตีพิมพ์ในหนังสือเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560 จำนวน 46 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะความขัดแย้งที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ มี 4 ประเภท ได้แก่ 1) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ เกิดขึ้นจากความต้องการความคิด ผลประโยชน์ส่วนตัวและความรู้สึก มีความต่างกัน 2) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม ให้ความสำคัญกับสังคมที่มีการเมืองซับซ้อนและมีปัญหาการพัฒนาในด้านต่าง ๆ 3) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ แบ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับภัยธรรมชาติ และความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสัตว์ 4) ความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละคร

ด้านแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560 แบ่งเป็น 4 ลักษณะ คือ 1) แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ได้แก่ การเพิกเฉยต่ออำนาจที่ กดขี่ การยืนยันความคิดของตนเอง การสืบค้นหาความจริงเกี่ยวกับอำนาจ การใช้วาจาตอบโต้ การโต้ตอบด้วยความรุนแรงต่อฝ่ายตรงข้าม ขอความช่วยเหลือเพื่อประนีประนอม และการหลีกเลี่ยงหนีความจริง 2) แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม ได้แก่ การปกปิดตัวตนที่แท้จริง การกั๊กเงิน และการฆ่าตัวตาย 3) แนวทาง การแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ได้แก่ การใช้สัญชาตญาณ และการพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์และประเพณี 4) แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละคร ได้แก่ การขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น การลักขโมย และการสยบยอมต่ออำนาจ

ส่วนงานวิจัยของณิชากรีย์ อธิธรรมคุณ (2547) เรื่อง การวิเคราะห์บทวิจารณ์เรื่องสั้นซีไรต์ (พ.ศ. 2524-2545) มุ่งศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบของบทวิจารณ์เรื่องสั้นซีไรต์ รวมทั้งแนวทางและทฤษฎีที่ปรากฏในบทวิจารณ์เรื่องสั้นซีไรต์ ระหว่างปี พ.ศ. 2524-2545 ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบด้านรูปแบบของบทวิจารณ์เรื่องสั้นซีไรต์ มี 3 ส่วน ได้แก่ การเกริ่นนำเนื้อหา และสรุป ส่วนลักษณะของบทวิจารณ์เรื่องสั้นซีไรต์ มี 7 ลักษณะ ได้แก่ 1) มักอ้างอิงถึงคำประกาศของคณะกรรมการตัดสินรางวัลซีไรต์ 2) นักวิจารณ์ให้ความสำคัญกับภูมิหลังวรรณกรรมและนักเขียน 3) การวิจารณ์เรื่องสั้นซีไรต์ไม่มีรูปแบบตายตัว 4) อาจใช้แนวทางการเปรียบเทียบ 5) อ้างอิงคำพูดของบุคคลที่มีชื่อเสียง 6) ใช้กรอบความคิดที่มาจาก

ทฤษฎีวรรณคดีวิจารณ์ 7) นักวิจารณ์อาจใช้กลวิธีวินิจฉัยเรื่องสั้นด้วยประสบการณ์ทัศนคติในเชิงอัตวิสัย และการวิจารณ์เรื่องสั้นซีไรต์มีแนวทางและทฤษฎีการประเมินคุณค่าวรรณกรรมจำแนกได้ 3 ทฤษฎี ได้แก่ 1) ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ 2) ทฤษฎีตามแนววรรณกรรมศาสตร์ 3) ทฤษฎีโครงสร้างนิยม

จากผลการศึกษางานวิจัยข้างต้น สรุปได้ว่า งานวิจัยในกลุ่มนี้มีความสอดคล้องกันในด้านตัวบทที่เป็นเรื่องสั้นที่เกี่ยวข้องกับรางวัลซีไรต์ โดยงานวิจัยส่วนใหญ่ได้ศึกษาตัวบทจากเรื่องสั้นที่เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์เช่นเดียวกัน แต่มีความแตกต่างกันในด้านแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ประกอบการวิเคราะห์ ได้แก่ แนวคิดวรรณกรรมกับสังคม แนวคิดเกี่ยวกับการกลวิธีการประพันธ์ และแนวคิดเกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณกรรม

ประเด็นที่สาม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมซีไรต์ประเภท กวีนิพนธ์ งานวิจัยในกลุ่มนี้จะศึกษาข้อมูลจากตัวบทที่เป็นกวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลซีไรต์ ซึ่งมีงานวิจัยทั้งหมด 3 เรื่อง ได้แก่ งานวิจัยของ ธนิกาญจน์ จินาพันธ์ (2546) เรื่อง วิเคราะห์แนวคิดและคุณค่าในกวีนิพนธ์ไทยที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) งานวิจัยของ ชาดบุษย์ นฤดม (2550) เรื่อง ไหวหารภาพพจน์ในวรรณกรรมซีไรต์ที่สื่อสะท้อนสภาพการเมืองไทย และงานวิจัยของ วรี เรื่องสุข (2560) เรื่องความเป็นสากลในกวีนิพนธ์ไทยที่ได้รับรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2523-พ.ศ. 2556 โดยงานวิจัยของ ธนิกาญจน์ จินาพันธ์ (2546) มุ่งวิเคราะห์แนวคิดและคุณค่าที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ซีไรต์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523-2544 รวมทั้งหมด 8 เล่ม ผลการศึกษาพบว่า กวีนิพนธ์ซีไรต์ มีแนวคิดที่มุ่งแสดงความรับผิดชอบต่อและสำนึกเชิงสังคมของกวีทั้งในด้านการนำเสนอปัญหาของสังคม เช่น ปัญหาโสเภณี ปัญหาความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม ปัญหาการใช้อำนาจเผด็จการทางการเมืองการปกครอง เป็นต้น และการเสนอแนะแนวทางที่ทำให้สังคมเป็นปกติสุข คือการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ ซึ่งต้องเอื้อเพื่อแบ่งปันและเห็นค่าความสำคัญของชีวิตอื่นเท่าเทียมตนเอง ในส่วนของคุณค่าที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ซีไรต์มีคุณค่าสำคัญ 2 ประการ คือ คุณค่าด้านการสืบทอดขนบและสร้างสรรค์วรรณศิลป์ และคุณค่าด้านการสร้างพุทธปัญญา

ส่วนงานวิจัยของ ชาดบุษย์ นฤดม (2550) มุ่งศึกษาไหวหารภาพพจน์และสภาพการเมืองไทยที่สื่อสะท้อนจากการใช้ไหวหารภาพพจน์ในวรรณกรรมซีไรต์ ซึ่งผลการศึกษาพบว่ามีการใช้ไหวหารภาพพจน์อยู่ในวรรณกรรมรางวัลซีไรต์ทั้ง 5 เรื่อง โดยสามารถจำแนกออกได้ 9 ประเภท ดังนี้ 1) บุคลาธิษฐาน 2) คำถามชวนคิดหรือปฏิจุจณา 3) ปฏิทรรศน์ 4) อุปมา 5) สัมพจนนัย 6) สัญลักษณ์ 7) อุปลักษณ์ 8) นามนัย 9) อติพจน์หรือการใช้คำพูดเกินจริง และงานวิจัยของ วรี เรื่องสุข (2560) มุ่งศึกษาแนวคิดความเป็นสากลในกวีนิพนธ์ไทยที่ได้รับ

รางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2523-2556 จำนวน 12 เรื่อง โดยผลการศึกษาพบว่า กวีนิพนธ์ไทยที่ได้รับรางวัลซีไรต์ มีแนวคิดความเป็นสากลแบ่งได้ 10 ประเภท ได้แก่ โศกนาฏกรรมทางการเมือง สงคราม และความทรงจำร่วมทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม การเปลี่ยนแปลงของสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ความรัก ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ สันติภาพ การต่อสู้กับความอธรรม ความไม่เท่าเทียมกันในสังคม และลัทธิสตรี

จากผลการศึกษาจากงานวิจัยในกลุ่มนี้ พบว่า งานวิจัยในกลุ่มนี้มีความสอดคล้องกันอยู่ 2 ประเด็น คือ มีความสอดคล้องกันในด้านตัวบทที่เป็นวรรณกรรมซีไรต์ประเภทกวีนิพนธ์ และสอดคล้องกันในด้านแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมเป็นหลัก ซึ่งงานวิจัยแต่ละเรื่องจะศึกษาในประเด็นที่แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้งนี้งานวิจัยดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่า กวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลซีไรต์ เป็นวรรณกรรมที่ทรงคุณค่าที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาทางด้านภาษาของกวี และมีความเป็นสากล และสะท้อนภาพปรากฏการณ์ของสังคมได้อย่างเด่นชัด

ประเด็นที่สุดท้าย งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมซีไรต์ทุกประเภท งานวิจัยในกลุ่มนี้มีความแตกต่างจากงานวิจัยทั้ง 3 ประเด็นข้างต้น คือ งานวิจัยในประเด็นนี้ได้ขยายขอบเขตในการศึกษาตัวบทให้กว้างขวางขึ้น โดยการศึกษาตัวบทจากตัวบทที่เป็นวรรณกรรมซีไรต์ที่ครอบคลุมวรรณกรรมทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ นวนิยาย รวมเรื่องสั้น และกวีนิพนธ์ งานวิจัยในประเด็นนี้ ได้แก่ งานวิจัยของ เพชรินทร์ นาทศรีทา (2554) เรื่อง ภาพลักษณ์หญิงไทยในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ของนักเขียนหญิง งานวิจัยของ มาโนช ดินลานสกุล (2552) เรื่อง วาทกรรมวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน และงานวิจัยของ ชัยเนตร ชนกคุณ (2555) เรื่อง ตัวละครชายขอบในวรรณกรรมซีไรต์

โดยงานวิจัยของ เพชรินทร์ นาทศรีทา (2554) มุ่งศึกษาภาพลักษณ์ของหญิงไทยในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ของนักเขียนหญิง และกลวิธีการใช้ภาษาในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ของนักเขียนหญิง ผลการศึกษาพบว่า ภาพลักษณ์ของหญิงไทยในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ของนักเขียนหญิง จำแนกได้ 4 ด้าน คือ 1) ด้านบุคลิกภาพ แบ่งเป็นบุคลิกภาพภายนอกและลักษณะนิสัย บุคลิกภาพภายนอกของผู้หญิงก่อนแต่งงานส่วนใหญ่จะมีรูปร่างหน้าตาสวยและมีลักษณะดึงดูดใจ ส่วนผู้หญิงที่แต่งงานแล้วจะมีลักษณะภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไปตามวัย ในด้านลักษณะนิสัย พบว่า ผู้หญิงมีลักษณะของหญิงไทยสมัยเก่า ผู้หญิงที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง และผู้หญิงมีความคิดแบบหัวสมัยใหม่ 2) ความสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม แบ่งเป็นความสัมพันธ์ของหญิงไทยกับบุคคลในครอบครัว ความสัมพันธ์ของหญิงไทยกับบุคคลในสังคม โดยความสัมพันธ์ของหญิงไทยกับบุคคลในครอบครัวพบความสัมพันธ์ที่ดีและไม่ดี

ส่วนความสัมพันธ์ของหญิงไทยกับบุคคลในสังคม พบว่า มีความสัมพันธ์ในฐานะเพื่อน คนรัก และเพื่อนร่วมงาน 3) ด้านแนวทางในการดำเนินชีวิต ภาพลักษณ์ของหญิงไทยมีแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนา และรับวัฒนธรรมตะวันตก เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต 4) ด้านสถานภาพและบทบาท พบผู้หญิงในฐานะบุตร ภรรยา และมารดา สำหรับกลวิธีการใช้ภาษาสื่อภาพลักษณ์ของผู้หญิงพบการใช้คำ 7 ลักษณะ คือ คำสุภาพ คำไม่สุภาพ คำแสดงอารมณ์ความรู้สึก คำหลาก คำซ้อน คำซ้ำ คำภาษาต่างประเทศ ในส่วนของภาพพจน์ที่สื่อภาพลักษณ์ของผู้หญิงพบการใช้โวหารภาพพจน์ 4 ลักษณะ คือ ภาพพจน์แบบอุปมา อุปลักษณ์ สัญลักษณ์ และการกล่าวเท็จความ

ส่วนงานวิจัยของ มาโนช ดินลานสกุล (2552) ได้ใช้ทฤษฎีวาทกรรมซึ่งเป็นทฤษฎีทางด้านสังคมศาสตร์มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งศึกษาวาทกรรมวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน 2 ประเด็น คือ ความหมายและอัตลักษณ์ และอิทธิพลตามแนวทางของ มิเชล ฟูโก ผลการศึกษาพบว่า วาทกรรมวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน ได้สร้างความหมายและอัตลักษณ์ โดยอาศัยการสร้าง ความหมายแบบปลายเปิด ให้แก่วรรณกรรมสร้างสรรค์ ด้วยการอธิบายลักษณะของวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลครั้งแล้ว ครั้งเล่า ซึ่งลักษณะและวิธีการที่อธิบายเป็นการสร้างอัตลักษณ์ให้แก่วาทกรรมอีกชั้นหนึ่ง พร้อมกับสร้างความหมายให้แก่นักเขียนรุ่นใหม่ เจ้าของผลงานวรรณกรรมที่ได้รับรางวัล อาศัยการสร้างภาพลักษณ์ให้เป็นนานาชาติ และอาศัยผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญทางวรรณกรรมกับเครือข่ายอำนาจอื่นที่โยงใยกันอยู่ในพื้นที่วรรณกรรมร่วมรับรอง ก่อให้เกิดการตรึง การปะทะ ความหมาย และอัตลักษณ์ดังกล่าวอย่างกว้างขวาง ส่วนประเด็นอิทธิพล พบว่า มีอิทธิพลต่อสังคมอย่างเด่นชัด 2 ด้าน คือ อิทธิพลต่อพื้นที่ทางวรรณกรรมไทย และอิทธิพลต่อระบบการศึกษา

ทั้งนี้งานวิจัยของ มาโนช ดินลานสกุล (2552) มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยเนตร ชนกคุณ (2555) เรื่อง ตัวละครชายขอบในวรรณกรรมซีไรต์ ในด้านแนวคิดทฤษฎีที่ใช้แนวคิดทฤษฎีทางสังคมศาสตร์มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยงานวิจัยของ ชัยเนตร ชนกคุณ (2555) ได้ศึกษาตัวละครชายขอบที่ปรากฏในวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนหรือวรรณกรรมซีไรต์ โดยใช้กรอบคิดในเรื่องของลักษณะความเป็นชายขอบของตัวละครในวรรณกรรมซีไรต์ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2522-2550 พบว่า วรรณกรรมซีไรต์ทั้ง 3 ประเภท คือ กวีนิพนธ์ รวมเรื่องสั้น และนวนิยาย ปรากฏตัวละครชายขอบทั้งหมด 80 ตัวละคร จากทั้งหมด 71 เรื่อง ตามลักษณะต่าง ๆ กัน คือ ตัวละครชายขอบทางด้านภูมิศาสตร์ ตัวละครชายขอบทางด้านการเมือง ตัวละครชายขอบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม และตัวละครชายขอบทางด้านเศรษฐกิจ บทบาทของตัวละครชายขอบในวรรณกรรมซีไรต์พบว่า มีอยู่ 7 ลักษณะ คือ

1) บทบาทของตัวละครที่เป็นชาวบ้าน 2) บทบาทของตัวละครที่เป็นหญิง 3) บทบาทของตัวละครที่เป็นเด็กและเยาวชน 4) บทบาทของตัวละครจากครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ 5) บทบาทของตัวละครที่เป็นพนักงานหรือลูกจ้าง 6) บทบาทของตัวละครที่เข้าร่วมกระบวนการทางการเมือง 7) บทบาทของตัวละครจากอาชีพ และ 8) บทบาทของตัวละครที่มีความผิดปกติ ทางร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้กลวิธีการนำเสนอตัวละครในวรรณกรรมซีไรต์ พบ 3 ประเภท คือ 1) ผู้แต่งสร้างตัวละครในลักษณะของผู้ถูกกระทำเพื่อเป็นการสะท้อนภาพของตัวละครที่ได้รับผลกระทบจากอำนาจของศูนย์กลาง 2) ผู้แตงนำเสนอภาพของตัวละครที่ตอบโต้กับอำนาจจากศูนย์กลาง และ 3) ตัวละครที่อยู่ร่วมกับปรากฏการณ์เนื่องจากผู้แตงมิได้ชี้แนะให้ผู้อ่านในลักษณะของอำนาจและการกลายเป็นอื่นของตัวละคร

จากผลการศึกษาของงานวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นได้ว่า งานวิจัยในประเด็นนี้มีความสอดคล้องกันในด้านตัวบทที่ศึกษาจากวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ทั้ง 3 ประเภท ซึ่งงานวิจัยแต่ละเรื่องก็มีความแตกต่างกันในด้านแนวคิดทฤษฎีที่นำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำแนวคิดทฤษฎีทางด้านสังคมศาสตร์ ได้แก่ ทฤษฎีวาทกรรม แนวคิดความเป็นอื่น มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมซีไรต์ พบว่า แม้งานวิจัยในกลุ่มนี้จะใช้วรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์มาเป็นตัวบทในการวิเคราะห์ข้อมูลเช่นเดียวกัน แต่ก็มีความแตกต่างกัน 2 ประการ คือ ประเภทของวรรณกรรมซีไรต์ที่ใช้เป็นตัวบทและแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์ตัวบท แต่ทั้งนี้ผลการศึกษาของงานวิจัยกลุ่มนี้ก็กลับมีความสอดคล้องกันไปในทิศทางเดียวกัน คือ แสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมซีไรต์เป็นวรรณกรรมที่ได้รับการยอมรับอย่างสูงในฐานะวรรณกรรมที่ได้รับการคัดกรองจากองค์กรระดับภูมิภาคอาเซียน เป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าทั้งด้านเนื้อหาและวรรณศิลป์อันโดดเด่น เป็นภาพสะท้อนสังคม และเป็นพื้นที่แห่งวาทกรรมที่มีการปะทะสังสรรค์ระหว่างวาทกรรมต่าง ๆ ตลอดจนมีลักษณะเป็นวาทกรรมอยู่ในที่

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เชื่อมโยงระหว่างการศึกษาวรรณกรรมกับแนวคิดทางสังคมเข้าด้วยกัน โดยอาศัยแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และแนวคิดความรุนแรง เพื่อมุ่งค้นหาความรุนแรงที่ปรากฏในเรื่องสั้นที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 โดยกำหนดระเบียบวิธีวิจัยให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดงานวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การวิเคราะห์ข้อมูล
4. การนำเสนอผลการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย คือ หนังสือรวมเรื่องสั้นที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 จำนวน 8 เล่ม ซึ่งประกอบไปด้วยเรื่องสั้นจำนวน 76 เรื่อง ดังนี้

1. รวมเรื่องสั้นชุด กลางฝูงแพะหลังหัก ของอุ้มมีสาลาม อุमार ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 10 เรื่อง ได้แก่
  - 1.1 ผู้ต้องสงสัย
  - 1.2 ฝูง
  - 1.3 นิทานของพ่อ
  - 1.4 กลางฝูงแพะ
  - 1.5 พี่ชาย
  - 1.6 ไก่หลุดคอก
  - 1.7 ย่า
  - 1.8 ลวง
  - 1.9 ความตายในเดือนรอมฎอน
  - 1.10 แพะหลังหัก

2. รวมเรื่องสั้นชุด เงาแปลกหน้า ของอนิมาล เล็กสวัสดิ์ ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 8 เรื่อง ได้แก่

- 2.1 อันตรธาน
- 2.2 โศกความทรงจำ
- 2.3 คนคู่
- 2.4 ยอดน้กลงทุน
- 2.5 หุ่นบำบัด
- 2.6 ผาผนัง
- 2.7 เงาแปลกหน้า
- 2.8 แบบทดสอบ

3. รวมเรื่องสั้นชุด ตั้งเรื่อนร่างไร้องค์คาพยพ ของภู กระดาษ ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 11 เรื่อง ได้แก่

- 3.1 เหตุการณ์การจับกุมสันติภาพ ไม่เศร้า
- 3.2 ปล้น
- 3.3 ชู-ชัน
- 3.4 อัลแบร์ กามู พาแม่มาท่องเที่ยวประเทศไทย
- 3.5 อุปสรรคในการเดินออกกำลังกายของอภิชาติ ช.
- 3.6 การยืนยันอีกครั้งหนึ่งของสาวแม่ฮ้างแห่งหมู่บ้านตาเอกทะไม
- 3.7 เพราะว่าคุณรักนั้นไม่เคยมีฤดูกาล
- 3.8 ฐู่ในสวนหลังบ้าน
- 3.9 ตั้งเรื่อนร่างไร้องค์คาพยพ
- 3.10 รอยรักรอยสัก
- 3.11 เทรายั่วเพลิงเฝ้าหะ หรือไปเอาดวงไฟมาจากยักษ์

4. รวมเรื่องสั้นชุด นักแสดงสด ของสาคร พูลสุข ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 9 เรื่อง ได้แก่

- 4.1 เสียนพราย
- 4.2 นักแสดงสด
- 4.3 จงใคร่
- 4.4 เธอมีอ้อมกอดไว้ดับความใคร่
- 4.5 ครอบครั้วสมมุติ

- 4.6 หญิงสาวในบทกวี
- 4.7 เราต่างก็เป็นมือสังหาร
- 4.8 วิญญาณที่สาบสูญ
- 4.9 เวตาลอีกตัว...บนถนนอโศก
5. รวมเรื่องสั้นชุด ประวัติศาสตร์ที่เพิ่งเศร้า ของจิรัฏฐ์ ประเสริฐทรัพย์ ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 10 เรื่อง ได้แก่
- 5.1 ชานชาลา
- 5.2 น้ำตาที่ต่าง
- 5.3 เจลาตินรุ่มรัก
- 5.4 เพดานอาคาร
- 5.5 วัวที่หุบเขา
- 5.6 ภาพถ่ายลอบตา
- 5.7 อนุสรณ์สถานแห่งการเคลื่อนไหว
- 5.8 ใครซากิไม่ได้ตาผาด
- 5.9 ประดิษฐ์กรรมของอาภง
- 5.10 ระเบิดที่หัวใจ
6. รวมเรื่องสั้นชุด เรากำลังกลายพันธุ์ ของเกริกศิษฐ์ พลະมาตร์ ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 9 เรื่อง ได้แก่
- 6.1 ว่าด้วยเรื่องสั้นและกาแฟ โดยไพฑูรย์ ธีธัญญา
- 6.2 เงือก
- 6.3 บางลาไม่เคยลาก่อน
- 6.4 เด็อยหิน
- 6.5 ชาล
- 6.6 เรื่องของคาลโบ
- 6.7 สุ่ม
- 6.9 เอกฉันท์แห่งหน้ากาก
- 6.9 ผู้กุมชะตา
7. รวมเรื่องสั้นชุด สิงโตนอกคอก ของจิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 9 เรื่อง ได้แก่
- 7.1 จะขอรับผิดชอบทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว

- 7.2 ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี
- 7.3 โอนถ่ายความเป็นมนุษย์
- 7.4 รถไฟเที่ยงคืน
- 7.5 อัดัมกับลิเลีย
- 7.6 ซินเดอเรลล่าแห่งเมืองหุ่นยนต์
- 7.7 กุหลาบย้อมสี
- 7.8 สมาชิกในหลุมหลบภัย
- 7.9 สิ่งโตนอกคอก
8. รวมเรื่องสั้นชุด เสน่ห์นาสุสรณ์ ของเงาจันทร์ ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 10 เรื่อง
ได้แก่
- 8.1 เรื่องรักที่ตำบลดริมแม่น้ำ
- 8.2 บางแก้ว
- 8.3 สุดาสวรรค์
- 8.4 อมิตตดา
- 8.5 อมนุษย์
- 8.6 พ่อ
- 8.7 วังวนความกระหาย
- 8.8 หมิ่นแสนอาลัย
- 8.9 ผู้เป็นหนึ่งเดียวกับแผ่นดิน
- 8.10 เสน่ห์นาสุสรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้เก็บข้อมูลในลักษณะกรณีศึกษาด้วยวิธีการศึกษาจากเรื่องสั้นที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรางวัลซีไรต์ประจำปี 2560 จำนวน 8 เล่ม โดยใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และแนวคิดความรุนแรงเป็นหลักในการวิเคราะห์ ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยมองเห็นความรุนแรงที่ดำรงอยู่ในสังคมผ่านวรรณกรรมเรื่องสั้นที่กำหนด

ทั้งนี้ในการวิเคราะห์และการสังเคราะห์ข้อมูลนั้นจำเป็นที่จะต้องศึกษาและเทียบเคียงกับผลการศึกษาของท่านอื่นด้วย โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และแนวคิดความรุนแรง
2. ศึกษา ค้นคว้า ทำความเข้าใจ และรวบรวมข้อมูลจากเรื่องสั้นที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 จำนวน 8 เล่ม 76 เรื่อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเนื้อหาในหนังสือรวมเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ประจำปี 2560 จำนวน 8 เล่ม ซึ่งประกอบด้วยเรื่องสั้นทั้งหมด 76 เรื่อง แล้วนำมาวิเคราะห์ตามทฤษฎีความรุนแรงของ โยฮัน กัลตุง (Johan Galtung) ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาหนังสือรวมเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ประจำปี 2560 จำนวน 8 เล่ม ด้วยการอ่านอย่างละเอียดโดยใช้ทฤษฎีความรุนแรง และทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์
2. คัดเลือกข้อความบางตอนจากตัวบท ทั้งบทสนทนา ความคิด และพฤติกรรมของตัวละคร ตลอดจนข้อความอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่สะท้อนความรุนแรงในมิติต่าง ๆ อย่างชัดเจนดังตัวอย่างในการวิเคราะห์ความรุนแรงทางตรง ดังนี้

เมื่อการณ์กลับกลายเป็นเช่นนั้น ความไว้วางใจในตัวผู้คนเริ่มหดหายลงไปด้วยบริเวณรอยรอบกระท่อมของนางอย่าว่าแต่เด็ก ๆ เลยที่จะได้เข้ามาเดินเพ่นพ่าน แม้แต่แพะหรือแกะสักตัวหลงมานางก็เอาไม้ไล่ตีอย่างกับเห็นศัตรูก็ไม่ปาน

เคยมีแพะแม่ลูกคู่หนึ่งเข้ามาอนบนแคร่หน้ากระท่อม นางโกรธจัดฉวยไม้ขนาดย่อมไล่ตี แม่แพะวิ่งหนีไปด้วยความตกใจ ทั้งลูกให้นางทุบจนตายคามือ กระตุกกระเดี้ยวหักยับไส้ฟุงทะเลักออกมาอย่างเวทนาโดยที่ยังไม่ทันได้ร้องลั๊กแอะ มีแต่แม่แพะยืนมองส่งเสียงเรียกร้องลูกอยู่ไกล ๆ

เจ้าของแพะโกรธจัด ไปฟ้องผู้ใหญ่บ้านจนเป็นเรื่องเป็นราวใหญ่โต หากใครได้เห็นภาพวันนั้นคงรู้สึกอุจาดตายิ่งนัก

(อุมมีสาลาม อุमार, 2557, หน้า 64-65)

จากตัวอย่าง เป็นความรุนแรงระหว่างมนุษย์กับสัตว์ ที่แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงทางตรงที่มีผลกระทบต่อร่างกาย ผู้กระทำความรุนแรงนี้คือ ฮาลีมา เป็นหญิงเร่ร่อนหาบ้านอยู่ ซึ่งกระทำความรุนแรงผ่านการทุบตีและฆาตกรรมสัตว์อย่างลูกแพะ เธอเกิดแรงจูงใจจาก

การที่ถูกเด็ก ๆ ยั่วให้เกิดอารมณ์โกรธ จากนั้นกระทำความรุนแรงโดยการทุบตีผ่านการใช้อาวุธ ดังจะเห็นได้จากประโยคที่ว่า “นางก็เอาไม้ไล่ตีอย่างกับเห็นศัตรู” และ “นางทุบจนตายคามือ” เป็นความรุนแรงทางร่างกายที่นับว่าเป็นการคร่าชีวิตสัตว์อื่นอย่างเจตนา สามารถเห็นได้ด้วยตาเปล่า และเป็นการตอกย้ำความรุนแรงที่เกิดขึ้นให้มีภาพชัดเจน

3. นำข้อมูลที่เลือกไว้มาจัดกลุ่มเพื่อจำแนกประเภทของความรุนแรง เพื่อนำมาวิเคราะห์ความรุนแรงในเรื่องสั้นตามแนวคิดที่กำหนดไว้

4. นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

การนำเสนอผลการวิจัย

การนำเสนอข้อมูลในงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนของวิธีวิทยา แบ่งออกเป็น 3 บท ได้แก่ บทนำ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และวิธีดำเนินการวิจัย ส่วนที่ 2 ผลการวิจัย แบ่งเป็น 2 บทได้แก่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล และบทสรุป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทนี้ผู้วิจัยจะศึกษาถึงความรุนแรงในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 โดยวิเคราะห์ให้เห็นว่าตัวบท (Text) ในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 ได้แสดงออกถึงพฤติกรรมเจตนาที่มีผลในการทำลาย ทำร้าย หรือการกระทำการใด ๆ ก็ตาม ที่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ทั้งทางร่างกาย วาจา หรือใจ อันเป็นผลให้ผู้อื่นเกิดความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมถึงก่อให้เกิดความเสียหายทางทรัพย์สินทั้งของตนเองและผู้อื่น โดยจะแยกประเด็นวิเคราะห์เป็น 2 หัวข้อหลัก ได้แก่ ความรุนแรงเดี่ยว เป็นพฤติกรรมความรุนแรงหรือผลจากความรุนแรงเพียงอย่างเดียว ประกอบด้วย ความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม ส่วนความรุนแรงซ้อน เป็นมิติความสัมพันธ์ของความรุนแรงเดี่ยวอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วส่งผลกระทบต่อเนื่องไปหาความรุนแรงเดี่ยวหนึ่งหรือหลายอย่าง ประกอบด้วย ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ต่อเนื่องให้เกิดความรุนแรงทางตรง

ความรุนแรงเดี่ยว

ในหัวข้อความรุนแรงเดี่ยว จะอธิบายและชี้ให้เห็นปรากฏการณ์ความรุนแรงในลักษณะต่าง ๆ ตามแนวคิดของโยฮัน กัลตุง (Johan Galtung) การการตอบสนองต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นเพียงมิติเดียว ตอบสนองเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งอาจตอบสนองด้วยวาจา การกระทำ เกิดความคิดในใจ รวมถึงตอบสนองด้วยการนิ่งเฉย โดยปรากฏอยู่ในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 ซึ่งความรุนแรงดังกล่าวปรากฏ 3 ลักษณะ ได้แก่ ความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม

1. ความรุนแรงทางตรง (Direct Violence)

ความรุนแรงทางตรง หมายถึง ความรุนแรงที่ถูกสร้างโดยตรง สามารถมองเห็นเป็นประจักษ์ต่อผู้ถูกกระทำ มีผลให้ตัวเองหรือผู้อื่นได้รับบาดเจ็บทั้งทางกายหรือทางจิตใจ เช่น

การตบตี การช่วน การด่าทอ การทำร้ายร่างกาย เป็นต้น ความรุนแรงทางตรงเป็นสิ่งที่เห็น และพบเจอได้ง่าย ความรุนแรงที่ปรากฏให้เห็นทั่วไปโดยมากเป็นความรุนแรงทางตรง ประกอบด้วยความรุนแรงย่อยทั้งหมด 4 ลักษณะ ได้แก่ ความรุนแรงต่อร่างกาย ความรุนแรงต่อจิตใจ ความรุนแรงต่อทรัพย์สิน และความรุนแรงในครอบครัว

1.1 ความรุนแรงต่อร่างกาย

ความรุนแรงทางด้านร่างกาย เป็นหนึ่งในความรุนแรงที่ล้นแล้วแต่เกิดผลเสียต่อ ผู้ถูกกระทำทั้งสิ้น อาจก่อให้เกิดการบาดเจ็บ มีบาดแผล หรือแม้กระทั่งการเสียชีวิต ความรุนแรงดังกล่าวอาจเกิดขึ้นกับมนุษย์กับมนุษย์ อมนุษย์กับอมนุษย์ มนุษย์กับสัตว์ และอมนุษย์กับมนุษย์ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่อง เสน่ห์านุสรณ์

เมื่อรับสายก็เป็นเสียงครูปดินทร์ เขาได้ยินเสียงน้องชายร้องไห้โฮอยู่ข้างหลัง “ศิระครับ ราชันก็เรื่องอะไรครับ” ศิระบังคับตนเองให้สงบลงขณะฟังครูเล่าเรื่องน้องชาย

“เขาทำร้ายเด็กผู้หญิงครับ กระจกผม แล้วก็เหวี่ยงจนล้ม แล้วพอเพื่อนผู้ชายเข้าไปห้ามก็ชกต่อยกัน ราชันปากแตก เด็กผู้ชายคู่นี้ถูกชวนหน้าตาครับ ผู้ปกครองเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายที่ถูกชวนหน้ากำลังเดินทางมาโรงเรียน ศิระมาที่โรงเรียนได้ไหมครับ ราชันอยู่ที่ห้องพยาบาลกับผม น้องอยากกลับบ้านครับ ผมไปส่งให้ได้ ศิระอยู่นั่นครับ” เสียงถามนั้นสุภาพและชวนให้สบายใจ

(เงาจันทร์, 2560, หน้า 97)

จากตัวอย่าง จะเห็นว่าปรากฏการแสดงออกทางพฤติกรรมอันนำไปสู่การใช้ความรุนแรงทางตรงของตัวละคร ผู้กระทำความรุนแรงนี้ คือ ราชัน เป็นเด็กพิเศษที่พิการทางสมอง โดยกระทำความรุนแรงผ่านการทำร้ายร่างกายเพื่อนักเรียน จากกริยาวลีไม่ว่าจะเป็น “กระจกผม” “เหวี่ยงจนล้ม” “ชกต่อย” “ถูกชวนหน้าตา” กริยาวลีเหล่านี้ล้วนแสดงออกถึงความรุนแรงทางตรงต่อร่างกายทั้งสิ้น แม้ว่าการกระทำนั้นเกิดขึ้นเพียงอารมณ์ชั่ววูบ แต่ก็พบว่า การสร้างความรุนแรงนั้นได้เป็นที่ประจักษ์ต่อสายตาผู้อื่น ซึ่งนักเรียนคนอื่นรวมถึงครูรับรู้ได้ว่าการกระทำนั้นเป็นความรุนแรง

จากตัวอย่างความรุนแรงข้างต้นเป็นความรุนแรงระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน ในขณะที่เดียวกันยังปรากฏความรุนแรงระหว่างมนุษย์กับสัตว์อีกด้วย ที่ผู้กระทำนั้นทำร้ายถึงขั้นเสียชีวิต ดังเห็นได้จากเรื่องสั้น กลางฝูงแพะหลังหัก

เมื่อการณ์กลับกลายเป็นเช่นนั้น ความไว้วางใจในตัวผู้คนเริ่มหดหายลงไปด้วย บริเวณรายรอบกระท่อมของนางอย่าว่าแต่เด็ก ๆ เลขที่จะได้เข้ามาเดินเล่นผ่าน แม่แต่แพะหรือแกะสักตัวหลงมานางก็เอาไม้ไล่ตีอย่างกับเห็นศัตรูก็ไม่ปาน

เคยมีแพะแม่ลูกคู่หนึ่งเข้ามานอนบนแคร่หน้ากระท่อม นางโกรธจัดฉวยไม้ขนาดย่อมไล่ตี แม่แพะวิ่งหนีไปด้วยความตกใจ ทั้งลูกให้นางทุบจนตายคามือ กระตุกกระเดี้ยวหักยับ ไส้พุ่งทะลักออกมาอย่างเวทนาโดยที่ยังไม่ทันได้ร้องสักแอะ มีแต่แม่แพะยืนมองส่งเสียงเรียกร้องลูกอยู่ไกล ๆ

เจ้าของแพะโกรธจัด ไปฟ้องผู้ใหญ่บ้านจนเป็นเรื่องเป็นราวใหญ่โต หากใครได้เห็นภาพวันนั้นคงรู้สึกอุจาดตายิ่งนัก

(อุมมีสาลาม อุมาร, 2557, หน้า 64-65)

จากตัวอย่าง เป็นความรุนแรงระหว่างมนุษย์กับสัตว์ ที่แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงทางตรงที่มีผลกระทบต่อร่างกาย ผู้กระทำความรุนแรงนี้ คือ ฮาลีมา เป็นหญิงเร่ร่อนหาบ้านอยู่ ซึ่งกระทำความรุนแรงผ่านการทุบตีและฆาตกรรมสัตว์อย่างลูกแพะ เธอเกิดแรงจูงใจจากการที่ถูกเด็ก ๆ ยั่วยุให้เกิดอารมณ์โกรธ จากนั้นกระทำความรุนแรงโดยการทำร้ายร่างกายด้วยอาวุธ ดังจะเห็นได้จากประโยคที่ว่า “นางก็เอาไม้ไล่ตีอย่างกับเห็นศัตรู” และ “นางทุบจนตายคามือ” เป็นความรุนแรงทางร่างกายที่นับว่าเป็นการคร่าชีวิตสัตว์อื่นอย่างเจตนา สามารถเห็นได้ด้วย ตาเปล่า และเป็นการตอกย้ำความรุนแรงที่เกิดขึ้นให้มีภาพชัดเจน

1.2 ความรุนแรงต่อจิตใจ

ความรุนแรงต่อจิตใจ เป็นการประทุษวาจา ต่ำทอ ใช้ถ้อยคำสื่อสารที่มุ่งโจมตีบุคคลหรือกลุ่มบุคคล อันก่อให้เกิดผู้อื่นสูญเสียความมั่นใจในการดำเนินชีวิต เสียความรู้สึก บั่นทอนจิตใจ กัดให้ผู้อื่นต่ำลง โดยสร้างความเกลียดชังแสดงความเกลียดชังผ่านทางคำพูดดูหมิ่นเหยียดหยาม ใส่ร้ายป้ายสี พุดความเท็จ สร้างความเจ็บปวดทรมานใจ ไปจนถึงการใช้คำหยาบคายในการต่ำทอ โดยมีลักษณะของการยุยง ปลุกปั่น ซึ่งผลที่เกิดจากความรุนแรงมักกระทบต่อสภาพจิตใจ ของผู้ถูกกระทำ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่อง สิงโตนอกคอก

ผ่านไปเดือนกว่า ๆ หลังฤดูหนาวจบสิ้นลง คณะนักบวชของศาสนจักรเดินทางออกจากวาติกันอีกครั้ง พวกเขาไปถึงประตูเมืองและตรงไปยังโบสถ์เพื่อจะพบว่าชาวเมืองที่ไว้วางใจให้ดูแลรักษาหนังสือหายากได้เผาทุกอย่างเป็นจุณไปหมดแล้ว

“พวกแกมันคนป่าโง่งม ไม่เข้าใจความสำคัญของหนังสือพวกนี้สินะ” หัวหน้าคณะนักบวชตะโกนใส่หน้ามอเดรีตจนน้ำลายกระเด็นเต็มหน้าเขา ชุตลีแดงเลือดหมูของพระคาร์ดินัลสะบัดอยู่ด้านหลัง “ต้นฉบับของแท้จากสมัยเดียวกับพระเยซู ไม่สามารถเรียกคืนได้อีก เราไว้วางใจให้พวกแกดูแลมันเพราะท่านนักบุญมรณภาพที่นี่ และท่านไม่ยอมให้ย้ายหนังสือของท่านไปไหน แล้วพวกแกเฟอมนั่น พวกโง่ มีแต่คนโง่กับเผด็จการเท่านั้นที่เผาหนังสือ พวกแกทำลายขุมปัญญาของมนุษยชาติ”

มอเดรีตนิ่งเงียบ รู้สึกเหมือนก้อนหินถ่วงหนักอยู่ในหัวใจ เขาไม่สามารถโต้ตอบได้แม้แต่คำเดียว

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 14-15)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงทางตรง ที่เป็นการกระทำที่ส่งผลต่อสภาพจิตใจโดยเป็นการด่าทอด้วยคำหยาบ ต่อว่าอย่างรุนแรง ดูหมิ่นเหยียดหยาม รวมถึงกดให้ต่ำลง

จากคณะนักบวชของศาสนจักร เห็นได้จากประโยคที่ว่า “พวกแกมันคนป่าโง่งม” และ “พวกโง่

มีแต่คนโง่กับเผด็จการเท่านั้นที่เผาหนังสือ” เนื่องจากตัวละครอย่างมอเดรีตผู้เป็นเจ้าของ รวมถึงประชากรในเมือง เผาตำราและหนังสือหายากอันเป็นความรู้และภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ซึ่งสาเหตุที่ต้องเผา ก็เพื่อเป็นเชื้อเพลิงผิงไฟให้ชาวเมืองทุกคนพ้นความเหน็ดเหนื่อย ด้วยการต่อว่าจากคณะนักบวชของศาสนจักรทำให้มอเดรีตและชาวเมืองเป็นผู้ถูกกระทำด้วยคำพูดที่ทำให้รู้สึกผิดและอับอาย

จากผลพวงเหล่านี้ทำให้ชาวเมืองแสดงถึงความรุนแรงทางตรง อันเป็นการกระทำที่ส่งผลทางจิตใจ ผ่านการใช้คำพูดใส่ร้ายป้ายสี กล่าวหา และสร้างความเจ็บปวดทรมานใจต่อมอเดรีตผู้ช่วยชีวิตพวกเขาไว้ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

เพื่อจะลดทอนความอับอายนั้น พวกเขาชี้มือมาที่มอเดรีตแล้วบอกว่า “เป็นคำสั่งของเขา”

มอเดรีตรู้สึกเจ็บปวดราวกับถูกหอกแหลมยาวทิ่มแทงทะลุร่างกายจากทุกทาง สายตาของผู้มาเยือนและการชี้มือราวชี้ตัวคนร้ายโดยเพื่อนพ้องของเขาเองแปรสภาพเป็นดังอาวุธ เจ้าเมืองแทบล้มทั้งยืน เขาเห็นเบรธาฟาในฝูงชน ชายหนุ่มรู้ว่าเหตุการณ์นี้

จะทำให้ลูกชายเกิดความสงสัยในตัวเขา ทำลายความเชื่อมั่นที่มีต่อลูกเขา แต่เขาจะทำอย่างไรได้เล่า

มอเดิร์ตเงยหน้ารับความชมชื่น เขาเอ่ยว่า “เราต้องแลกหนังสือกับชีวิตคนหรือพระเจ้าของท่านจะให้เราตายกันหมดเพื่อรักษาหนังสือพวกนั้นไว้”

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 16-17)

จากตัวอย่าง ต่อหน้าคณะนักบวชของศาสนาจักรจากต่างแดน ชาวเมืองรู้สึกผิดและอับอายที่ได้กระทำตัวราวกับผู้ไร้การศึกษา หลังจากการเผาความรู้และภูมิปัญญาของบรรพชน เพื่อให้ได้รับความอบอุ่น ด้วยความกลัวต่อบาปรวมถึงความไร้อารยธรรมไม่รู้คุณค่าของหนังสือที่สละความรู้ เพราะความเป็นจริงแล้ว ชาวเมืองเหล่านี้ถูกสั่งสอนให้ทนต่อหิมะและถูกสอนให้เห็นค่าของหมึกบนกระดาษ ในฐานะผู้มีการศึกษา ฉะนั้นความอับอายที่เผาหนังสือจึงเป็นความอับอายสูงสุดแล้ว เพื่อลดความอับอายนั้นลงและหาคนรับผิดชอบ เหล่าผู้คนในเมืองจึงโยนความผิดให้มอเดิร์ตว่าเป็นคำสั่งของเขา ทำให้ชายหนุ่มไม่ได้เถียงต่อความผิดที่ถูกผลักลงมา ในฐานะเจ้าเมือง เขาคิดว่าต้องเงยหน้ารับสิ่งนี้ トラบใดที่ทุกคนในเมืองยังรอดชีวิตมาได้ แสดงให้เห็นว่ามอเดิร์ตเป็นผู้ถูกกระทำ ทำให้รู้สึกถึงความเจ็บปวดทางจิตใจ เพราะประชาชนเหล่านี้ที่หลุดพ้นความหนาวและยังมีชีวิตรอดมาได้ก็เพราะการตัดสินใจของเขา

1.3 ความรุนแรงต่อทรัพย์สิน

ความรุนแรงต่อทรัพย์สิน เป็นความรุนแรงในลักษณะของการมุ่งทำลายทรัพย์สินให้เกิดความเสียหาย โดยผลกระทบนั้นมาจากการที่ผู้ถูกกระทำต้องสูญเสียทรัพย์สิน สิ่งของมีค่า อาจจะเป็นเงินทอง สมบัติส่วนตัวต่าง ๆ ก็ได้ ผู้ที่กระทำความรุนแรงนั้นมักใช้วิธีการอันได้มาซึ่งทรัพย์สินนั้น ด้วยการฟ้องร้อง ช่มชู้ กรรโชก แก้วผู้ถูกกระทำ จากความไม่พอใจกับบุคคลและไม่สามารถที่จะกระทำกับบุคคลนั้น จึงนำความไม่พอใจเหล่านั้นมากระทำต่อทรัพย์สินแทน ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่อง กลางฝูงแพะหลังหัก

ทันทีที่ถึงกระท่อม นางรีบขึ้นบันไดบ้านแล้วเปิดประตูผางออก ถึงกับผงะกับสภาพภายใน แม้ว่าแต่เดิมมันจะรกและเหม็นอับอยู่แล้ว แต่สภาพที่นางเห็นตอนนี้ทำให้นางเข่าอ่อนทรุดนั่งตรงเชิงประตู

เสื้อชั้นในแบบมีชิปด้านหน้าสีหม่นเพียงตัวเดียวที่นางมีอยู่...หล่นลงมากองอยู่หน้าประตูในสภาพที่กระเป๋าน้ำถูกกรีด ไม่มีเงินสักบาทเหลืออยู่ในนั้น!!!

หนึ่งหมื่นบาทที่เก็บหอมรอมริบมาเป็นสิบปีสิ้นสุดไปในวันนั้นวันเดียว ไม่มีน้ำตาที่ไหลออกมาในเวลานั้น มีแต่ความรู้สึกว่างเปล่า...นางแหงนมองขึ้นไปยัง

หลังคำสั่งกะลือที่ทะลุเป็นรูโหว่เห็นท้องฟ้าดำมืดและดาวเริ่มปรากฏราวกับกำลังจ้องมอง
ไปยังอดีตอันไกลโพ้น

(อุมมีสาลาม อุมาร, 2557, หน้า 69)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงทางตรง ที่เป็นผลกระทบกับทรัพย์สิน
ให้เสียหาย ดังข้อความว่า “กระเป๋าน้ำหนักกรีด” ซึ่งผู้กระทำยังเป็นปริศนาเนื่องจากไม่ปรากฏ
ในเรื่องสั้น จะเห็นได้ว่าผู้กระทำความผิดนั้นนอกจากจะมุ่งทำลายทรัพย์สินให้เกิดความเสียหาย
แล้วยังมีการขโมยเงินให้สูญเสียวินทรัพย์ซึ่งเป็นเงินทองอีกด้วย แสดงให้เห็นถึงความต้องการ
อยากได้ทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตัวเองโดยมิชอบ ดังข้อความที่ว่า “หนึ่งหมื่นบาทที่เก็บ
หอมรอมริบมาเป็นสิบปีสิ้นสุดไปในวันนั้นวันเดียว” นอกจากนี้ยังปรากฏความรุนแรงต่อทรัพย์สิน
ในรูปแบบของการข่มขู่และทำร้ายร่างกายเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมิชอบ
ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างเรื่อง นักแสดงสด

...พ่อค้ายังคงนั่งอยู่ที่เดิม กำลังนั่งตีลูกคิดและลงรายการต่าง ๆ ในสมุดแล้ว
ทันใดนั้นกระสุนปริศนานัดหนึ่งพุ่งเจาะตะเกียงเจ้าพายุตกลงมาจากตะขอ น้ำมันกระจาย
เปลวเพลิงลามเลียอยู่บนพื้น รูปเงาดำสามสี่รูปกรูกันเข้ามาในร้านขนสินค้าออกจากร้าน
ของพ่อค้า มีแสงวาบจากฟ้าแลบพอให้เห็นรูปเงาดำสะพាយป็น ในขณะที่พ่อค้า
ถูกเหยียบบอกโดยใครคนหนึ่ง เมื่อเขาผงกหัวขึ้นมาเพื่อจะดูสิ่งที่เกิดขึ้นมีเสียงหนึ่ง
ตวาดให้หมอบลง

“ถ้าขึ้นผงกหัวขึ้นมาอีกกูยิงสมองกระจายแน่”

ในขณะที่อยู่ใต้ฝ่าเท้าที่กดลงมานั้น พ่อค้าไม่รู้สึกเจ็บปวดแต่อย่างใด แต่ที่
พลุ่งพล่านขึ้นมาจนแน่นหัวอกกลับเป็นความแค้นที่แล่นไล่กันขึ้นมาอุดอยู่ในคอหอย
เขาไม่ตื่น ไม่ใช่เพราะกลัวแต่เพราะแค้นจนตัวแข็ง เขาไม่ร้อง ไม่ใช่เพราะขลาด แต่
เป็นเพราะลำคอแห้งผากจนไม่มีเสียงใดเล็ดลอดออกมา ก่อนจะจากใครคนนั้นใช้ฝ่าเท้า
บดไปมาบนหน้าอกของพ่อค้า เป็นการบดที่แปลความหมายได้อย่างเดียวว่า ‘มึงจำไว้
ว่าเคยอยู่ใต้ตีนกู’

เช้าวันรุ่งขึ้น พ่อค้าเดินไปมาในร้านเหมือนเสื่อติดจั้น เขาไม่แพร่พรายเหตุการณ์
ที่เกิดขึ้นให้ใครฟัง ไม่แจ้งความ ไม่เสียตายข้าวของที่เสียหายไป ที่เสียหาย คือ เขาไม่มี
โอกาสฝากรอยแผลให้กับคนพวกนั้น ลักแผลก็ยังมี อย่างน้อยก็จะได้รู้ว่าต่อไปอย่าได้
บังอาจเหยียบหน้าอกใครเขาอีก

(สาคร พูลสุข, 2560, หน้า 155)

จากตัวอย่าง นอกจากจะปรากฏความรุนแรงต่อทรัพย์สินที่ได้มาโดยมิชอบ และทำลายทรัพย์สินให้เสียหายแล้ว ยังทำให้ผู้ถูกกระทำเกิดความคับแค้นและโกรธเคือง อยู่ภายในจิตใจ เนื่องจากผู้ถูกกระทำถูกปล้นรวมถึงถูกทำลายทรัพย์สินต่อหน้าต่อตา แต่ไม่สามารถ ต่อต้านหรือขัดขืนต่อพันธนาการได้ ลักษณะดังกล่าวจึงถือว่าเป็นความรุนแรงต่อทรัพย์สิน

1.4 ความรุนแรงในครอบครัว

ความรุนแรงในครอบครัว เป็นการใช้ความรุนแรงต่าง ๆ ระหว่างบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันภายในครอบครัว ทั้งระหว่างสามีกับภรรยา ลูกกับพ่อหรือแม่ หรือกับเครือญาติ ซึ่งเมื่อเกิดความรุนแรงในครอบครัวขึ้นแล้ว สมาชิกทุกคนล้วนแต่ได้รับความบอบช้ำ โดยอาจจะ เป็นทางกายหรือทางจิตใจ มีผลทำให้เกิดอันตราย ความเดือดร้อนทางกาย เพศ หรือทางจิตใจ ต่อฝ่ายที่ถูกกระทำ และรวมไปถึงการข่มขู่ คุกคาม การบีบบังคับเพื่อการทำให้อุบัติเสียสุขภาพ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่อง กลางฝูงแพะหลังหัก

“อินดา ลูกไปเอาขนมมาจากไหน?” พ่อถาม

ด้วยความตกใจ ฉันพาขนมทิ้งไปทันทีอย่างลึ้มตัวว่าขนมถุงนั้นมันอร่อยและนุ่มลิ้น ขนาดไหน ฉันตกใจจนลึ้มคิดว่าไม่รู้เมื่อไหร่จะได้ลึ้มลองมันอีกครั้ง

เวลาฉันหันไปมองเพื่อน แล้วหันมามองพ่ออย่างหวาด ๆ พ่อเป็นคนดุและโกรธง่ายมาก เมื่อพ่อถามแล้วไม่มีคำตอบพ่อจะโกรธ พ่อไม่มีเหตุผลเอาเสียเลยไม่เหมือนเจ้าอาวาส ฉันแอบคิดในใจ ครั้งนี้ก็เช่นเดียวกัน

“พ่อถามว่าลูกไปเอามาจากไหน” พ่อถามซ้ำ น้ำเสียงบีบคั้นมากกว่าเดิม

ฉันเริ่มตัวสั่น ถ้าไม่บอกก็จะโดนดุมากกว่านี้

“พระให้” ฉันตอบเบา ๆ

พ่อไม่พูดไม่จา ลากฉันแล้วหยิบไม่ได้จากไหนไม่รู้มาตีฉันอย่างแรงต่อหน้าเพื่อน แม้จะเจ็บแต่ฉันก็ไม่กล้าร้องให้ตรงนั้นด้วยความอาย

ฉันยังจำรสชาติของการถูกตีวันนั้นได้...เมื่อพ่อไม่เห็นน้ำตาลฉัน พ่อยิ่งตีแรงขึ้น...แรงขึ้น แล้วพลักฉันลึ้มลง หัวคิ้วไปกระแทกหินที่โรยทางเดินใต้สะพานอย่างแรง จนคิ้วแตกเลือดไหล กระทั่งแม่วิ่งเข้ามานั่นแหละ ฉันจึงปล่อยน้ำตาลออกมาแล้วหมดสติไป

(อุมมีสาละม อุมา, 2557, หน้า 165-166)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงทางตรงที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว โดยผู้เป็นพ่อกระทำความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจต่อผู้เป็นลูก เห็นได้จากประโยคที่ว่า “พ่อถามซ้ำน้ำเสียงบีบคั้นมากกว่าเดิม” แสดงให้เห็นถึงการใช้คำพูดกดดันให้ตอบในสิ่งที่ต้องการ อยากรู้ จนกระทั่งผู้ถูกกระทำอย่างลูกรู้สึกหวาดกลัวจนตัวสั่น จากนั้นด้วยอารมณ์โกรธจึงได้ กระทำความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง โดยลงมือก่อความรุนแรงทางร่างกาย ทำให้ร่างกายเกิด อาการบาดเจ็บ เห็นได้จากประโยค “พ่อยิ่งตีแรงขึ้น...แรงขึ้น แล้วผลักฉันล้มลง หัวตีวไป กระแทกหิน” เป็นความรุนแรงที่ปรากฏให้เห็นถึงการบาดเจ็บ เกิดบาดแผล และเสียเลือด ซึ่งการแสดงออกของการใช้ความรุนแรงดังกล่าว ล้วนมีสาเหตุมาจากความโมโห โดยไม่ยึด ต่อความรู้สึก ไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อไปที่จะตามมา จนทำให้ผู้ถูกกระทำอย่างลูกได้รับความบาดเจ็บ

ตัวอย่างดังกล่าวเป็นความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นระหว่างพ่อกับลูก นอกจากนี้ยังปรากฏความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นระหว่างพ่อกับแม่ ซึ่งส่งผลไปยัง ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นระหว่างลูกกับพ่ออีกด้วย ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ปรากฏ ในเรื่องสั้น เรื่อง กลางฝูงแพะหลังหัก

แม่เล่าว่าตั้งแต่ด้วยหนุ่มจนกระทั่งแต่งงานใหม่ ๆ ในช่วงสามสี่ปีแรก ‘อารีฟิน’ นั้น เป็นภาพพิมพ์เขียวของพ่อ ตอนนี่แม่รักและชื่นชมเขาอย่างไร แม่ก็เคยรักและชื่นชมพ่อ ในขณะนั้นอย่างนั้น แต่พ่อก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไปเมื่อมี ‘อารียา’ พ่อรักอารียา พร่อม ๆ กับที่เริ่มจูนเฉียวเอากับแม่

ทุกครั้งที่พ่อนิ่งเพราะพลังความสงบของอารีฟิน พ่อมักจะหลบไปอยู่เงียบ ๆ ทว่ามันเป็นความเงียบก่อนพายุจะมา เพราะเมื่อมีอะไรเข้ามากระตุ้นอารมณ์ของ อารมณ์ร้ายก็มักจะไปลงที่แม่ พ่อเลือกที่จะไว้วางใจแม่ผู้สงบเสงี่ยมเต็มตัวมาตลอด มีแต่อารียามักจะทนไม่ได้และไว้วางใจกลับใส่พ่อบ้างเมื่อเห็นแม่ถูกกระทำ แน่นนอน เหตุการณ์ไม่เคยยุติลงด้วยดี

(อุมีสาลาม อุมาร, 2557, หน้า 48)

จากตัวอย่าง ปรากฏการแสดงออกทางพฤติกรรมอันนำไปสู่การใช้ความรุนแรง ในครอบครัวจากประโยค “พ่อรักอารียา พร่อม ๆ กับที่เริ่มจูนเฉียวเอากับแม่” และ “อารมณ์ร้าย ก็มักจะไปลงที่แม่ พ่อเลือกที่จะไว้วางใจแม่” แสดงให้เห็นว่าพ่อมักจะอารมณ์โกรธ ง่าย แล้วเลือกที่จะระบายความโกรธความโมโหเหล่านั้นทางวาจา ผู้ถูกกระทำคือภรรยาหรือ

“แม่” ในตัวอย่าง และหลังจากที่เกิดความรุนแรงดังกล่าวขึ้นก็ปรากฏอีกความรุนแรงหนึ่ง ต่อเนื่อง เห็นได้จากประโยคที่ว่า “มีแต่อาเรียที่มักจะทนไม่ได้และไว้วางกลับใส่พ่อบ้าง เมื่อเห็นแม่ถูกกระทำ” แสดงให้เห็นว่าผู้เป็นลูกอย่างอาเรียทนต่อพฤติกรรมความรุนแรงของพ่อไม่ได้ จึงแสดงพฤติกรรมไม่พอใจโต้กลับสู่ผู้เป็นพ่อ

สรุปได้ว่า ความรุนแรงทางตรงเป็นความรุนแรงในเชิงทำร้ายร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน สามารถเห็นหรือรับรู้ได้เป็นประจักษ์ เช่น การทุบตี ทำร้ายร่างกาย การฆาตกรรม ทำลายทรัพย์สินสิ่งของมีค่า รวมไปถึงการทำร้ายทางจิตใจ เช่น การพูดกดให้ต่ำด้วยวาจา การด่าทอ ล้อเลียน ทำให้วิตกกังวลกลัว บังคับ ช่มชู้ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการกระทำที่เป็นความรุนแรงแก่ผู้ถูกกระทำทั้งสิ้น

2. ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence)

ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง หมายถึง สภาวะความรุนแรงอันเนื่องมาจากนโยบาย กฎหมาย อำนาจ กลไกทางการเมืองที่ไม่เป็นธรรมรวมถึงการรวมศูนย์อำนาจในการปกครองไว้กับบุคคลเดียว ทำให้ประชาชนทั่วไปหรือประชาชนบางกลุ่ม บางพื้นที่ถูกทำร้ายด้วยการลิดรอนสิทธิ เลือกปฏิบัติ ถูกกดขี่ และถูกกีดกัน เกิดจากโครงสร้างทางสังคมที่ไม่เป็นธรรม ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันทางอำนาจและโอกาสของคนในสังคม ทำให้ผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่าเสียเปรียบให้กับผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า เป็นความรุนแรงที่ดำรงอยู่นาน เพราะมีตัวกระทำเป็นโครงสร้างทางสังคมที่ฝังรากลึกมายาวนาน ประกอบด้วย ความรุนแรงย่อยทั้งหมด 5 ลักษณะ ได้แก่ ความรุนแรงทางเศรษฐกิจ ความรุนแรงทางการเมือง ความรุนแรงต่อสถานะและบทบาททางสังคม ความรุนแรงต่อสถาบันครอบครัว และความรุนแรงทางการศึกษา

2.1 ความรุนแรงทางเศรษฐกิจ

ความรุนแรงทางเศรษฐกิจ สะท้อนระดับของปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประเทศ การที่รายได้ไปกระจุกตัวอยู่ที่ประชาชนเพียงบางกลุ่มหรือประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่แล้วมักเป็นกลุ่มผู้ที่มีรายได้สูง เป็นการใช้ความรุนแรงโดยกลุ่มคนกลุ่มใหญ่ที่หวังผลทางเศรษฐกิจ รวมทั้งกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความล้มเหลวทางเศรษฐกิจ การโจมตีทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดผลลบด้านเศรษฐกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม การกระทำที่ก่อให้เกิดการแตกแยกทางเศรษฐกิจ มูลเหตุจูงใจให้เกิดการใช้ความรุนแรงในกลุ่มนี้อาจเกิดจากแรงจูงใจเพียงประเด็นเดียวหรือหลาย ๆ ประเด็นรวมกันก็ได้ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่อง สิงโตนอกคอก

หลังจากนั้น ผมนั่งครุ่นคิดเรื่องธाराและเรื่องความรักระหว่างพี่สาวกับธีร์ ผมไม่เคยคิดมาก่อนเลยว่าจะต้องเสียน้องชายและเพื่อนไป บางทีพวกเราอาจไม่ควร ไปยุ่งกับคลังน้ำมันตั้งแต่แรก แต่เราก็กายากจนเหลือเกิน...ผมนั่งคิดถึงสาเหตุของความยากจนนี้คิดถึงระบอบการปกครองที่กดหัวพวกเราอยู่ แต่คิดได้ไม่นานก็รู้สึกเบื่อ คงเพราะผมไม่ใช่นักอุดมการณ์ผู้อยากเปลี่ยนสังคมหรืออะไรเทือกนั้น ที่ผมปล้นคลังน้ำมัน ไม่ใช่เพื่อต่อต้านรัฐบาล ผมเป็นแค่คนจนที่ต้องการเงินเท่านั้นเอง...

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 143)

จากตัวอย่าง ปรากฏความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่เป็นความรุนแรงด้านเศรษฐกิจ อันเป็นผลกระทบกับการดำรงอยู่ของผู้คนในบริบทนั้น เห็นได้จากข้อความที่ว่า “แต่เราก็กายากจนเหลือเกิน...ผมนั่งคิดถึงสาเหตุของความยากจนนี้ คิดถึงระบอบการปกครองที่กดหัวพวกเราอยู่” เป็นการเน้นย้ำความอดอยากยากแค้น เกิดช่องว่างระหว่างผู้มีอำนาจมากกับผู้มีอำนาจน้อย หรือการไม่ได้รับการปฏิบัติตามที่ธรรมดาสามัญควรจะได้รับ ซึ่งผลจากการกระทำ ก่อให้เกิดความรุนแรงเป็นวงกว้างต่อผู้ถูกระทำ ความรุนแรงและผลที่เกิดจากความรุนแรงทั้งหมด สืบเนื่องมาจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจทั้งสิ้น

2.2 ความรุนแรงทางการเมือง

ความรุนแรงทางการเมือง เป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่มาจากบริบทเจ้าหน้าที่รัฐ เกิดจากการที่ผู้กระทำได้ใช้ความเป็นตัวแทนของภาครัฐ ทำให้ผู้ถูกระทำเกิดความเสียเปรียบเชิงอำนาจ โดยในกรณีนี้เป็นกรณีที่รัฐใช้อำนาจของการเป็นผู้ออกกฎหมาย และใช้กฎหมายก่อความรุนแรงขึ้น ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่อง สิงโตนอกคอก

มนุษย์ผู้เดียวที่มีตำแหน่งในคณะรัฐบาลก็คือท่านรัฐมนตรีหน้าหมูคิ้วตกคนนั้น ท่านรัฐมนตรีกระทรวงมนุษย์ ท่านมีหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างพวกเราชาวมนุษย์กับรัฐบาลหุ่นยนต์ ตามหน้าที่แล้วท่านควรเป็นปากเสียงให้พวกเรา แต่ทั้งหมดที่ท่านทำคือ ประจบสอพลอพวกหุ่นเพื่อพุงอ้วน ๆ ของตัวเอง ปล่อยให้หุ่นยนต์ใช้กฎหมายเข้มงวดสูงส่งกับเรา แม้แต่วิธีนำศพนักโทษกลับคืนบ้าน ท่านรัฐมนตรีก็ทำอย่างโหดร้ายปราศจากความเคารพหรือเห็นใจ

ท่านรัฐมนตรีเป็นคนลงมือฆ่าน้องชายผม นักโทษที่กำลังจะถูกแขวนคอต้องใส่ถุงคลุมหน้า ยืนบนเวทีสูงซึ่งมีคั่นโยกอยู่ด้านล่าง เมื่อโยกคั่นโยกนั้น ไม่กระดานที่ดี

เป็นเวทีที่หล่นสู่เบื้องล่าง และร่างของนักโทษก็จะตกลงไป คนที่โยกคันโยกนี้ คือ ท่านรัฐมนตรี เพราะหุ่นยนต์ไม่ฆ่าเราแบบเปิดเผย แต่จะปล่อยให้เราฆ่ากันเอง แม้ว่า จะเป็นการกระทำตามหน้าที่ แต่เมื่อคิดว่าท่านเป็นคนดับลมหายใจของธारा ผมก็ โกรธแค้นจนตัวสั่น

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 139)

จากตัวอย่าง เป็นความรุนแรงที่เกิดจากโครงสร้างทางการเมืองของรัฐที่กระทำ ต่อประชาชนในตัวอย่างดังกล่าวเป็นความรุนแรงที่ผู้ถูกระทำระบายนความเจ็บแค้น เสียใจ ในเชิงตัดพ้อออกมา ซึ่งอำนาจในการสร้างความรุนแรงนี้เกิดจากผู้กระทำที่เป็นตัวแทนของภาครัฐ โดยถูกถ่ายทอดมาจากผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจเหนือกว่าอีกทอดหนึ่งจากรัฐบาลหุ่นยนต์ อีกทั้ง การกระทำความรุนแรงอย่างการลงมือฆ่าประชาชนก็เนื่องจากอำนาจและหน้าที่ที่มีมากกว่า อย่างไรก็ตามความรุนแรงดังกล่าวแอบแฝงอยู่ในรูปแบบโครงสร้างทางการเมือง แล้วส่งผลกระทบทำให้เกิดบาดแผลทางจิตใจตามมาในภายหลัง

นอกจากนี้ยังปรากฏความรุนแรงทางการเมืองในรูปแบบของการที่รัฐบังคับใช้นโยบายหรือกฎหมาย แสดงอำนาจเหนือกว่าตัวผู้ถูกระทำ ทำให้ผู้ถูกระทำอย่างประชาชน ต้องจำนนต่อความรุนแรงนั้น ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างเรื่อง เล่นหานุสรณ์

...เรารู้ว่าในอดีตคนใช้แรงงานคือฐานเสียงของทั้งสองฝ่ายที่ก่อกองคราม และแล้ว ชนชั้นสูงลอบจู่ปากกันและส่งคนใช้แรงงานทั้งหมดมายังวงล้อมแห่งกำแพง แทนการฆ่า ทุกคนต้องกินยา ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อลบล้างเผ่าพันธุ์ที่กล้าจับอาวุธ ก่อกองคราม เพียงเพราะความคิดทางการเมืองต่างกัน นักวิทยาศาสตร์ทำงานให้รัฐบาล พวกเขาเหล่านั้นได้สร้างยานี่ขึ้นจากการสังเกตพฤติกรรมสัตว์หลายกลุ่มหลายพวก แล้วคนพูดความจริงที่ว่า เมื่อพวกสัตว์ไม่มีโอกาสผสมพันธุ์ตามธรรมชาติกับเพศ ตรงข้าม มันจะหันมาจับคู่กับเพศเดียวกัน...

...รัฐใช้ยาและการกำจัดผู้หญิงแท้ในหมู่คนใช้แรงงานให้หมดไปในเวลาเดียวกัน นี่คือการผลักความผิดไปให้กลุ่มคนที่ไม่มีความผิดจริง แล้วหลังจากนั้นพวกชนชั้นสูง ก็จะอยู่ต่อไปอย่างไรความบาดหมาง กลับเปลี่ยนความผิดทั้งหมดได้แบบหมดจด นั่นคือสิ่งที่รัฐกระทำกับประชาชนที่ไร้ทางสู้...

(เงาจันท์, 2560, หน้า 208)

จากตัวอย่าง ปรากฏความรุนแรงเชิงโครงสร้างทางการเมืองที่รัฐบังคับใช้นโยบายให้ชนชั้นแรงงานกินยาคลายพันธู์เพื่อควบคุมประชากรและกำจัดผู้ที่ต่อต้าน แล้วนำคนเหล่านั้นไปใช้แรงงาน แสดงให้เห็นว่ารัฐมีความสำคัญมากน้อยเพียงไรต่อวิถีการดำรงอยู่ของผู้คนในบริบทนั้น และปรากฏให้เห็นถึงอำนาจเด็ดขาดในการตัดสินใจโดยใช้ความเป็นตัวแทนของภาครัฐเห็นชัดเจนที่สุด คือ การใช้อำนาจสั่งผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาอย่างเหล่านักวิทยาศาสตร์ผลิตยาที่ส่งผลต่อร่างกายประชาชน อีกทั้งยังทำให้ผู้ถูกกระทำอย่างคนที่คิดต่างทางการเมืองเกิดความเสียเปรียบเชิงอำนาจอีกด้วย

2.3 ความรุนแรงต่อสถานะและบทบาททางสังคม

ความรุนแรงต่อสถานะและบทบาททางสังคม เป็นความรุนแรงซึ่งผู้ที่มีอำนาจเหนือคนส่วนใหญ่ในสังคมใช้อำนาจในทางมิชอบ ผู้คนที่ถูกเอารัดเอาเปรียบดำรงชีวิตอยู่ในสภาพที่ทุกข์ทรมานไร้ทางออก เป็นผลมาจากระบบอาวุโส เป็นวัฒนธรรมที่ให้สิทธิ อำนาจ ความสำคัญ และการเคารพแก่ผู้ที่มีสถานะทางสังคมสูงกว่า ทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบ รวมถึงเป็นสิ่งที่สังคมใช้วัดความสูงต่ำ ใช้เป็นข้อเหตุผลในการแบ่งแยกชนชั้นสร้างความแตกต่างของกลุ่มคน ทั้งยังจัดลำดับความสำคัญคุณภาพชีวิตของกลุ่มคน เสมือนการชี้ทิศทางกำหนดกรอบลักษณะว่าจัดอยู่ในชนชั้นใด ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่อง เสน่ห์านุสรณ์

...เมื่อเอื้อมบอกความจริงว่าเด็กในท้องไม่ใช่ลูกของบูรพา หล่อนถูกลุงเล็กชื่นใจจนตั้งท้องต่างหาก เมื่อหล่อนพูดเช่นนั้น คนที่หล่อนต้องการทำร้ายไม่ใช่ลุงเล็ก แก่เป็นแค่วะพานที่หล่อนใช้เพื่อให้ไปถึงจุดหมาย นั่นคือการทำแท้งอย่างถูกกฎหมาย...

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์แนะแนว นักจิตวิทยา มูลนิธิคุ้มครองสิทธิสตรีต่างขานรับเรื่องราวของหล่อน ทุกคนปกป้องหล่อนและปล่อยให้เด็กน้อยถูกฆ่าตาย ลุงเล็กถูกตำรวจลาจลไปนอนห้องขัง เพราะแกนิ่งเงียบไม่ยอมปฏิเสธข้อหาประดามี แต่ลุงซาเล็มโวยวายลั่น แก่ไม่เชื่อเรื่องที่เกิดขึ้น แก่เห็นอยู่กับตาว่าลุงเล็กเหมือนคนใกล้ตายเข้าไปทุกวัน จะข่มเหงเด็กสาวอย่างเอื้อมจนท้องไส้ยอมเป็นไปไม่ได้แน่นอน แก่ใช้เงินก้อนใหญ่ประกันตัวลุงเล็กออกมาและร้องขอให้มีการตรวจดีเอ็นเอเด็กที่ถูกทำแท้งกับดีเอ็นเอของลุงเล็ก เพราะแกเชื่อมั่นในความบริสุทธิ์ของลุงเล็ก เป็นความเชื่อที่มั่นคงมานานในตัวเพื่อนของแก แต่หลักฐานต่าง ๆ ถูกเอื้อมใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลหาทางทำลายจนสิ้นซากไปแล้ว...

(เงาจันทร์, 2560, หน้า 63)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงเชิงโครงสร้างต่อสถานะและบทบาททางสังคม ผู้กระทำความรุนแรงนี้คือ เอื้อมและพยาบาล กระทำความรุนแรงผ่านการให้ข้อมูลที่เป็นเท็จแก่สาธารณชน ใช้วาจาพูดไปในแนวทางที่ต้องการเพื่อทำแท้งได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายและใช้ความเป็นพวกเดียวกันกับเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลแสดงอำนาจเหนือกว่าตัวผู้ถูกระทำอย่างลงลึกที่เป็นเพียงชายชราธรรมดา จนผู้ถูกระทำต้องจำยอมกับการใช้อำนาจเชิงโครงสร้าง ต้องยอมรับการถูกสังคมตัดสินและพิพากษา เนื่องด้วยไร้ความสามารถในการตอบโต้เพราะความชราภาพและไร้อภิสิทธิ์เพราะเป็นบุคคลธรรมดา ถือเป็นการใช้สถานะและบทบาททางสังคมในรูปแบบหนึ่ง

...เพียงไม่กี่เดือนหลังจากมาจำวัดในหมู่บ้าน ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ปรนนิบัติ พัดวี้อย่างถึงอกถึงใจแล้ว พระศอกก็เปลี่ยนไป แม้จะยังให้ศีลให้พร เทศน์สั่งสอน อยู่ไม่ขาดก็ตาม แต่ที่เคยสงบเสงี่ยมวางมาดทรงภูมิไม่มีเหลือให้เห็นอีกแล้ว การจับมือถือแขนหรือคลอเคลียกับพวกผู้หญิงที่คอยมาปรนนิบัติ หรือมาทำจิ้งหั้นภัตตาหาร ถวายยามเช้ายามเพลมิให้เห็นได้เป็นปกติ มิให้เห็นจนเริ่มมีเสียงซุบซิบนินทา จนเริ่มมีการพูดถึงกันในหมู่บ้านขึ้นมา แต่ก็เป็นได้เพียงแต่เท่านั้น ไม่มีอะไรเกินเลยไปกว่านี้ ไม่มีการขบไล่ไล่ส่งหรือจับสึก หรือว่าอะไรทั้งนั้น วัดร้างเป็นสิ่งที่ไต่บ้านไม่มีใครปรารภณา ผู้ใหญ่บ้านจะหาคำตอบไปให้นายอำเภอได้อย่างไร นายอำเภอจะรายงานผู้ว่าราชการ จังหวัดว่าอย่างไร ผู้ว่าราชการจังหวัดจะรายงานไปยังผู้ว่าการกระทรวงที่รับผิดชอบด้านนี้และนายกรัฐมนตรีว่าอย่างไรหากวัดได้ร้างลงไป...

(ภู กระดาษ, 2558, หน้า 140)

จากตัวอย่าง ปรากฏความรุนแรงเชิงโครงสร้างด้วยการพยายามปกปิดความผิดที่มี เพราะบุคคลนั้นเป็นพระสงฆ์เพียงคนเดียวของชุมชนและเพื่อไม่ให้วัดของชุมชนกลายเป็นสถานที่รกร้างเสื่อมโทรม โดยปกปิดความผิดของพระศอกที่ละเมิดอาบัติปาราชิก มีหญิงปรนนิบัติหรือมีเพศสัมพันธ์กับอุบาสิกาจนตั้งท้องหลายราย อีกทั้งยังทำให้ผู้หญิงในชุมชนทะเลาะวิวาทเพื่อแย่งชิงพระศอก นอกจากนี้ก่อนบวชเป็นพระก็ได้ก่อคดีติดตัวอย่างฆ่าและข่มขืนหลายคดี จากความผิดทั้งหมดที่กล่าวมานั้นชาวบ้านสามารถกดดันให้พระศอกสึกได้ แต่ไม่มีใครกระทำการใด ๆ แม้แต่ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการของหมู่บ้าน ดังประโยคที่ว่า “ไม่มีการขบไล่ไล่ส่ง หรือจับสึก หรือว่าอะไรทั้งนั้น วัดร้างเป็นสิ่งที่ไต่บ้านไม่มีใครปรารภณา” แสดงให้เห็นว่าพระศอกใช้สถานะนักบวชยกฐานะตัวเองให้สูงส่ง ใช้วัฒนธรรมที่ให้ลืบทิ อำนาจ สัญลักษณ์

ทางศาสนา ที่ชาวบ้านให้ความสำคัญ เคารพนับถือ และศรัทธา ไปใช้ประพฤติตนในทางมิชอบ และนำไปแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบ ซึ่งเป็นการกระทำ ความรุนแรงต่อสถานะและบทบาททางสังคมรูปแบบหนึ่ง การกระทำ ความรุนแรงนี้จึงถือว่าเป็น ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง

2.4 ความรุนแรงต่อสถาบันครอบครัว

สถาบันครอบครัว เป็นสถาบันที่ให้ทั้งความรักความอบอุ่น แต่ในความรัก ความอบอุ่นภายในโครงสร้างของครอบครัว ยังแฝงความรุนแรงในหลายลักษณะ เช่น การใช้ วาจา การกดขี่ ข่มเหง การบังคับ การตีกรอบให้บุคคลภายในครอบครัว รวมไปถึงการกำหนด ทิศทางของการใช้ชีวิต และการคลุมถุงชน โดยใช้คำว่ารัก คำว่าห่วงใยมาเป็นแสงนำทาง ในการกระทำ ความรุนแรงดังกล่าวโดยไม่รู้ตัว ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่อง ลิงโตนอกคอก

ก่อนที่จะมาในหลุมหลบภัย พ่อบอกว่าไม่ต้องกังวล แล้วผลปรากฏว่า พวกเขา ไม่มีอะไรต้องกังวลจริง ๆ ด้วย ดังนั้นเราจึงไวใจและเชื่อทุกสิ่งที่พ่อพูด พ่อไม่มีทาง ผิดพลาดแน่นอน

ในตอนต้นของปีที่สิบสอง วิทยูเสีย พวกเขาต่างคาดการณ์เหตุการณ์ข้างบน ด้วยตัวเอเองกันไปต่าง ๆ นานา แต่โดยมาก เราจะเชื่อสิ่งที่พ่อทำนาย

พ่อบอกว่าสงครามยังไม่จบสิ้น พ่อบอกเราว่าเขายังรบพุ่งกันอยู่ข้างนอกนั้น- เราเชื่อ

ยี่สิบปีผ่านไป พ่อบอกว่า ข้างบนนั้นผู้คนกำลังลำบากอดอยากได้หิวโหย เราโชคดีแล้วที่ยังสบายและท้องอืด จงสวดขอบคุณพระเจ้า และขอบคุณพ่อ-เราเชื่อ

ยี่สิบปีภายในหลุมหลบภัย คนรุ่นลูกโตขึ้นเป็นหนุ่มสาว คนรุ่นพ่อเริ่มเข้าสู่วัยชรา พ่อ แม่ เพื่อนของพ่อ และภรรยาของเขา เริ่มเจ็บป่วย หูตาก็ฝ้าฟางลง แต่การตัดสินใจ ของพ่อยังคงมั่นคงและหนักแน่น ยังคงเป็นเข็มทิศหลักที่กำหนดเส้นทางชีวิตของพวกเขา สองครอบครัว

ตลอดยี่สิบปีที่ผ่านมา เข็มทิศชี้ไปในทางเดิมเสมอ นั่นคือไม่ต้องกังวล เรายังมี เสบียงมากพอ ยังมีเชื้อเพลิง ยังมีความอบอุ่น และความปลอดภัย

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 173-174)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงต่อสถาบันครอบครัว จากการปลูกฝังเลี้ยงดู ปลูกฝังคติ ความเชื่อ ค่านิยม การสั่งสอน รวมไปถึง การปฏิบัติที่ต่างออกไปจากความเหมาะสมอย่างทั่วไป ในกรณีนี้คือการที่พ่อสร้างห้องใต้ดิน มีน้ำและอาหารให้สามารถอยู่ได้ห้าทศวรรษ และพ่อมักกล่าวว่า “ไม่ต้องเป็นกังวล” โดยผู้เป็นพ่อนำครอบครัวของตัวเองและครอบครัวของเพื่อนมาอยู่ร่วมกันในห้องใต้ดิน เนื่องจากโลกเกิดสงครามและคาดการณ์ว่าสงครามจะดำเนินต่อเนื่องยาวนานถึง 50 ปี จากนั้นทั้งสองครอบครัวก็อาศัยอยู่หลุมหลบภัยในสภาวะผิดปกติ ไม่เห็นท้องฟ้า ไม่เห็นต้นไม้ ไม่สามารถรับรู้ได้ว่าโลกภายนอกเป็นอย่างไร สงครามจบลงหรือยัง หรือโลกพัฒนาเป็นไปในรูปแบบใดแล้วบ้าง ด้วยเหตุนี้ทุกคนจึงต้องเชื่อฟังคำสั่งของพ่อ คำพูดและการตัดสินใจของพ่อถือเป็นเรื่องเด็ดขาด เป็นผลมาจากระบบอาวุธใล้ที่ให้ความสำคัญแก่ผู้ใหญ่กว่าเพราะเขาเป็นคนสร้างหลุมหลบภัยและมีความรู้มากกว่าทำให้ผู้เป็นพ่อเสมือนสิ่งมีชีวิตทางและกำหนดชีวิตของสมาชิกในหลุมนี้ ทุกคนต้องอยู่ในโอวาทของพ่อ ซึ่งบางครั้งสมาชิกในสองครอบครัวก็รู้สึกไม่พึงพอใจกับสิ่งที่ได้รับ การกระทำความรุนแรงนี้จึงถือว่าเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างในรูปแบบความรุนแรงต่อสถาบันครอบครัว

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการให้อภิสิทธิ์แก่พ่อที่สามารถบอก ออกคำสั่งหรือกำหนดชีวิตแก่สมาชิกในหลุมหลบภัยใด ๆ ก็ได้ ขณะเดียวกันก็เป็นการแฝงความรุนแรงในลักษณะของการใช้วาจา การบ่น และการสั่งทุกขั้นตอน อันส่งผลให้ผู้เป็นลูกเกิดอาการหวาดกลัวและวิตกกังวลที่จะต้องตัดสินใจบางอย่างด้วยตัวเองหากไม่ได้รับคำสั่งใด ๆ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ปรากฏต่อไปนี้

ผมมองภาพนั้น แล้วรู้สึกว่าตัวเองควรทำอะไรบางอย่าง แต่คิดไม่ออกว่าควรทำอะไร ผมเลยมองไปที่พ่อ รอให้พ่อออกคำสั่ง

นั่นเป็นครั้งแรกที่ผมได้รู้ว่า จิตใจของผมเคยชินกับการถูกพ่อสั่งให้ทำสิ่งต่าง ๆ ผมไม่รู้ว่าจะทำอะไรหากไม่มีคำสั่งจากพ่อ ฉับพลันผมก็ตื่นตระหนกขึ้นมา ผมตกใจที่ผมไม่สามารถคิดอะไรเองได้หากไม่มีพ่อ

พ่อพูดถูกแล้วว่าผมเป็นเพียงเด็กเมื่อวานซืน
และมันไม่ควรเป็นแบบนี้...มันไม่ควรเป็นแบบนี้...

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 187-188)

จากตัวอย่าง ปรากฏให้เห็นว่าผู้เป็นลูกที่ไม่เคยตัดสินใจทำอะไรด้วยตัวเอง มักจะรับฟังคำสั่งจากพ่อแม่ จึงทำให้เมื่อเกิดเหตุการณ์ใดขึ้นก็ไม่กล้าที่จะตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ต้องรอคอยคำสั่งอยู่เสมอ เขาจึงไม่มีความมั่นใจใด ๆ ที่จะริเริ่มทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวเอง และด้วยคำพูดต่อว่าในเชิงกตชั่งประสงค์ที่ว่า “พ่อพูดถูกแล้วว่าผมเป็นเพียงเด็กเมื่อวานซืน” ยิ่งตอกย้ำสายสัมพันธ์ครอบครัวที่กดทับกันระหว่างพ่อและลูก แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงเชิงโครงสร้างทางครอบครัวทำให้เกิดความอึดอัดใจ ไม่สบายใจ และบังคับกตชั่ง โดยมักออกคำสั่งผู้อื่นไม่มีสิทธิ์ในการตัดสินใจ และตีกรอบให้กับบุคคลภายในครอบครัว

อีกตัวอย่างหนึ่งเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่เกิดในสถาบันครอบครัว อันเป็นผลมาจากการคลุมถุงชน โดยผู้กระทำความรุนแรงสร้างการแต่งงานที่คู่บ่าวสาวไม่ได้รับรักกันมาก่อน ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ปรากฏต่อไปนี้

ความจริงผมก็พอจะรู้อยู่หรือกว่าระหว่างเรานั้นไม่ใช่ความรัก พ่อบอกผมว่าผมถึงวัยที่จะต้องมีความแล้ว แล้วพ่อก็จับคู่ผมกับใครสักคน ในนี้มีผู้หญิงสองคนที่ผมจะเลือกได้แต่ผมไม่ได้เป็นคนเลือกว่าจะแต่งงานกับคนพี่หรือคนน้อง พ่อเป็นคนเลือกให้ผมแต่งงานกับเธอเพราะพ่อให้แต่ง แต่ดำเนินชีวิตตามที่พ่อสั่ง ผมไม่รู้รู้สึกปรารถนาจะแต่งงานกับพี่หรือน้องเป็นพิเศษ พ่อได้รู้ว่าสองพี่น้องแข่งขันกันเรื่องตัวผม ผมเลยรู้สึกประหลาด

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 183)

จากตัวอย่าง เป็นการแต่งงานที่ผู้ใหญ่เป็นผู้จัดการหาคู่ครองให้โดยที่คู่บ่าวสาวไม่เคยรักใคร่กันมาก่อนแต่อย่างใด การแต่งงานนี้เป็นความต้องการของผู้เป็นพ่อ และเป็นคำสั่งของพ่อเท่านั้น ดังจะเห็นได้จากประโยคที่ว่า “พ่อเป็นคนเลือกให้ ผมแต่งงานกับเธอเพราะพ่อให้แต่ง แต่ดำเนินชีวิตตามที่พ่อสั่ง” แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงเชิงโครงสร้างทางครอบครัวที่พ่อกำหนดทิศทางการใช้ชีวิตของลูกทุกระเบียดนิ้ว

2.5 ความรุนแรงทางการศึกษา

ความรุนแรงทางการศึกษา เป็นลักษณะของการศึกษาที่เป็นภาระทางการเงิน คนบางกลุ่มไม่มีโอกาสทางการศึกษาเนื่องจากมีฐานะยากจน การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นโอกาสสำหรับผู้ที่มั่งคั่งทรัพย์เท่านั้น ลักษณะดังกล่าวคือความไม่เท่าเทียมทางการศึกษา อันเป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากโครงสร้างของรัฐที่กระทำต่อผู้ที่ด้อยฐานะและด้อยโอกาส ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่อง เสน่ห์หาญสรณ์

คำพูดนั้นดังอยู่ในหัวใจขณะที่เขามุ่งหน้าเข้าเมืองเพื่อพูดคุยกับนักจิตวิทยาของโรงพยาบาลประจำจังหวัดเพื่อหาทางออกให้ราชนัน การพูดคุยไม่มีข้อเสนอแนะที่เขาพอจะทำได้เลย โรงเรียนเด็กพิเศษเช่นนั้นมีค่าใช้จ่ายสูง และราชนันไม่ได้บกร่องด้านร่างกายเหมือนที่รัฐมีบริการส่งเสริมเด็กกลุ่มนี้ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ทั่วไปเมื่อไม่อยากแยกจากน้อง ศิระอาจจะต้องคิดโปรแกรมพิเศษให้น้องเรียนรู้ที่จะอยู่ด้วยตนเองที่บ้าน การพาน้องไปอยู่กับเด็กปกติที่โรงเรียนจะยิ่งซ้ำเติมราชนันให้ตกต่ำและหมดความสุขมากยิ่งขึ้นทุกวัน

(เงาจันทร์, 2560, หน้า 101)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำของโครงสร้างทางการศึกษา แม้ว่าการศึกษาคือสวัสดิการที่บุคคลทุกคนควรได้รับ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าการศึกษาจะได้รับโดยทัดเทียมเสมอกัน ด้วยโครงสร้างของระบบภายในของการศึกษา ส่งผลให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบเฉพาะกลุ่ม โดยเฉพาะเรื่องของเงิน ในกรณีนี้คือการที่ศิระผู้เป็นพี่ต้องการให้ราชนันผู้เป็นน้องที่เป็นเด็กพิเศษบกร่องทางด้านสมองได้เรียนโรงเรียนสำหรับเด็กพิเศษ หากแต่ปัญหาก็คือค่าใช้จ่ายในการเข้าเรียนราคาแพง อีกทั้งราชนันไม่ได้บกร่องตามเงื่อนไขที่รัฐกำหนดไว้ จึงไม่ได้สวัสดิการที่รัฐสนับสนุน สะท้อนให้เห็นว่าค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เป็นภาระทางการเงินเพิ่มเติมที่จำเป็นต้องจ่าย แม้การศึกษาจะเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่ควรสร้างภาระให้กับคนในสังคม ควรเป็นสวัสดิการขั้นพื้นฐานจากรัฐ เป็นการต่อยอดถึงโครงสร้างทางการศึกษาที่ยังครอบคลุมทั่วถึง ซึ่งเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างทางการศึกษาที่บุคคลไม่ได้รับการศึกษาตามที่รัฐส่งเสริม

สรุปได้ว่า ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง เป็นความสามารถในการควบคุมบุคคลกลุ่มบุคคล หรือแม้กระทั่งควบคุมสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาตามความต้องการของตน แม้ว่าบุคคลอื่นจะจำนนหรือไม่ก็ตาม หรืออาจหมายถึงความสัมพันธ์ทางสังคมที่ทำให้มีความสามารถในการควบคุมเหนือบุคคลอื่น ๆ รวมไปถึงเป็นความเหลื่อมล้ำ ความไม่เป็นธรรม โดยไม่สามารถที่จะอธิบายความรุนแรงได้อย่างกระจ่างชัดและความรุนแรงนี้ไม่ใช่สิ่งที่จะเห็นได้อย่างชัดเจนเป็นการสร้างเงื่อนไขและความชอบธรรมให้ความรุนแรงนั้นให้ถูกต้อง เช่น ความเหลื่อมล้ำทางสังคม การใช้อำนาจไปในทางที่ผิด การกดขี่ข่มเหง หรือการบีบบังคับ ซึ่งผู้ที่กระทำ ความรุนแรงมักเป็นภาครัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้มีอำนาจในเชิงกฎหมาย หรือในทางสังคมนวมถึงบุคคลในครอบครัวด้วย

3. ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Structure Violence)

ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม หมายถึง ความรุนแรงอันเนื่องจากระบบความเชื่อ วิธีชีวิต แนวปฏิบัติที่ฝังแน่นอยู่ในวัฒนธรรมและสืบทอดมายาวนาน เช่น ค่านิยม ศาสนา ความคิด ขนบประเพณี และอุดมคติของสังคม รวมถึงความเชื่อของวัฒนธรรม โดยคนในสังคม ส่วนใหญ่ด้วยการสร้างเงื่อนไขหรือสร้างเหตุผลมาสนับสนุนการกระทำ ประกอบด้วย ความรุนแรงย่อยทั้งหมด 4 ลักษณะ ได้แก่ ความรุนแรงทางอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ ความรุนแรงต่อความเชื่อทางศาสนา ความรุนแรงต่อความเชื่อทางสังคม และความรุนแรงต่อความเชื่อเรื่องชาติกำเนิด

3.1 ความรุนแรงทางอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่

ความรุนแรงทางอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ เป็นความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่เป็นผลมาจากระบบปิตาธิปไตยหรือชายเป็นใหญ่ เป็นวัฒนธรรมที่ให้สิทธิ อำนาจ หรือให้ความสำคัญแก่ผู้ชายมากกว่าผู้หญิง สร้างความเหลื่อมล้ำ ไม่เท่าเทียมทางเพศ วัฒนธรรมนี้ยังส่งผลต่อไปยังโครงสร้าง ทั้งในโครงสร้างทางกฎหมาย และอำนาจบริหาร และส่งผลต่อผู้ที่อยู่ใต้ระบบนี้ด้วย เช่น ผู้ชายมองผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศ และผู้หญิงไม่จำเป็นต้องเรียนสูง รวมถึงไม่มีสิทธิ์ในการเลือกคู่ครอง ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่อง สิงโตนอกคอก

ด้วยบุคลิกของพ่อ ผมสามารถจีบผู้หญิงคนไหนก็ได้ในเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก แต่ความสนใจของผมมีไว้เพื่อเวร่าเท่านั้น วิตตอเรียเป็นเจ้าหญิงของผม แต่ต่อหน้าเธอ ผมไม่ได้คุกเข่าหรือปฏิบัติต่อเธออย่างให้เกียรติ ผมล่อลวงเธอเหมือนที่ทำกับผู้หญิงคนอื่น ๆ ในที่สุดเธอก็ตกลงสู่เงื้อมมือของผม

เราพบกันอาทิตย์ละสองวันที่อพาร์ตเมนต์ของผม มีเซ็กซ์ที่ดี ผมไม่สนใจอีกแล้วว่าเธอยังติดต่อกับเจ้าหนูผมยาวอยู่ไหม ผมไม่สนใจเพราะเวลาดีมีร์จะไม่สนใจ ไม่ว่าผู้หญิงของเขาจะมีผู้ชายคนอื่นยังไง ผมกับเวลาดีมีร์จะไม่สนใจตราบเท่าที่ยังมีอำนาจสูงสุดในตัวเธอ

เวลาดีมีร์ยอมไม่มีผู้หญิงคนเดียว นอกจากเวร่า ผมนอนกับลูกค้าที่บาร์อีกหลายคน และเวร่าก็รู้ดี แต่ผู้หญิงเป็นเช่นนี้แหละ ยิ่งคุณมีคนอื่น เธอยิ่งรักคุณ

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 120-121)

จากตัวอย่าง ปรากฏให้เห็นว่าเพศชายเห็นเพศหญิงเป็นเพียงเครื่องบำบัดความต้องการทางเพศ ดังประโยคตัวอย่าง “ผมล่อลวงเธอเหมือนที่ทำกับผู้หญิงคนอื่น ๆ ในที่สุดเธอก็ตกลงสู่เงื้อมมือของผม” นอกจากนี้ฝ่ายชายยังมีการนัดเจอพบปะฝ่ายหญิงเพียงเพื่อต้องการมีเพศสัมพันธ์เท่านั้น ดังประโยคที่ว่า “เราพบกันอาทิตย์ละสองวันที่อพาร์ทเมนต์ของผม มีเซ็กซ์ที่ดี” แสดงให้เห็นว่าเพศหญิงนั้นเสมือนวัตถุทางเพศ นับว่าเป็นความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมทางเพศ ที่ผู้ชายมักยึดตนเป็นศูนย์กลาง สร้างภาพลักษณ์ของเพศหญิงให้ไร้เกียรติ ใช้ผู้หญิงเป็นเครื่องบำบัดความต้องการทางเพศของตน และไม่สามารถเลือกเส้นทางชีวิตได้ ขณะเดียวกันก็สร้างภาพลักษณ์เพศหญิงเป็นฝ่ายที่ถูกเลือก ให้ถูกกระทำจากเพศชาย อีกทั้งสร้างภาพลักษณ์ให้เพศหญิงเป็นรองเพศชายในทุก ๆ ด้าน แม้กระทั่งวัตถุทางเพศที่ผู้ชายใช้เป็นเครื่องมือในการบำบัดความต้องการของตน

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการแสดงให้เห็นว่า ผู้ชายมองผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศ ในขณะเดียวกันสังคมก็ให้ความสำคัญกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง รวมไปถึงการด้อยค่าเพศหญิงว่าไม่จำเป็นต้องเรียนสูงเทียบเท่าผู้ชาย ซึ่งล้วนเป็นวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อไปยังโครงสร้างต่ออุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่อง กลางฝูงแพะหลงหัก

ซัลมาแต่งงานตั้งแต่อายุ 19 เธอไม่ได้เรียนหนังสือสูง แม่บอกว่าเป็นลูกสาวไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเรียนสูง ๆ หรือเรียนมากเหมือนผู้ชาย ผู้ชายจะต้องเรียนสูงเพื่อจะได้เลี้ยงลูกเมีย ความเชื่อนั้นถูกปลูกฝังมาตั้งแต่เธอยังไม่แตกเนื้อสาว แม้แต่สามีเธอก็ไม่มีสิทธิ์เลือกเอง ทุกอย่างเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ เธอเพียงแค่เข้าพิธีแต่งงานกับคนไม่รู้จัก เพื่อให้เขาเลี้ยงดู คลอดลูก เลี้ยงลูก ซักเสื้อผ้า ทำอาหาร ดูแลบ้าน และทำให้เขาผ่อนคลาย ความเชื่อนั้นและการถูกปลูกฝัง ถูกสอนให้เป็นแม่ศรีเรือนทำงานอื่นไม่เป็น เมื่อแต่งงานได้ 3 ปี แต่ยังไม่มียู่ว กเคยขอสามีชายขนม

“จะเอาเงินไปพลาญเล่นละลิ” น้ำเสียงและท่าที่มองนางอย่างดูแคลน

“ก็อยู่ว่าง ๆ ให้มาทำขนมขายไ้ จะช่วยแบ่งเบา”

“คนไม่เรียนหนังสืออย่างมึงคิดอะไรเป็น นับเลขถูกหรือเปล่า เดี่ยวทอนเงินผิดทำบัญชีผิด ก็ขาดทุนอีก” เขามักจะดูถูกนางเช่นนั้นเสมอ

(อุ้มมีสาลาม อุमार, 2557, หน้า 109-110)

จากตัวอย่าง ปรากฏความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญ สิทธิ หรือเชิดชูผู้ชายมากกว่าผู้หญิง รวมไปถึงถูกปลูกฝังวัฒนธรรม ถูกสั่งสอน ในการด้อยค่าตัวเอง ดังจะเห็นได้จากประโยคที่ว่า “แม่บอกว่าเป็นผู้หญิงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเรียนสูง ๆ หรือ เรียนมากเหมือนผู้ชาย” แสดงให้เห็นถึงการอบรมสั่งสอนจากแม่ที่เป็นการลดคุณค่าความเป็นผู้หญิง เมื่อเกิดเป็นผู้หญิงสิ่งที่สำคัญยิ่งคือการทำอาหาร ทำงานบ้าน เลี้ยงลูก และปรนนิบัติสามี เท่านั้น อีกทั้งตัวอย่างยังปรากฏการคลุมถุงชน คือ การแต่งงานที่ไม่ได้เต็มใจ ไม่ได้มีความรัก ต่อกันทั้งสองฝ่ายมาก่อน การแต่งงานเป็นความต้องการของผู้ใหญ่ ดังประโยคที่ว่า “แม่แต่สามี เธอก็ไม่มีสิทธิ์เลือกเอง ทุกอย่างเป็นเรื่องของผู้ใหญ่” แสดงให้เห็นว่าตัวละครหญิงอย่างซัลมา ไม่มีสิทธิ์เลือกคู่ครอง เธอต้องแต่งงานกับคนที่ไม่ได้รัก ซึ่งล้วนเป็นความต้องการของพ่อแม่ รวมไปถึงเธอยังถูกตำหนิ ถูกตัดสิน และการดูถูก เพราะด้วยถูกปลูกฝังวัฒนธรรม ถูกสั่งสอน ในความเป็นหญิง ดังประโยค “คนไม่เรียนหนังสืออย่างมึงคิดอะไรเป็น” เป็นการใช้วัฒนธรรม เพื่อมากดขี่ ถูกจำกัดสิทธิและศักดิ์ศรี วัฒนธรรมนี้ยอมทำให้ผู้ที่ถูกปกครองอย่างเพศ หญิงถูกเอารัดเอาเปรียบ จากการวิเคราะห์ตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น เป็นวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญ สิทธิ และเชิดชูผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ซึ่งหากพิจารณาจากบริบทของสังคมแล้ว เพศชายจะเปรียบเสมือนช้างเท้าหน้า และเพศหญิงจะเปรียบเสมือนช้างเท้าหลังที่ต้องคอย ตามหลังหรือถูกควบคุมจากวัฒนธรรมที่นับถือเชิดชูเพศชายให้มีความสำคัญมากกว่า และเพศหญิงมักถูกรังแก กดขี่ ข่มเหง ด้วยวัฒนธรรม ล้วนแล้วแต่เป็นกระบวนการสร้างความรุนแรงชายเป็นใหญ่ทั้งสิ้น

3.2 ความรุนแรงต่อความเชื่อทางศาสนา

ความรุนแรงต่อความเชื่อทางศาสนา ได้รับการยอมรับและกระทำกันมา โดยปราศจากการตั้งคำถามจากค่านิยม เป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ล้วนปฏิบัติ รวมไปถึงความคิด และความเชื่อของวัฒนธรรมในสังคมนั้น ๆ ที่ถูกปลูกฝังมายาวนาน หรือเป็นประเพณีที่สืบทอด กันมาหลายชั่วอายุคน สามารถเป็นชนวนของความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมเกี่ยวกับความเชื่อทาง ศาสนา เกิดจากความเชื่อทางศาสนาที่มีช่องโหว่ สามารถทำให้ความรุนแรงผุดแทรกขึ้นมาได้ ส่งผลให้ผู้ที่ยึดถือความเชื่อทางศาสนานั้นพลอยได้รับความเสียหายจากความเชื่อไปด้วย ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่อง กลางฝูงแพะหลังหัก

“แม่ต้องไปโรงพยาบาลนะ ให้หมอเข้าตรวจดูว่าเป็นอะไร ไม่ใช่ให้นอนอยู่อย่างนี้ แล้วให้กินน้ำอะไรก็ไม่รู้” น้ำเสียงยังคงตื้อตึงต่อไป

“ไม่ได้ พี่ไม่ให้แกพาแม่ไป แกเป็นลูกชายคนเดียวของบ้าน ต้องไปทำพิธีขอต่อดาโต๊ะอูลาร์ ช่วยแม่ด้วยนะ” ฮีตายะห์ส่งเสียงอ่อนวอน

“พี่จะบ้าหรือเปล่าเนี่ย แม่ป่วยขนาดนี้แล้วยังจะให้ฉันไปทำพิธีบ้า ๆ นี่อีก” เขายังคงย้ำ...

...ระหว่างที่นั่งตรองอยู่นาน...ที่สุดก็ตัดสินใจพูดกับฮีตายะห์

“พรุ่งนี้ข้าจะไปทำพิธีละหมาดฮายัต”

ฮีตายะห์เงยหน้าขึ้นมองเขาด้วยแววตาแปลกใจระคนดีใจ เธอสะอื้นในอกอย่างแรง แล้วยกสองมือขึ้น

“ขอบคุณอันลอสฺ ขอบใจมากนะฮาดียฺ แม่จะต้องหาย แม่จะต้องกลับมาอยู่กับเรา อีกครั้ง”

แต่แล้วคืนนั้น แม็กก็จากเขากับฮีตายะห์ไปอย่างเงียบ ๆ

(อุมมีสาลาม อุมาร, 2557, หน้า 142-143)

จากตัวอย่าง เป็นกรณีที่มีหมอมผีในหมู่บ้าน โดยชาวบ้านเชื่อว่าสามารถรักษาคนเจ็บป่วยได้ด้วยพิธีกรรมแปลก ๆ ซึ่งตัวละครพี่สาวอย่างฮีตายะห์ก็เชื่อสิ่งที่หมอมผีพูด เห็นได้จากประโยคที่ว่า “ต้องไปทำพิธีขอต่อดาโต๊ะอูลาร์ ช่วยแม่ด้วยนะ” ก็คือผู้เป็นแม่ถูกผีดาโต๊ะ ซึ่งเป็นสิ่งลึกลับและเป็นความเชื่อมงาย จนทำให้แม่มีลักษณะอาการเหมือนใกล้ตาย ส่วนวิธีการรักษามีเพียงวิธีเดียว คือ ผู้เป็นน้องชายอย่างฮาดียฺจะต้องทำพิธีละหมาดฮายัต แต่ผู้เป็นน้องชายไม่เชื่อเรื่องมงายพรรคนี้ และต้องการที่จะพาแม่ไปรักษาที่โรงพยาบาล ซึ่งผลเสียของวัฒนธรรมความเชื่อทางศาสนานี้เป็นชนวนให้เกิดความเสียหายถึงแก่ความตาย เนื่องจากพี่สาวเลือกที่จะเชื่อเรื่องมงายแทนที่จะนำแม่ไปรักษาที่โรงพยาบาล จนทำให้แม่เสียชีวิต จากนั้นก็คาดโทษว่าเป็นความผิดของน้องชายที่ไม่ทำตามประเพณีหรือธรรมเนียมปฏิบัติของหมู่บ้าน ความรุนแรงทั้งหมดเกิดจากความเชื่อที่ยึดถือสืบต่อกันมา และแสดงให้เห็นว่า วัฒนธรรมประเพณีส่งผลเสียต่อผู้คน คนที่ยึดถือความเชื่อทางศาสนานั้นพลอยได้รับความเสียหายจากความเชื่อไปด้วย

อีกตัวอย่างหนึ่ง เป็นความเชื่อทางศาสนาซึ่งอยู่คนละฝั่ง มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก คิดมุ่งร้ายและสร้างความรุนแรงต่อคนอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่ใช่พวกของตน ซึ่งเป็นความ

รุนแรงที่เกิดขึ้นอันเป็นผลมาจากความเชื่อทางศาสนา ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่อง สิงโตนอกคอก

โจนาธานหนีไปแล้ว โจนาธานเป็นหลานชายห่าง ๆ ของเดวิดเออร์วิน เขาหนีไปอยู่ในป่ากับพวกนอกรีต

ช่วงหลังมานี้เหตุการณ์แบบนี้เกิดบ่อยขึ้น เท่าที่ผมระลึกได้อย่างน้อย ๆ ก็ปีละสามถึงสี่ครั้ง คนที่เราเคยเห็นหน้าค่าตาในเมืองนี้ออกไปอยู่กับพวกนอกรีตในป่าส่วนใหญ่เป็นคนหนุ่มสาว พวกเขาเหล่านั้นไปอยู่กับคนป่า เลิกนับถือพระเจ้า เลิกนับถือศาสนา หากคนพวกนี้ถูกพบตัว ถูกจับได้ จะถูกนำมาประหารที่ลานกลางเมือง

ทุกครั้งที่ผมได้ทราบข่าวการหลบหนี ผู้คนเล่าขานอื้ออึงไปทั่ว พุดถึงคนที่หนีไปอย่างเด็ดขาด จนผมรู้สึกหวาดกลัวแทนคนหนุ่มสาวเหล่านั้น

สมัยที่ยังเด็ก ผมก็รู้สึกว่คนที่หลบหนีเป็นคนผิด ผสมโรงเด็ดขาดไปด้วย แต่ระยะหลังมานี้ ผมกลับเริ่มรู้สึกหวาดกลัว ลุงป้าหน้าอาที่เคยรักเอ็นดูเด็กหนุ่มสาวกลับแข่งชักหักกระดูกพวกเขาทันทีที่พวกเขาตัดสินใจหนีไป ผมหวาดกลัวแทนคนเหล่านั้น หวาดกลัวสิ่งที่พวกเขาจะต้องเจอหากถูกลากกลับมาได้ ผมเคยเห็นการประหาร...

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 156)

จากตัวอย่าง เป็นกรณีที่ปรากฏศาสนาและความเชื่อของสองฝั่งซึ่งเป็นขั้วตรงข้ามกัน โดยฝั่งหนึ่งเป็นคนที่อาศัยอยู่ในเมือง เมื่อเกิดมาจะปรากฏกุหลาบประจำตัวเป็นสีขาคนกลุ่มนี้สักการะวิหารกลางเมือง เพราะเชื่อว่าเทพเจ้าอาศัยอยู่ในหอคอยวิหาร ขณะเดียวกันอีกฝั่งหนึ่ง คือ ชนเผ่านอกรีตที่อาศัยอยู่ในป่าลึก เมื่อเกิดมาจะปรากฏกุหลาบประจำตัวเป็นสีฟ้า คนป่าเหล่านี้ไม่ได้เกลียดชังคนเมืองแต่อย่างใด แต่ทว่าคนในเมืองกลับไม่ยอมรับและเป็นปฏิปักษ์ต่อชนเผ่านอกรีต หากคนในเมืองเข้าร่วมกลุ่มกับเผ่านอกรีตจะถือว่าเป็นสิ่งที่ผิดศีลธรรม และจะถูกเสียบประจานแล้วประหารชีวิต โดยอ้างว่าเป็นการคร่าชีวิตในนามของเทพเจ้า ดังจะเห็นได้จากประโยคที่ว่า “พวกเขาเหล่านั้นไปอยู่กับคนป่า เลิกนับถือพระเจ้า เลิกนับถือศาสนา หากคนพวกนี้ถูกพบตัว ถูกจับได้ จะถูกนำมาประหารที่ลานกลางเมือง” ซึ่งการกระทำที่สร้างความรุนแรงนี้ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เพราะถูกยอมรับและกระทำต่อกันมาโดยปราศจากการตั้งคำถามจากค่านิยม และเป็นสิ่งที่ปฏิบัติมานาน จึงถือว่าเป็นความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม

ที่ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นเพราะความเชื่อทางศาสนา สามารถสร้างความรุนแรงต่อร่างกาย สภาพจิตใจ และยังเกิดความเสียหายต่อชีวิตอีกด้วย

3.3 ความรุนแรงต่อความเชื่อทางสังคม

ความรุนแรงต่อความเชื่อทางสังคม เป็นผลมาจากการปลุกฝังและเลี้ยงดู เป็นวัฒนธรรมที่ผู้กระทำความรุนแรงปลุกฝังคติ ความเชื่อ ค่านิยม การสั่งสอน รวมไปถึง การปฏิบัติที่ต่างออกไปจากความเหมาะสมอย่างทั่วไป มักปรากฏในรูปแบบที่มากมายในสังคม ซึ่งความรุนแรงจากวัฒนธรรมนี้ยังส่งผลไปสู่จิตใจของผู้ถูกระทำ รวมไปถึงการทำให้ ผู้ถูกระทำไม่ได้รับสิทธิ์อันพึงจะได้รับ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ปรากฏในเรื่องสั้น เรื่อง กลางฝูงแพะหลงหัท

ซัลมาแต่งงานตั้งแต่อายุ 19 เธอไม่ได้เรียนหนังสือสูง แม่บอกว่าเป็นลูกสาว ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเรียนสูง ๆ หรือเรียนมากเหมือนผู้ชาย ผู้ชายจะต้องเรียนสูง เพื่อจะได้เลี้ยงลูกเมีย ความเชื่อนั้นถูกปลุกฝังมาตั้งแต่เธอยังไม่แตกเนื้อสาว แม้แต่สามี เธอก็ไม่มีสิทธิ์เลือกเอง ทุกอย่างเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ เธอเพียงแค่เข้าพิธีแต่งงานกับ คนไม่รู้จักเพื่อให้เขาเลี้ยงดู คลอดลูก เลี้ยงลูก ซักเสื้อผ้า ทำอาหาร ดูแลบ้าน และทำให้เขาผ่อนคลายเป็น

ความเชื่อนั้นและการถูกปลุกฝัง ถูกสอนให้เป็นแม่ศรีเรือน ทำงานอื่นไม่เป็น เมื่อแต่งงานได้ 3 ปี แต่ยังไม่มียูก เคยขอสามีชายขนม

“จะเอาเงินไปผละเล่นละสิ” น้ำเสียงและท่าทีมองนางอย่างดูแคลน

“ก็อยู่ว่าง ๆ ให้มาทำขนมขายไฉน จะช่วยแบ่งเบา”

“คนไม่เรียนหนังสืออย่างมึงคิดอะไรเป็น นับเลขถูกหรือเปล่า เดี่ยวทอนเงินผิด ทำบัญชีผิด ก็ขาดทุนอีก” เขามักจะดูถูกนางเช่นนั้นเสมอ

(อุสมามีสาลาม อุมาร, 2557, หน้า 109-110)

จากตัวอย่าง เป็นการสร้างเพศชายให้เป็นผู้ที่ปกครองเพศหญิง เป็นวัฒนธรรม ที่ถูกส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นและสืบทอดค่านิยมมาเรื่อย ๆ กระทั่งเป็นค่านิยมที่ฝังรากลึกอยู่ใน สังคมไทย วัฒนธรรมนี้ยอมทำให้ผู้ที่ถูกปกครองอย่างเพศหญิงถูกเอารัดเอาเปรียบอยู่บ่อยครั้ง ดังปรากฏจากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น เพศหญิงจึงมักถูกรังแก กดขี่ เอารัดเอาเปรียบ และถูก ด้อยค่าด้วยวัฒนธรรม รวมไปถึงการปฏิบัติที่แตกต่างจากความเหมาะสมทั่วไป ไม่ได้รับสิทธิ์ อันพึงจะได้รับเช่นการเรียน และการเลือกคู่ครอง เป็นผลมาจากวัฒนธรรมทางสังคมที่ให้ ความไม่เท่าเทียม ความไม่เสมอภาคและไม่ให้ความสำคัญต่อเพศหญิง

อีกตัวอย่างหนึ่ง เป็นความรุนแรงต่อความเชื่อทางสังคมที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางตรง เป็นผลมาจากการปลุกฝังเลี้ยงดู ปลุกฝังคติ ความเชื่อ ค่านิยม ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่อง สิงโตนอกคอก

โจนาธานหนีไปแล้ว โจนาธานเป็นหลานชายห่าง ๆ ของเดวิดเออร์วิน เขาหนีไปอยู่ในป่ากับพวกนอกรีต

ช่วงหลังมานี้ เหตุการณ์แบบนี้เกิดบ่อยขึ้น เท่าที่ผมระลึกได้อย่างน้อย ๆ ก็ปีละสามถึงสี่ครั้ง คนที่เราเคยเห็นหน้าค่าตาในเมืองนี้ออกไปอยู่กับพวกนอกรีตในป่าส่วนใหญ่เป็นคนหนุ่มสาว พวกเขาเหล่านั้นไปอยู่กับคนป่า เลิกนับถือพระเจ้า เลิกนับถือศาสนาหากคนพวกนี้ถูกพบตัว ถูกจับได้ จะถูกนำมาประหารที่ลานกลางเมือง

ทุกครั้งที่ผมได้ทราบข่าวการหลบหนี ผู้คนเล่าขานอื้ออึงไปทั่ว พุดถึงคนที่หนีไปอย่างจงชังเคียดแค้น จนผมรู้สึกหวาดกลัวแทนคนหนุ่มสาวเหล่านั้น

สมัยที่ยังเด็ก ผมก็รู้สึกว่คนที่หลบหนีเป็นคนผิด ผสมโรงเคียดแค้นไปด้วย แต่ระยะหลังมานี้ ผมกลับเริ่มรู้สึกหวาดกลัวสูงป้าน้ำอาที่เคยรักเอ็นดูเด็กหนุ่มสาวกลับแข่งชกหักกระดูกพวกเขาทันทีที่พวกเขาตัดสินใจหนีไป ผมหวาดกลัวแทนคนเหล่านั้น หวาดกลัวสิ่งทีพวกเขาจะต้องเจอหากถูกลากกลับมาได้ ผมเคยเห็นการประหาร...

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 156)

จากตัวอย่าง เป็นความรุนแรงที่เกิดจากความชอบธรรมของวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความเชื่อทางสังคม โดยผู้กระทำใช้อำนาจของคนกลุ่มใหญ่ตัดสินความชอบธรรมของสังคมซึ่งมีลักษณะเชิงสัญลักษณ์ในการดำรงชีวิต โดยวัฒนธรรมมีส่วนในการกำหนดกรอบการดำเนินชีวิตที่คนส่วนมาก เช่น การมองว่าคนที่หนีไปอยู่กับชนเผ่านอกรีตเป็นสิ่งที่ผิดศีลธรรม เป็นคนที่เห็นต่างจากสังคมปกติจะต้องถูกประหารชีวิต แล้วทุกคนก็เห็นชอบกับความรุนแรงดังกล่าว ยึดถือว่ามี ความถูกต้อง เหมาะสมที่จะปฏิบัติตามกรอบนี้ แสดงให้เห็นว่าผู้กระทำ ความรุนแรงในแต่ละสังคมย่อมมีความเชื่อในสิ่งที่ชุมชนยึดหลักและยึดถือ แล้วนำความเชื่อมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เข้ามามีบทบาท กำหนดทิศทาง กำหนดขอบเขตของการใช้ชีวิต เพียงแค่เชื่อในวัฒนธรรมของสังคม

3.4 ความรุนแรงต่อความเชื่อเรื่องชาติกำเนิด

ความรุนแรงต่อความเชื่อเรื่องชาติกำเนิด เป็นความรุนแรงที่กล่าวถึงรูปร่างหน้าตา สีผิว เชื้อชาติ โดยใช้สรรพนามเรียกที่แตกต่างกันไปจากปกติ ก่อให้เกิดความรู้สึกแบ่งแยก ผิดแปลกด้วยชาติพันธุ์ที่หลากหลายอาศัยอยู่ปะปนกัน และเป็นปัญหาจนถึงขั้นทะเลาะวิวาท โดนดูถูก ดูหมิ่นเหยียดหยาม เป็นตัวตลก และไม่ได้รับการยอมรับในวิถีชีวิต ซึ่งเป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นเพียงเพราะเชื้อชาติที่ต่างกัน ส่งผลให้กลายเป็นคนที่ดูแตกต่าง กระทั่งลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ของกลุ่มนั้น ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่อง ตั่งเรือนรางไรร่องคาพยพ

...ภายในผลหมากน้ำเต้านั้นมีคนอยู่เต็มทั้งสองผล ปู่ลางเซิงได้ยินเสียงพูดคุยกัน จอแจออกมาจากภายในน้ำเต้า จึงได้ใช้เหล็กแหลมลนไฟจนซีเจาะผลหมากน้ำเต้า ทำให้คนที่แออัดกันอยู่ในผลหมากน้ำเต้านั้นหลังไหลกันออกมา แต่ด้วยช่องที่ถูกเจาะขึ้นนั้นร้อนด้วยเหล็กลนไฟจึงทำให้พวกมันทั้งหมดถูกลวกจนมีผิวเป็นสีดำ สีคล้ำ ส่วนหมากน้ำเต้าอีกผลนั้นปู่ลางเซิงได้ใช้สิ่วเจาะจึงทำให้พวกมันที่ออกมามีสีผิวที่เนียนสวย เป็นสีขาว คนทั้งปวงจึงก่อกำเนิดขึ้นบนโลกนับแต่นั้น พวกคนที่ออกมาทางรูเจาะซีด้วยเหล็กแหลมลนไฟกระจัดกระจายกันไปอยู่ตามป่าตามเขา กลายเป็นผี เป็นสาว เป็นช้อย เป็นข้า พวกคนที่ออกมาทางรูสิ่วกระจัดกระจายไปอยู่ตามที่ลุ่มที่ราบ เป็นเจ้า เป็นนาย

(ภู กระดาษ, 2558, หน้า 227)

จากตัวอย่าง ปรากฏให้เห็นถึงการใช้ความรุนแรงทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อเรื่องชาติกำเนิด โดยกล่าวถึงผิวพรรณ ว่าคนที่มีผิวคล้ำหรือผิวดำจะเป็นคนที่เกิดและอาศัยอยู่ตามป่าเขา เป็นผีและเป็นคนชนชั้นล่างหรือเป็นชนกลุ่มคนชายขอบ ส่วนคนที่มีผิวขาวหรือผิวเนียนสวย เป็นคนที่เกิดและอาศัยอยู่ตามบ้านเมืองแล้วเป็นคนชนชั้นสูง ซึ่งเป็นการเหยียดสีผิว และอาจทำให้ลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ของบุคคลนั้น เนื่องจากการแบ่งชนชั้น ก่อให้เกิดความรู้สึกแบ่งแยก ผิดแปลก และลดความมั่นใจในตัวเอง ซึ่งตัวกลางอันนำมาสู่ความรุนแรงที่เกิดขึ้น ล้วนมาจากวัฒนธรรมที่สร้างเสริมความรุนแรงเรื่องชาติกำเนิด จนกลายเป็นสิ่งชอบธรรม โดยไม่รู้ลึกลับว่าผิด เช่นเดียวกับเรื่องสั้นเรื่อง สิงโตนอกคอก

มนุษย์ที่มีดวงตาตรงกลางเป็นสีขาวยกเว้นสีดำเกิดขึ้นครั้งแรกบนโลกเมื่อสามร้อยปีก่อนเนื่องจากการกลายพันธุ์ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา มนุษย์เผ่าตาขาวมีสถานะด้อยกว่าเผ่าตาดำที่มีอยู่ก่อนมาตลอด พวกเขาอยู่ร่วมกันในสังคม แต่ว่าคนตาขาวมักจะถูกกีดกันหรือไม่ก็รังแก นอกจากนี้ยังได้รับสิทธิ์ต่าง ๆ ในสังคมน้อยกว่าคนตาดำด้วย

ในโรงเรียน เด็ก ๆ ตาขาวมักถูกเด็กตาดำรังแก บนรถประจำทาง คนตาขาวต้องลุกขึ้นให้คนตาดำนั่ง ค่าแรงขั้นต่ำของคนตาขาวเป็นครึ่งหนึ่งของอัตราสำหรับคนตาดำ สิทธิ์ในการเลือกตั้งของคนตาดำมีสองเสียง และคนตาขาวมีหนึ่งเสียง

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 200)

จากตัวอย่าง ปรากฏความรุนแรงเนื่องจากคนที่มีดวงตาตรงกลางสีขาวอาศัยอยู่ปะปนกับคนที่มีดวงตาตรงกลางสีดำ แต่ได้รับสิทธิ์ไม่เท่าเทียมกัน จนก่อให้เกิดการแบ่งแยกผิดแปลกจนก่อให้เกิดเป็นปัญหา เช่น ถูกกีดกัน ถูกรังแก รวมไปถึงลิดรอนอำนาจและลิดรอนสิทธิ์บางอย่างไป ดังปรากฏจากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าสถานภาพเรื่องชาติกำเนิดทำให้เกิดการแยกเขา แยกเราออกจากกัน และด้วยสถานภาพทางเชื้อชาติที่ต่างกัน ย่อมมีความแตกต่างในหลายลักษณะ ทั้งด้านสังคมและการดำเนินชีวิต ส่งผลให้ชนกลุ่มน้อยกลายเป็นคนที่ดูแตกต่าง กระทั่งถูกลดคุณค่าความเป็นมนุษย์

สรุปได้ว่า ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมเกิดจากความชอบธรรมที่สังคมนำมาปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการกดขี่ การลิดรอนสิทธิเสรีภาพ การบังคับจิตใจ การทำร้ายร่างกาย และการทำร้ายจิตใจของคนอื่นที่มีสิทธิ์และอำนาจต่ำกว่า รวมไปถึงการดูหมิ่น ดูถูก หรือลบหลู่วัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา พิธีกรรม ประเพณี ตลอดจนธรรมเนียมปฏิบัติ ซึ่งมีลักษณะเชิงสัญลักษณ์ในการดำรงชีวิต โดยวัฒนธรรมมีส่วนในการกำหนดกรอบการดำเนินชีวิตที่คนส่วนมากยึดถือ มีความถูกต้อง เหมาะสมที่จะปฏิบัติตามกรอบนี้ ขณะเดียวกันผลของความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มารองรับความรุนแรงทางตรงและความรุนแรงเชิงโครงสร้างให้มีความชอบธรรมหรือลดทอนระดับความรุนแรงลง สิ่งเหล่านี้เป็นผลมาจากการปลูกฝังวัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมทั้งสิ้น

ความรุนแรงซ่อน

ในหัวข้อความรุนแรงซ่อน จะอธิบายและชี้ให้เห็นปรากฏการณ์ความรุนแรงในลักษณะต่าง ๆ ตามแนวคิดของโยฮัน กัลป์ตุง (Johan Galtung) เป็นการตอบสนองต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นมากกว่าหนึ่ง อาจตอบสนองด้วยการตอบสนองด้วยความคิดและการกระทำการตอบสนอง

ด้วยวาจา การกระทำ และการตอบสนองด้วยความคิดและวาจา โดยปรากฏอยู่ในเรื่องสั้น ที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 ซึ่งความ รุนแรงดังกล่าวปรากฏ 5 ลักษณะ ได้แก่ ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรง ทางตรง ความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม ที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรง เชิงวัฒนธรรม และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้างต่อเนื่อง ให้เกิดความรุนแรงทางตรง

1. ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางตรง

ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางตรง ที่ปรากฏในเรื่องสั้น ที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 จะแสดง ให้เห็นถึงการใช้วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม และความรุนแรงนั้นมีจุดริเริ่มจากเรื่องของ ทางวัฒนธรรมของเชื้อชาติที่มีอำนาจแล้วยึดถือเอาชนชาติตนเองเป็นใหญ่ มีอำนาจเหนือกว่า และการลดทอนสิทธิเสรีภาพของชนชาติอื่นลง แล้วส่งผลต่อเป็นความรุนแรงทางตรง ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่อง สิงโตนอกคอก

“นี่แน่ะ ยายตาขาว พวกเราจะช่วยทำให้ผมของเธอกลายเป็นสีขาเหมือนตาโง่ละ ตีใหม่”

เด็กผู้ชายสามสี่คนรุมล้อมแซนดี้ที่นั่งอตัวหลบอยู่ตรงมุมห้องเรียน พวกเขา ดึงผมเปียสองข้างของเธอหลาย ๆ ครั้งและเอาแปรงลบกระดานถูผมสีแครอทของเธอ ให้กลายเป็นสีขาว แซนดี้โศกและขอร้องให้พวกเขา “หยุด” “หยุดเถอะ” เธอนั่งชันขา พยายามก้มหน้าซุกลงไปใต้หัวเข่าเพื่อหลบฝุ่นซอล์ก

พวกเทรย์เริ่มแก้งเธอรหว่างที่เธอกำลังนั่งเขียนการบ้านอยู่ที่โต๊ะเรียน จนแซนดี้ต้องล่าถอยมาอยู่ที่มุมห้อง ดินสอกดสีชมพูยังติดมือมาด้วย

“หยุดแก้งแซนดี้เถอะ” เด็กชายอีกคนเดินมาบอกกับเทรย์ แต่เทรย์ไม่สนใจ “อย่ามายุ่งน่า อยากโดนด้วยหรือไง”

เด็กคนนั้นล่าถอยออกไปด้วยความกลัว แซนดี้มองหน้าเขา รู้สึกขอบคูนอยู่ในใจ ดวงตาของเธอสบกับดวงตาของเขา ดวงตาทั้งสองคู่นี้มีพื้นสีดำ และวงตรงกลางเป็นสีขาว นั่นคือสาเหตุที่เทรย์เรียกพวกเขาว่า “ตาขาว”

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 199-200)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางตรง ซึ่งปรากฏให้เห็นถึงการใช้ความรุนแรงทางวัฒนธรรม ในการกล่าวถึงรูปร่างหน้าตา หรือลักษณะเด่นในร่างกาย ดังจะเห็นได้จากประโยคที่ว่า “ยายตาขาว” คำเหล่านี้เป็นคำที่แสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีลักษณะดวงตาเช่นนี้เป็นชนกลุ่มน้อย เป็นผู้ที่มีลักษณะแตกต่างจากคนส่วนมาก จึงถูกนำลักษณะที่แตกต่างมาเป็นชื่อเรียก เพื่อสร้างความแตกต่างกับกลุ่มชนของตน จากนั้นก็ลงมือกระทำความรุนแรงทางตรง คือ การตีขมและนำแปรงลบกระดานมาถูกับผม ผู้ถูกกระทำเพื่อให้กลายเป็นสีขาว เป็นความรุนแรงจากผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่ารังแกและกดขี่ผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่าตน จากนั้นผู้ที่ถูกกระทำก็เกิดอาการสับสนของซอล์ก สิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดจากการถูกเอาเปรียบ ถูกเหยียด และแบ่งชนชั้น จากนั้นส่งผลให้ถูกทำร้ายร่างกาย และจิตใจ แล้วต้องดำรงชีวิตอยู่ในสภาพที่ทุกข์ทรมานไร้ทางออก นอกจากนี้ยังปรากฏความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางตรงในเรื่องสั้นเรื่อง ดังเรื่องร่างไร้องค์ศพ

หนึ่งสัปดาห์ผ่านไป เบ็ดโก่ จ้วควาย หมูหมา ก็ยังตายอยู่เหมือนเดิมจนทางการต้องส่งนายสัตวแพทย์เข้ามาตรวจอาการ ในคืนนั้นบ้านของครอบครัวของรัตน์ก็ถูกลอบวางเพลิงจนวอดไปทั้งหมด เมื่อทราบข่าวพ่อกับแม่ของมันก็ไม่ยอมออกมาจากบ้านอีกเลยนับตั้งแต่นั้น ชาวคราวที่ทราบทั้งหมด เป็นวัชนี น้องสาวของพ่อของรัตน์ที่นำมาแจ้งให้ทราบ ก็ได้วิณีแหละที่คอยขนของกินเครื่องใช้มาให้ครอบครัวของมันในตอนออกมาจากหมู่บ้านวันแรก ๆ และไปมาหาสู่อยู่ไม่ขาด ช่วยเหลืองานต่าง ๆ ตอปรรัตน์ อยู่เสมอด้วยความที่เป็นพี่เป็นน้องกับพ่อของมันก่อนจะห่างหายไป นาน ๆ จะมาเยี่ยมहाลสักครั้งก็เมื่อพระธุดงค์คนนั้นได้เข้าไปจำวัดอยู่ที่วัดของหมู่บ้านแล้ว

(ภู กระดาษ, 2558, หน้า 154)

จากตัวอย่าง เป็นกรณีที่ชาวบ้านเกิดข้อสงสัยว่าครอบครัวของรัตน์เป็นปอบอันเนื่องมาจากสัตว์ต่าง ๆ นานาชนิดในหมู่บ้านต่างล้มตายลงโดยไม่ทราบสาเหตุ แล้วเมื่อผ่าดูท้องสัตว์เหล่านั้นก็ไม่พบเครื่องใน จึงทำให้ชาวบ้านทุกคนตื่นตระหนก และเมื่อสืบสาวหาความจริงก็เกิดข้อสงสัยครอบครัวของรัตน์ จึงขอร้องให้ครอบครัวนี้ออกจากหมู่บ้านเพื่อดูสถานการณ์ว่าจะดีขึ้นไหม จากนั้นครอบครัวของรัตน์ก็ไปอยู่ที่กระท่อมกลางนา ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นความรุนแรงทางวัฒนธรรม แต่ถึงกระนั้นสัตว์ต่าง ๆ ก็ยังล้มตายอยู่ดี จึงทำให้ความรุนแรงนี้ยังส่งผลต่อไปยังความรุนแรงทางตรงที่กระทบกับครอบครัวของรัตน์ คือ ถูกคนในชุมชนลอบจุดไฟเผาบ้านเรือน ซึ่งเป็นการทำลายทรัพย์สินให้เกิดความเสียหาย ดังจะเห็นได้จากประโยค “ในคืนนั้นบ้านของ

ครอบครัวของรัตนก็ถูกลอบวางเพลิงจนวอดไปทั้งหมด เมื่อทราบข่าวพร้อมกับแม่ของมันก็ไม่ยอมออกมาจากบ้านอีกเลยนับตั้งแต่นั้น” แสดงให้เห็นว่าเป็นการกระทำความรุนแรงอันเนื่องมาจากระบบความเชื่อโดยการกล่าวหา จากนั้นจึงสร้างเงื่อนไขหรือสร้างเหตุผลมาสนับสนุนแล้วก่อให้เกิดการกระทำที่เป็นความรุนแรงทางตรง

สรุปได้ว่า ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางตรง เป็นความรุนแรงที่เกิดจากวัฒนธรรม จนเป็นความชอบธรรมในสังคม เป็นการปลูกฝังวัฒนธรรมความเชื่อ ค่านิยม ซึ่งเมื่อค่านิยมดังกล่าวถูกส่งต่อมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานจนเป็นที่ยอมรับในสังคมโดยกว้าง จึงส่งผลให้เกิดความรุนแรงทั้งทางร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน ไม่ว่าจะเป็นการใช้ชีวิตอย่างยากลำบากจนเป็นปัญหาในการดำเนินชีวิต หรือการถูกบังคับจิตใจ เกิดความทุกข์ใจ ไม่สบายใจ และการถูกทำลายที่พิกษาคัย เป็นต้น

2. ความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางตรง

ความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางตรง ที่ปรากฏในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 จะแสดงให้เห็นความรุนแรงที่มีจุดเริ่มต้นจากระบบโครงสร้างการปกครองของรัฐบาลในเรื่องของการมอบอำนาจให้กับบุคคลใดกับบุคคลหนึ่งให้มีอำนาจเหนือกว่าบุคคลอื่นมีสิทธิ์ในการกระทำ ซึ่งผู้ที่ได้รับอำนาจบางคนก็ได้อำนาจจากระบบโครงสร้างการปกครองทางรัฐบาลตามความต้องการของตัวเอง จนบางครั้งก็ส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางตรงขึ้น ซึ่งผู้ที่มีอำนาจในการปกครองสูงกว่ากระทำความรุนแรงแก่ผู้ที่มีอำนาจต่ำกว่าให้เกิดเหตุกับชีวิต ดังจะเห็นได้จากนวนิยายเรื่องสิงโตนอกคอก

ประชาชนที่มีตาสีขาวไม่อาจทนต่อการกดขี่ข่มเหงได้อีกต่อไป พวกเขาลุกฮือขึ้นต่อต้าน นำไปสู่การปราบปรามครั้งใหญ่ กองกำลังทหารถูกส่งเข้ามาในเมืองและฆ่าคนตาขาวโดยไม่ต้องสอบถามอะไรก่อน ประชาชนตาดำได้รับอนุญาตให้ช่วยเหลือกองทัพได้ สภาวะสงครามกลางเมืองเกิดขึ้นได้เพียงสัปดาห์เดียว เขตบางเขตก็สลายสภาพเป็นเมืองร้าง เนื่องจากคนตาดำอพยพไปอยู่ในเขตที่มีความรุนแรงน้อยกว่า ส่วนเหล่าคนตาขาวก็ตื่นหนีเข้าไปอยู่ในป่า นิกสันเสียพ่อแม่ไประหว่างหลบหนี เขาหลบอยู่ในป่าได้เกือบปีก็คิดว่าอยากจะลงมาอยู่ในเมือง จึงหลบลงมาที่เมืองหนึ่ง ซึ่งถูกทิ้งร้างไปแล้ว แต่ยังมีไฟฟ้าและน้ำประปาอยู่ คนจำนวนมากลงจากภูเขามายังพื้นที่นี้ แล้วการปราบปรามจากรัฐบาลก็ถูกส่งมาอีกครั้ง

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 208)

เด็กหญิงเติบโตเป็นเด็กสาว เรื่องราวของครูยังฝังอยู่ในใจเธอ ครูตายแทนเธอ แซนดีรู้ดี และวันนี้เธอรู้แล้วว่าสิ่งที่ครูอยากบอกพวกเธอคืออะไร

ครูอยากสร้างสันติภาพในสังคม แต่น่าเสียดายที่ชีวิตครูแสนสั้นนัก หลังครูตาย โลกใบนี้ยิ่งทวีความโหดร้าย เราถูกลงทัณฑ์ถึงตายเพียงเพราะความผิดเล็กน้อย การข่มเหงการลิดรอนสิทธิ มากขึ้น มากขึ้น จนกระทั่งวันหนึ่งคนตาขาวกลุ่มหนึ่ง ลุกฮือขึ้นเพื่อหวังปฏิวัติ...

ความเจ็บแค้นหมักหมมมานานแล้ว ไม่ได้เพิ่งเริ่มต้นขึ้นในวันนั้นหรอก แต่มัน ระเบิดขึ้นในวันนั้นเอง

รัฐบาลตัดสินใจตอบโต้ด้วยการล้างบางพวกตาขาวให้สิ้นซาก กองทหาร ถูกส่งออกมากกว่าดลั้ง ไหลยงคนตาขาวทุกคนให้สิ้นไป ประชาชนตาดำทั้งหมดมีสิทธิ เช่นฆ่าคนตาขาวได้ โดยไม่ต้องมีเหตุผลใด ๆ มาอ้างเหมือนอย่างแต่ก่อน

ทุกคนในละแวกบ้านเธอกระจัดกระจายหนี บ้างออกนอกประเทศ บ้างขึ้นภูเขาไป ส่วนที่ไปไหนไม่ได้ก็ถูกฆ่ากองไว้อตามถนน สถาปนบ้านเมืองกลายเป็นสงครามกลางเมือง ในพริบตาเดียว

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 215)

จากสองตัวอย่างข้างต้น ปรากฏความรุนแรงทางโครงสร้างที่สังคมไม่มีความเป็นธรรม คือ กลุ่มคนตาสีขาวถูกกลุ่มคนตาสีด้ากดขี่ ข่มเหง และลิดรอนสิทธิ จนส่งผลต่อความรุนแรงทางตรงในรูปแบบของการขับไล่ ทำลายสถานที่พักอาศัย อันก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมทางอำนาจและโอกาสของคนในสังคม รวมถึงการทำร้ายร่างกายอย่างการใช้อาวุธจนได้รับบาดเจ็บไปจนถึงขั้นเสียชีวิต ซึ่งเหล่าทหารใช้อำนาจทางโครงสร้างการปกครองที่รัฐมอบให้แล้วใช้สิทธินั้นกระทำความรุนแรง สามารถมองเห็นเป็นประจักษ์ต่อผู้ถูกกระทำ ทำให้เกิดสงครามของสองฝ่ายที่เป็นขั้วตรงข้ามกันระหว่างคนตาขาวกับคนตาดำ นอกจากนี้ ยังปรากฏความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางตรง ในเรื่องสั้นเรื่องเสนาหานุสรณ์

เรื่องราวที่เกิดขึ้นทำให้จิตใจเอื้อมหม่นหมองอย่างที่สุด หลังการจากไปของเด็กหนุ่มทั้งสอง เอื้อมมักไปหาลุงเล็กที่ห้องพักชายที่เจ็บป่วย แต่กระนั้นก็ยังเฝ้าไม่สร้างถามอย่างใจดีเสมอว่าทำไมสุตาสวรรค์ของแกจึงลงมาเหนือดินเสียแล้ว เอื้อมไม่ตอบว่าอย่างไร หล่อนเพียงแต่มองดูเขาเพื่อหาทางออกให้ตนเองเท่านั้น ในวันเหล่านั้น

ลุงซาเล็มก็อยู่ที่นั่นด้วย แก่ฝ้าดูการประท้วงใหญ่ที่ราชประสงค์ด้วยความเป็นห่วงเป็นใย แก่ช่างนำสงสารเสียจริง ๆ ที่เอาหัวใจไปผูกพันไว้กับทุกสิ่งทุกอย่างราวกับมันเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นกับตัวเองกระนั้น วันที่รัฐบาลสั่งสลายการชุมนุมโดยใช้คำสั่งว่าขอคืนพื้นที่ มีภาพคนถูกฆ่าตายจำนวนมาก ทั้งประชาชนและทหาร ยานธุรกิจอันหรูหรา กลางเมืองหลวง ถูกเผาอดตายเปลวไฟแลบเลียลูกโหม้ท่ามกลางกลุ่มควันมืดทมิฬ ปกคลุมท้องฟ้าราวกับฉากแห่งฝันร้าย ลุงซาเล็มร้องไห้ทุกวันเหมือนเด็กน้อยเสียขวัญ แก่ฝ้าถามลุงเล็กว่าแล้วจะทำอย่างไรกันดีต่อไปบ้านเมืองจะอยู่กันอย่างไร เมื่อเกลียดชังกันจนถึงขั้นนี้ ลุงเล็กก็ตอบเหมือนปลอบเด็กว่า ก็ต้องอยู่กันไปให้ได้ นั่นแหละ อย่างไรก็ตามก็ต้องเกิดทุกซักรอนไปก็เท่านั้น

(เงาจันทร์, 2560, หน้า 60)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นถึงการใช้อำนาจของกลุ่มบุคคลที่อยู่ชนชั้นสังคมสูงกว่า ตัดสินกลุ่มบุคคลที่อยู่ชนชั้นสังคมต่ำกว่าหรือด้อยกว่า โดยใช้อำนาจของตนกระทำความรุนแรง ต่อผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นการใช้อำนาจภายใต้รัฐเผด็จการหรือการใช้อำนาจโดยไม่ชอบธรรม จากตัวอย่างข้างต้น คือ รัฐบาลและกองกำลังทหารที่ใช้อำนาจนิยมที่ตนเองมีสำเร็จความรุนแรง แก่ประชาชนผู้ต่อต้านอำนาจนิยมดังกล่าว จนทำให้ผู้คนได้รับบาดเจ็บด้านร่างกายและถึงแก่ชีวิต ทั้งสองฝั่งซั้วตรงข้าม รวมถึงส่งผลให้อาการและทรัพย์สินโดยรอบพังเสียหาย

สรุปได้ว่า ความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางตรงเป็นความรุนแรงอันเนื่องมาจากการปกครองของรัฐหรือผู้มีอำนาจที่สร้างนโยบาย กฎหมาย และกลไกทางการเมืองที่ไม่เป็นธรรม ทำให้คนบางกลุ่มถูกทำร้ายด้วยการกดขี่ กีดกัน และลิดรอนสิทธิ ถือว่าเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ล้นแล้วแต่เกิดขึ้นเพราะความเหลื่อมล้ำ ความไม่เป็นธรรม ที่สร้างเงื่อนไขให้ความรุนแรงนั้นถูกต้อง จนก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมทางอำนาจ รวมถึงโอกาสทางสังคมแล้วเป็นชนวนให้เกิดความรุนแรงทางตรง สามารถสร้างความรุนแรงต่อร่างกาย สภาพจิตใจ และยังเกิดความเสียหายต่อชีวิตในลำดับต่อมา ซึ่งการกระทำที่สร้างความรุนแรงเหล่านี้ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เนื่องจากถูกยอมรับและกระทำต่อกันมาโดยปราศจากเหตุผล

3. ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้าง

ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ที่ปรากฏในเรื่องสั้นผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 จะแสดงให้เห็นการใช้วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ที่ดำเนินอยู่ในสังคมจนเป็นปกติและถูกยึด

เข้าไปเป็นเงื่อนไขโครงสร้างการปกครอง ไม่ว่าจะมาจากสังคม ชุมชน ศาสนา หรือรัฐบาล ดังปรากฏในเรื่องสั้น เรื่อง ชู-ชั้น

และหากจะกล่าวถึงช่องโศกเถณี แม่จ้างหญิงงามเมืองนั้น ก็มีมาแต่ครั้งบรมสมกับไปแล้ว กำเนิดเกิดมาแตกต่างกันไป นับจากเรื่องทางศาสนา เช่น ในเอเชียตะวันตก อย่างในอินเดีย ก็มีการบูชาพระแม่กาลีหรือพิธิสละพรหมจารีของหญิงสาวเพื่อบูชาเทวีกับชายแปลกหน้า โดยเชื่อกันว่าชายแปลกหน้านั้นจะนำโชคลาภมาสู่ตน หรือหญิงสาวในกรุงบาบิโลนก็พากันมานั่งท่าคอยชายแปลกหน้าในวิหารเจ้าแม่เอตาร์เพื่อเข้าสู่พิธิสละพรหมจารีกับชายแปลกหน้า ชายแปลกหน้าผู้หากได้สังวาสด้วยแล้วจะนำมาซึ่งโชคลาภแก่ตน ...

...และอย่างในเอเชียอาคเนย์ ยกตัวอย่างเช่น ในพระราชอาณาจักรไทยหรือประเทศไทยนั้น ก็ปรากฏหลักฐานว่ามีมาตั้งแต่ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16-17 มีหลักฐานเป็นศัพท์ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ที่เรียกกันว่า ‘รับจ้างทำชำเราแก่บุรุษ’ ก่อนจะมาเพื่องพวยอย่างถึงที่สุดทั้งโจ่งแจ่งและแอบแฝง ทั้งชนชั้นธรรมดาสามัญและชนชั้นสูงเฟิร์สคลาสในปัจจุบัน ที่แม่ค้าประเวณีในประเทศนี้จะเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายอยู่ก็ตาม

(ภู กระจาด, 2558, หน้า 58-59)

จากตัวอย่าง ปรากฏความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้าง โดยหญิงสาวทั้งหลายในประเทศตัวอย่างข้างต้นต้องเผชิญกับความเชื่อทางวัฒนธรรม ซึ่งจะส่งผลต่อโครงสร้างทางสังคมคือหญิงสาวต้องสละพรหมจารีให้กับชายผู้ไม่ได้รักหรือไม่รู้จักกันมาก่อน อีกทั้งการบูชาสักการะแบบนี้ถูกนำมาใช้เป็นเหตุผลหรืออ้างความชอบธรรมต่อการปฏิบัติความรุนแรงเพื่อเสริมดวงชะตาหรือเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในหลักศาสนาของตน แสดงให้เห็นว่าเป็นความรุนแรงที่เกิดจากวัฒนธรรมแล้วถ่ายทอดไปยังสังคม สร้างการกดทับกันระหว่างผู้ที่มีอำนาจในพิธีกรรมทางศาสนาและผู้ที่ไม่มีความอำนาจในพิธีกรรมทางศาสนา เปรียบเสมือนเป็นพัฒนาการที่ก่อให้เกิดการถ่ายทอดและส่งต่อความรุนแรงทางความเชื่อผ่านการเรียนรู้ทางสังคมที่ตอบสนองและสอดคล้องกันมาเป็นทอด ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

สรุปได้ว่า ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้างเป็นความรุนแรงอันเนื่องมาจากระบบความเชื่อ วิถีชีวิต แนวปฏิบัติของวัฒนธรรม หรือขนบประเพณีในสังคม จนเกิดเป็นความชอบธรรมที่คนในสังคมนั้นส่วนใหญ่ยอมรับ หรือค่านิยม

ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา แล้วสร้างเงื่อนไขหรือเหตุผลมาสนับสนุนการกระทำให้เป็นโครงสร้างทางสังคม

4. ความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม

ความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม ที่ปรากฏในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 จะแสดงให้เห็นความรุนแรงที่มีจุดเริ่มต้นจากระบบโครงสร้างการปกครอง ไม่ว่าจะมาจากสังคม ชุมชน ศาสนา หรือรัฐบาล จนกลายเป็นความเชื่อแล้วนิยมยึดถือปฏิบัติต่อมา ดังปรากฏในเรื่องสั้นเรื่อง กุหลาบย้อมสี

แม่บ่นเรื่องที่ผมขาดการไปสักการะที่วิหารกลางเมือง เหตุก็เพราะผมเข้าไปในป่า ลึกเกินไปเลยกลับมาไม่ทันการกราบไหว้รอบเย็น ผมไม่ได้บอกแม่เรื่องที่ผมเข้าไปในป่าสัก เพราะกลัวแม่จะกังวลใจ ทุกคนรู้ว่าในป่ามีภยันตรายซ่อนอยู่

แม่บอกว่า ถ้าผมจะขาดการสักการะอีกครึ่งหน้า ให้ทิ้งกุหลาบประจำตัวไว้ที่บ้าน แม่จะช่วยเอากุหลาบของผมไปร่วมพิธีด้วย มันแทนตัวผมได้

แม่อธิบายว่า ในสายตาเทพเจ้า หากกุหลาบไปร่วมพิธีขณะตัวเราอยู่ในป่า พนาไพร แบบนั้นถือว่าเราได้ถึงวิหารแล้ว ส่วนถ้าเราไปอยู่ในพิธี แต่ลืมกุหลาบไว้ที่บ้าน ท่านจะมองไม่เห็นเรา

ผมมีความรู้เรื่องศาสนาน้อยนัก เลยไม่รู้ว่ากุหลาบขาวประจำตัวของเรา แต่ละคนนั้นมันสำคัญกว่าตัวพวกเราเองเสียอีก

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 152)

จากตัวอย่าง เป็นกรณีที่ผู้เป็นแม่อบรมสั่งสอนลูกเกี่ยวกับการบูชาสิ่งที่เหล่าชุมชนเคารพนับถือ ว่ากุหลาบขาวนั้นสำคัญเพราะเป็นของประจำกายตั้งแต่กำเนิดและเป็นกุหลาบที่พระเจ้ามอบให้ ฉะนั้นการบูชากราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ ควรจะนำกุหลาบขาวอยู่ ณ ที่แห่งนั้น ถึงแม้ว่าร่างกายของบุคคลจะไม่อยู่ก็ตาม เป็นค่านิยมหรือแนวปฏิบัติที่คนส่วนใหญ่ล้วนประพฤตีสืบทอดอย่างยาวนาน อันมาจากโครงสร้างในการดำรงชีวิตจนกลายเป็นความเชื่อที่ส่งผลให้เป็นการกระทำปลูกฝังในชนบททำเนียมแล้วดำเนินอยู่ในวัฒนธรรมจนเป็นปกติ

สรุปได้ว่า ความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม เป็นความรุนแรงอันเนื่องมาจากความชอบธรรมที่คนในสังคมส่วนใหญ่ยอมรับ หรือ ค่านิยมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา แล้วสร้างเงื่อนไขหรือเหตุผลมาสนับสนุนการกระทำให้เป็นโครงสร้าง

ทางสังคมจนเกิดเป็นความเชื่อ วิถีชีวิต แนวปฏิบัติของวัฒนธรรม หรือชนบประเพณีในสังคมไปในที่สุด

5. ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้างต่อเนื่องให้เกิดความรุนแรงทางตรง

ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้างต่อเนื่องให้เกิดความรุนแรงทางตรง ที่ปรากฏในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 จะแสดงให้เห็นในรูปแบบของวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของแต่ละเชื้อชาติ ใช้วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ที่ดำเนินอยู่ในสังคมจนเป็นปกติและถูกยึดเข้าไปเป็นเงื่อนไขทางโครงสร้างหรือกฎหมาย ส่งผลให้ผู้ที่มิอำนาจในการปกครองสูงกว่ากระทำความรุนแรงอันเป็นความรุนแรงทางตรงได้ ดังปรากฏในเรื่องสั้นเรื่อง สิงโตนอกคอก

มนุษย์ที่มีดวงตาตรงกลางเป็นสีขาวแทนสีดำเกิดขึ้นครั้งแรกบนโลกเมื่อสามร้อยปีก่อน เนื่องจากการกลายพันธุ์ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมามนุษย์เผ่าตาขาวมีสถานะดีกว่าเผ่าตาดำที่มีอยู่ก่อนมาตลอด พวกเขาอยู่ร่วมกันในสังคม แต่ว่าคนตาขาวมักจะถูกกีดกันหรือไม่ก็รังแก นอกจากนี้ยังได้รับสิทธิต่าง ๆ ในสังคมน้อยกว่าคนตาดำด้วย

ในโรงเรียน เด็ก ๆ ตาขาวมักถูกเด็กตาดำรังแก บนรถประจำทาง คนตาขาวต้องลุกขึ้นให้คุณตาที่นั่ง ค่าแรงขั้นต่ำของคนตาขาวเป็นครึ่งหนึ่งของอัตราสำหรับคนตาดำ สิทธิในการเลือกตั้งของคนตาดำมีสองเสียง และคนตาขาวมีหนึ่งเสียง

สำหรับทุกคนบนโลกใบนี้ สิ่งที่เป็นอยู่นี้คือเรื่องธรรมดา

แซนดี้ไม่เคยเข้าใจว่าแบบนี้มันยุติธรรมตรงไหน แต่ดูเหมือนมันเป็นธรรมชาติที่คนตาดำจะต้องแข็งแกร่งกว่าพวกเขา ดูตั้งแต่ตั้งสิงโตที่แข็งแกร่งกว่าลูกแกะน้อย เทรย์เอาแปลงลบกระดานตบแก้มเธอ เด็กหญิงตัวน้อยโง่โง่หูตูดรู้สึกหวาดกลัว เธออยากให้คุณเข้ามาเสียที

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 200)

เด็กหญิงเติบโตเป็นเด็กสาว เรื่องราวของครูยังฝังอยู่ในใจเธอ ครูตายแทนเธอ แซนดี้รู้ดี และวันนี้เธอรู้แล้วว่าสิ่งที่ครูอยากบอกพวกเขาคืออะไร

ครูอยากสร้างสันติภาพในสังคม แต่น่าเสียดายที่ชีวิตครูแสนสั้นนัก หลังครูตายโลกใบนี้ยิ่งทวีความโหดร้าย เราถูกลงทัณฑ์ถึงตายเพียงเพราะความผิดเล็กน้อย

การข่มเหง การลิดรอนสิทธิ มากขึ้น มากขึ้น จนกระทั่งวันหนึ่งคนตาขาวกลุ่มหนึ่งลุกฮือขึ้นเพื่อหวังปฏิวัติ...

ความเจ็บแค้นหมักหมมมานานแล้ว ไม่ได้เพิ่งเริ่มต้นขึ้นในวันนั้นหรอก แต่มันระเบิดขึ้นในวันนั้นเอง

รัฐบาลตัดสินใจตอบโต้ด้วยการล้างบางพวกตาขาวให้สิ้นซาก กองทหารถูกส่งออกมากกว่าดลั้ง ไหลยั้งคนตาขาวทุกคนให้สิ้นไป ประชาชนตาดำทั้งหมดมีสิทธิ์เช่นฆ่าคนตาขาวได้ โดยไม่ต้องมีเหตุผลใด ๆ มาอ้างเหมือนอย่างแต่ก่อน

(จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท, 2560, หน้า 215)

จากสองตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าปรากฏความรุนแรงวัฒนธรรมทางค่านิยมที่ได้รับการยอมรับและกระทำต่อกันมาโดยปราศจากการตั้งคำถามจากค่านิยมสิ่งที่คุณส่วนใหญ่ล้วนปฏิบัติ ดังจะเห็นได้จากประโยคที่ว่า “มนุษย์เผ่าตาขาวมีสถานะด้อยกว่าเผ่าตาดำที่มีอยู่ก่อนมาตลอด พวกเขาอยู่รวมกันในสังคม แต่ว่าคนตาขาวมักจะถูกกีดกันหรือไม่ก็รังแก นอกจากนี้ยังได้รับสิทธิต่าง ๆ ในสังคมน้อยกว่าคนตาดำด้วย” และ “ค่าแรงขั้นต่ำของคนตาขาวเป็นครึ่งหนึ่งของอัตราสำหรับคนตาดำ สิทธิในการเลือกตั้งของคนตาดำมีสองเสียง และคนตาขาวมีหนึ่งเสียง” พบว่า ในบริบทของเนื้อความเขากำลังถูกเอารัดเอาเปรียบจากชั่วตรงข้ามที่ไม่ใช่พวกของตนซึ่งมีอำนาจเหนือกว่า ขณะเดียวกันกลุ่มคนตาขาวก็เพิกเฉยต่อการตั้งคำถาม ไม่กระตือรือร้นต่อความยุติธรรมของตนเอง เพียงเพราะไม่มีผู้ใดทำและเกรงกลัวต่ออำนาจจนเกิดขึ้นเป็นความรุนแรงวัฒนธรรมทางค่านิยมและส่งผลให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้างมีการแบ่งแยกชนชั้นทางสังคม ทั้งทางตำแหน่ง อาชีพ และสิทธิของผู้ที่มีอำนาจมากกว่ากดขี่เอารัดเอาเปรียบผู้ด้อยกว่า จนฝังลึกไม่สามารถแก้ไขได้ อีกทั้งยังส่งผลต่อเนื่องให้เกิดความรุนแรงทางตรงจากประโยคที่ว่า “เทรย์เอาแปลงลบกระดานตบแก้มเธอ เด็กหญิงตัวน้อยไอน์ไม่หยุด รู้สึกหวาดกลัว” และ “รัฐบาลตัดสินใจตอบโต้ด้วยการล้างบางพวกตาขาวให้สิ้นซาก กองทหารถูกส่งออกมากกว่าดลั้ง ไหลยั้งคนตาขาวทุกคนให้สิ้นไป ประชาชนตาดำทั้งหมดมีสิทธิ์เช่นฆ่าคนตาขาวได้โดยไม่ต้องมีเหตุผลใด ๆ มาอ้างเหมือนอย่างแต่ก่อน” แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงทางโครงสร้างที่ผู้มีอำนาจมากกว่าใช้อำนาจของตนในการตัดสินใจที่มีอำนาจน้อยกว่าให้ถึงตายหรือเสียชีวิต อันกลายเป็นความรุนแรงทางร่างกาย

สรุปได้ว่า ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้างต่อเนื่องให้เกิดความรุนแรงทางตรง เป็นความรุนแรงที่เกิดจากวัฒนธรรมจนเป็นความชอบธรรมในสังคมเป็นการปลุกฝังวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ซึ่งเมื่อค่านิยมดังกล่าวถูกส่งต่อมาเป็นระยะ

เวลานานจนเป็นที่ยอมรับในสังคมโดยกว้าง จึงมีการใช้เงื่อนไขเชิงโครงสร้างให้เกิดความชอบธรรม ไม่ว่าจะเป็นการสร้างเป็นกฎกติกา ระเบียบแบบแผน และกฎหมาย ซึ่งเงื่อนไขเชิงโครงสร้างนี้ ยังส่งผลให้เกิดความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก จนเป็นปัญหาต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการแบ่งแยก การถูกบังคับจิตใจ ถูกกลั่นแกล้ง หรือรังแก เป็นต้น ซึ่งถือเป็นการส่งต่อความรุนแรงมาเรื่อย ๆ จากความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม ที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้างต่อเนื่องให้เกิดความรุนแรงทางตรงในท้ายที่สุด

บทที่ 5

บทสรุป

งานวิจัยเรื่อง ความรุนแรงในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้าย เพื่อรับรางวัลซีไรต์ประจำปี 2560 มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความรุนแรงในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 โดยนำแนวคิด ทฤษฎีระหว่างการศึกษาวรรณกรรมกับแนวคิดทางสังคมเข้าด้วยกัน นอกจากนี้อาศัยแนวคิด วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และแนวคิดความรุนแรงมาเป็นกรอบในการศึกษาวาทกรรม ความรุนแรงในเรื่องสั้น โดยเฉพาะเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้าย เพื่อรับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 5 บท ได้แก่ บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ ข้อมูล และบทที่ 5 บทสรุป สำหรับการนำเสนอในบทนี้ ผู้วิจัยแบ่งประเด็นสำคัญออกเป็น 3 ประเด็น ตามระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้ตัวบทในการวิเคราะห์ “ความรุนแรง” ที่ปรากฏในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 จำนวน 8 เล่ม โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีระหว่างการศึกษาวรรณกรรมกับแนวคิดทางสังคมเข้าด้วยกัน นอกจากนี้อาศัยแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และแนวคิดความรุนแรงมาเป็นกรอบในการศึกษาวาทกรรม ความรุนแรง ในเรื่องสั้น โดยเฉพาะเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้าย เพื่อรับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 ผลการวิจัย พบว่า

1. ความรุนแรงเดี่ยว

1.1 ความรุนแรงทางตรง (Direct Violence) เป็นความรุนแรงที่ถูกสร้างโดยตรง สามารถมองเห็นเป็นประจักษ์ต่อผู้ถูกกระทำ มีผลให้ตัวเองหรือผู้อื่นได้รับบาดเจ็บทั้งทางกายหรือทางจิตใจ ประกอบด้วยความรุนแรงย่อยทั้งหมด 4 ลักษณะ ได้แก่ ความรุนแรงต่อร่างกาย ความรุนแรงต่อจิตใจ ความรุนแรงต่อทรัพย์สิน และความรุนแรงในครอบครัว

1.2 ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) เป็นสภาวะความรุนแรงอันเนื่องมาจากนโยบาย กฎหมาย อำนาจ กลไกทางการเมืองที่ไม่เป็นธรรม ประกอบด้วย ความรุนแรงย่อยทั้งหมด 5 ลักษณะ ได้แก่ ความรุนแรงทางเศรษฐกิจ ความรุนแรงทางการเมือง ความรุนแรงต่อสถานะและบทบาททางสังคม ความรุนแรงต่อสถาบันครอบครัว และความรุนแรงทางการศึกษา

1.3 ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Structure Violence) เป็นความรุนแรงอันเนื่องจากระบบความเชื่อวิถีชีวิต แนวปฏิบัติที่ฝังแน่นอยู่ในวัฒนธรรมและสืบทอดมายาวนาน ประกอบด้วย ความรุนแรงย่อยทั้งหมด 4 ลักษณะ ได้แก่ ความรุนแรงทางอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ ความรุนแรงต่อความเชื่อทางศาสนา ความรุนแรงต่อความเชื่อทางสังคม และความรุนแรงต่อความเชื่อเรื่องชาติกำเนิด

2. ความรุนแรงซ่อน

ความรุนแรงซ่อนเป็นปรากฏการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นมากกว่าหนึ่งบริบท ผลการวิจัยพบความรุนแรงซ่อน 5 ลักษณะ ได้แก่ ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ต่อเนื่องให้เกิดความรุนแรงทางตรง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยความรุนแรงในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ประจำปี 2560 จำนวน 8 เล่ม ได้แก่ กลางฝูงแพะหงษ์ของ อุมมีสาลาม อุมาร (2557) เรากำลังกลายเป็นพันธุ์ของ เกริกศิษฏ์ พลมะมาตร (2558) ตั้งเรือนร่างไร้องค์คาพยพของ ภู กระดาษ (2558) เสน่ห์หามุสรณ์ของ เงาจันทร์ (2560) สิงโตนอกคอกของ จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท (2560) เงาแปลกหน้าของ อนิมมาล เล็กสวัสดิ์ (2560) ประวัติศาสตร์ที่เพิ่งเศร้าของ จิรัฏฐ์ ประเสริฐทรัพย์ (2560) และนักแสดงสดของ สาคกร พูลสุข (2560) โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีระหว่างการศึกษาวรรณกรรมกับแนวคิดทางสังคมเข้าด้วยกัน นอกจากนี้แนวคิด วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และแนวคิดความรุนแรง มาเป็นกรอบในการศึกษาวาทกรรม ความรุนแรง พบว่า มีความสอดคล้องกับความรุนแรงที่ปรากฏในงานวิจัยที่ใช้ทฤษฎีความรุนแรง ในช่วง พ.ศ. 2551-2560 จำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ งานวิจัยเรื่อง ความรุนแรงในวรรณคดีเสภา เรื่องขุนช้างขุนแผนของ ระพี อุทิพย์ตระกูล (2551) งานวิจัยเรื่อง มายาคติและความรุนแรง

ของภาพแสดงแทน “ชาวเขา” ในแบบเขียน บทเพลงและภาพยนตร์ของ สุนทร สุขสราญจิต (2551) งานวิจัยเรื่องความซับซ้อนของความสัมพันธ์เชิงอำนาจเรื่อง ความรุนแรงในครอบครัว: กรณีทำร้ายทางเพศและทางร่างกายในกฎหมายไทยของ ทศนลักษณ์ วงศ์สุริยศักดิ์ (2553) งานวิจัยเรื่องความรุนแรงในมิติเพศภาวะที่แฝงฝังในหนังรักของ วชิรา จันทร์ทอง (2554) งานวิจัยเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหาความรุนแรงต่อสตรีที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทยของ ศศิณี ยาวิชัย (2554) งานวิจัยเรื่องความรุนแรงในนวนิยายที่เกี่ยวข้องกับอาหารของโสภาค สุวรรณ; ญาณิกา แสนสุริวงศ์ (2557) งานวิจัยเรื่องกะเทย มุสลิม ความรุนแรงในเพศที่สามของ สมฤดี สงวนแก้ว (2558) และงานวิจัยเรื่องวาทกรรมความรุนแรงในนิทานพื้นบ้านล้านนาของ วัชรินทร์ แก่นจันทร์ (2560) ความรุนแรงที่ปรากฏในวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ พบว่า ถึงแม้งานวิจัยในแต่ละประเด็นจะมีความแตกต่างกันในด้านตัวบท ส่วนแนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นจะใช้ทฤษฎีความรุนแรงเป็นหลักและใช้แนวคิดทฤษฎีอื่น ๆ มาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อความลุ่มลึกของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการศึกษา แต่ผลการศึกษาในแต่ละประเด็นกลับมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ คือเปิดเผยให้เห็นความรุนแรงทั้ง 3 ระดับ และมิติความสัมพันธ์ของความรุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อและต่อเนื่องกันเป็นลูกโซ่และมักจะเกี่ยวเนื่องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจตามทัศนะของโยฮัน กัลตุง (Johan Galtung) นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงนั้นมีการตอบสนองต่อความรุนแรงใน 2 ลักษณะ คือ การสยบยอมและการต่อต้านความรุนแรงที่กระทำด้วยการประกอบสร้างภาพลักษณ์ หรือการนิยามความเป็นตนเองและแสดงความเป็นปัจเจกชนด้วยการแสดงพฤติกรรมที่เพิกเฉยต่อความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตามผลการศึกษาของงานวิจัยเรื่องดังกล่าวข้างต้นล้วนสอดคล้องกับผลการวิจัยในเรื่องนี้ กล่าวคือ ความรุนแรงมักเกิดจากการพยายามหาความแตกต่างและการไม่ยอมรับคนที่แตกต่างจากตนว่าเป็นพวกของตน ไม่ว่าจะเป็นค่านิยม ชาติพันธุ์ เพศชนชั้นทางสังคม กฎระเบียบ จารีตประเพณี รวมไปถึงศาสนา ซึ่งการมองคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งว่าแตกต่างจากคนกลุ่มใหญ่ในสังคม ส่งผลให้เกิดความรุนแรงตามมา ทั้งการทำร้ายร่างกาย การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ทำให้เจ็บช้ำใจ การกดขี่ และดูถูกเหยียดหยามคนกลุ่มนั้น อีกทั้งงานวิจัยข้างต้นยังสอดคล้องกับงานของผู้วิจัยในด้านของวัฒนธรรมที่คนส่วนใหญ่ในสังคมให้การยอมรับ ซึ่งสิ่งนี้ได้กลายเป็นเครื่องมือที่มารองรับความรุนแรงที่เกิดขึ้นให้มีความชอบธรรม แต่ถึงกระนั้น งานของผู้วิจัยยังคงมีส่วนที่แตกต่างไปจากงานวิจัยข้างต้น กล่าวคือ ความรุนแรงในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 เป็นผลงานวรรณกรรมระดับภูมิภาคที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับ

รางวัลซีไรต์ ประจำปีพุทธศักราช 2560 อีกทั้งยังเป็นหนังสือในดวงใจนักเขียนและนักอ่าน ซึ่งหนังสือวรรณกรรมเรื่องสั้นซีไรต์ เป็นหนังสือที่เน้นให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิต ที่มีการใช้เทคนิคการนำเสนอในรูปแบบผสมผสาน อีกทั้งยังแฝงเรื่องราวในอดีตที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในยุคสมัยนั้น ๆ นำเสนอผ่านสื่อสาธารณะชนได้อย่างเรียบง่าย โดยแฝงเค้าเงื่อนของความรุนแรงผ่านกลวิธี การให้ความรู้อย่างแยบยล

จากการวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีระหว่างการศึกษาวรรณกรรมกับแนวคิดทางสังคมเข้าด้วยกัน กับทั้งอาศัยแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และแนวคิดความรุนแรงมาเป็นการรอบในการศึกษาวาทกรรมความรุนแรง ผู้วิจัยแบ่งประเด็นการอภิปรายออกเป็น 2 ประเด็น คือ ทฤษฎีหรือแนวคิดที่นำมาวิเคราะห์และข้อค้นพบใหม่ ดังนี้

1. ทฤษฎีหรือแนวคิดที่นำมาวิเคราะห์

จะเห็นได้ว่าการศึกษาความรุนแรงที่ปรากฏในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 มีเนื้อหาที่ผสมผสานทั้งความรุนแรงจากอดีตรวมไปถึงความรุนแรงที่ร่วมสมัย ซึ่งลักษณะของการตอบสนองต่อความรุนแรงที่ปรากฏก็มักจะเป็นการสะท้อนกลับความรุนแรงที่ได้รับหรือตอบสนองในทางตรงกันข้าม โดยในเนื้อหาที่มีความหลากหลายและกลมกลืนกับชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นการยากที่จะวิเคราะห์ได้ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความรุนแรงหรือไม่ รวมถึงการจัดประเภทของความรุนแรงและการตอบสนองต่อความรุนแรงนั้น ยังสอดคล้องกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไป โดยการศึกษาความรุนแรงและการตอบสนองต่อความรุนแรงครั้งนี้จะเป็นเสมือนเครื่องมือในการชี้ให้เห็นถึงความรุนแรงที่ปรากฏ ผลของความรุนแรง และการตอบสนองต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อช่วยให้รู้เท่าทันการสร้างความรุนแรง ความขัดแย้งต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในสังคมต่อไป โดยความรุนแรงถูกนำเสนอผ่านการสรรสร้างเรื่องราวในวรรณกรรมที่มีการดำเนินเรื่องให้ตื่นเต้น สนุกสนาน และน่าติดตาม

2. ข้อค้นพบใหม่

การวิเคราะห์ความรุนแรงในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ประจำปี 2560 ในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงความรุนแรงที่ปรากฏในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 นอกจากนี้ยังพบประเด็นที่น่าสนใจที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ ความรุนแรงที่ปรากฏในหนังสือรวมเรื่องสั้นทั้ง 8 เล่ม มีการผสมผสานความรุนแรงที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานจนกลายเป็นวัฒนธรรม และยังปรากฏความรุนแรงที่เกิดขึ้นในยุคสมัยปัจจุบัน ซึ่งปัจจัยที่มีผลกับรูปแบบของความรุนแรง คือ ความหลากหลายตามบทบาทและบริบทของตัวละคร และความรุนแรงนั้น

เป็นพลวัต เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย อีกทั้งยังพบว่า ความรุนแรงมักจะสัมพันธ์กับอำนาจ กล่าวคือ ไม่ว่าจะเป็ความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง หรือความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม ผู้ที่กระทำความรุนแรงส่วนใหญ่มัเป็นผู้ที่มีอำนาจ ทั้งอำนาจด้านฐานะ ชนชั้นอาชีพ และหรือสถานภาพในสังคม สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยก่อให้เกิดความรุนแรงต่อผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่า ให้ได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนี้ ความรุนแรงยังสัมพันธ์กับระบบโครงสร้างการบริหารจัดการบ้านเมือง เช่น สาธารณสุขหรือระบบขนส่งสาธารณะ อันเป็นโครงสร้างขั้นพื้นฐานหรือรัฐสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่ควรเอื้อให้ประชาชนทุกคนมีโอกาสในการเข้าถึงหรือได้รับบริการอย่างเท่าเทียม ในขณะที่เดียวกันความรุนแรงบางส่วนที่เกิดขึ้นนั้น เป็นผลมาจากการบริหารงานของรัฐทำให้เกิดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำทางสังคม

ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์เรื่องความรุนแรงที่ปรากฏในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 ยังมีประเด็นที่น่าสนใจอีกทั้งสามารถศึกษาได้อีกหลายประเด็น โดยผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้ การศึกษาความรุนแรงที่ปรากฏในเรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560 สามารถนำไปวิเคราะห์ผสมผสานกับศาสตร์การศึกษาอื่นเพิ่มเติมควบคู่กับทฤษฎีความรุนแรง เพื่อให้เห็นในมุมมองที่แตกต่างหรือเห็นในหลากหลายมิติ ตัวอย่างเช่น การศึกษารูปแบบของการสร้าง ความรุนแรง การวิเคราะห์โครงเรื่อง การวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละคร การวิเคราะห์บริบทของสังคม เป็นต้น ซึ่งการศึกษางานวิจัยในประเด็นดังกล่าวอาจจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาเป็นประเด็นใหม่ ๆ ที่น่าสนใจในอนาคต

บรรณานุกรม

- กฎเกณฑ์การเลือกสรร. (ม.ป.ป.), **กฎเกณฑ์การเลือกสรร**. สืบค้นเมื่อ 24 กรกฎาคม 2561, จาก <http://short.asia/xf2su>.
- กฤษฎา บุญชัย. (2553). สืบรอย “ความรุนแรง” จากวรรณกรรมของขบวนการสิทธิมนุษยชน ต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสังคมไทย. ใน ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (บรรณาธิการ), **ความรุนแรงซ่อน/หาสังคมไทย** (หน้า 157-218). กรุงเทพฯ: มติชน.
- กัลยรัตน์ กลิ่นสุวรรณ. (2556). **ความแตกต่างระหว่างชาย-หญิง ในการให้คำแนะนำ ปัญหาชีวิตรัก ในห้องศาลาประชาคม เว็บไซต์พันทิปดอทคอม: การศึกษา วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- กาญจนา เจริญเกียรติบรร. (2548). **การวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องตลกภาษาไทย**. วิทยานิพนธ์ อ.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ
- กำจร หลุยยะพงศ์. (2553). **การสื่อสารกับวาทกรรมอัตลักษณ์ผู้สูงอายุในสังคมไทย**. วิทยานิพนธ์ นศ.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- กำเนิดซีไรต์. (ม.ป.ป.). **กำเนิดซีไรต์**. สืบค้นเมื่อ 24 กรกฎาคม 2561, จาก <http://short.asia/xf2su>.
- เกริกศิษฐ์ พลสะอาด. (2558). **เรากำลังกลายเป็นรัฐ**. ปทุมธานี: นาคร.
- เงาจันทร์ [นามแฝง]. (2560). **เสนหานุสรณ์**. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.
- จันทิมา อังคพณิชกิจ. (2562). **การวิเคราะห์ข้อความ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ท่าพระจันทร์.
- จันทิมา เอี่ยมมานนท์. (2549). **การศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับผู้ติดเชื้อเอดส์ในสังคมไทย ตามแนวปฏิบัติวิเคราะห์**. วิทยานิพนธ์ อ.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท. (2560). **สิงโตนอกคอก** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.
- จิรัฏฐ์ ประเสริฐทรัพย์. (2560). **ประวัติศาสตร์ที่เพิ่งเสิร์ฟ**. กรุงเทพฯ: แชลมอน.
- ชนิดตา โชติช่วง. (2555). **วาทกรรมการพัฒนาและประชาสังคมในเรื่องสั้นชนบทไทย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

- ชัยเนตร ชนาคคุณ. (2555). **ตัวละครชายขอบในวรรณกรรมซีไรต์**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2557). **ท่าทายทางเลือก: ความรุนแรงและการไม่ใช้ความรุนแรง**. กรุงเทพฯ: ของเรา.
- ชาติบุษย์ นฤตม. (2550). **โศกนาฏกรรมของวีรกรรมซีไรต์ที่สื่อสะท้อนสภาพการเมืองไทย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ชัชฎาพงศ์ อินทรเกษม. (2557). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมโฆษณาสถาบันกวดวิชา**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2549). **วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกสิทธิ์และความเป็นอื่น** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- ญาณิกา แสนสุริวงศ์. (2557). **ความรุนแรงในนวนิยายที่เกี่ยวข้องกับอาหารของโสภาค สุวรรณ**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). **วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิดและการนำมาศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณิชากรีย์ อธิธรรมคุณ. (2547). **การวิเคราะห์บทวิจารณ์เรื่องสั้นซีไรต์ (พ.ศ. 2524–2545)**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- เดโชพล เหมนาไลย. (2552). **ความรุนแรง: มุมมองจากพุทธศาสนา. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**, 9(2), 155–201.
- แดนอรัญ แสงทอง [นามแฝง]. (2557). **อสรพิษและเรื่องอื่น ๆ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สามัญชน.
- ทศพร มณีศรีขำ. (2545). **การสร้างความเป็นอื่นให้กับเกย์**. วิทยานิพนธ์ กศ.ด., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ทัศนลักษณ์ วงศ์สุริยศักดิ์. (2553). **ความซับซ้อนของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เรื่องความรุนแรงในครอบครัว : กรณีทำร้ายทางเพศและทางร่างกาย ในกฎหมายไทย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

- ทิพย์โชค ไชยวิศิษฐ์กุล. (2549). **ภาพสะท้อนสังคมกรุงเทพฯ จากเรื่องสั้น
ที่เขารอบสุดท้ายของการประกวดชิงรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่ง
อาเซียน ระหว่างปี 2536–2545.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.,
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ทุเรียน ประดั่งถาโต. (2545). **การเมืองในวรรณกรรมสี่แผ่นดิน.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.,
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- ธนิกาญจน์ จินาพันธ์. (2546). **วิเคราะห์แนวคิดและคุณค่าในกวีนิพนธ์ไทยที่ได้รับรางวัล
วรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์).** วิทยานิพนธ์ อ.ม.,
มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- นรินทร์ นำเจริญ. (2550). **การวิเคราะห์เนื้อหาที่เสริมสร้างสันติภาพในสื่อมวลชนท้องถิ่น:
ศึกษากรณีการนำเสนอข่าวชาวเขาในหนังสือพิมพ์รายวันจังหวัดเชียงใหม่.
การสื่อสารมวลชน, 1(1), 54–76.**
- นฤมล จันทระกุลวงศ์. (2554). **วาทกรรมสงครามและสันติภาพในข่าวกลุ่มพันธมิตรฯ
ปิดสนามบินดอนเมืองและสนามบินสุวรรณภูมิ ข่าวกลุ่มสื่อแดงล้มการประชุม
อาเซียนและเหตุการณ์สังหารนั้เลือด: มุมมองหนังสือภาษาอังกฤษ
ในประเทศไทย.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- นันทนัย ประสานนาม. (2554). **การเขียน "ความเป็นอื่น" ในนวนิยายเรื่อง ฟากฟ้าสาละวิน
ของหลวงวิจิตรวาทการ. ใน การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 49: สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (หน้า 106–113).
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.**
- นันทนา รอดสำราญ. (2554). **ปัญหาจริยธรรมช่วงวิกฤติเศรษฐกิจในเรื่องสั้นเขารอบสุดท้าย
รางวัลซีไรต์.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- บัณฑิต ทิพย์เดช. (2553). **วาทกรรมการเมืองในงานวรรณกรรมของ เสกสรรค์
ประเสริฐกุล.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- พัชนี ตั้งยืนยง. (2552). **กวีนิพนธ์สงครามจันทรวงศ์ถึง.** วิทยานิพนธ์ อ.ด.,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พงษ์ศักดิ์ กุลชาติ, รักภิญญา จันทโชติ, วรินทร์ จันทะคุณ และเอื้องไพโร ไทศาลสุขวิทยา. (2544).
**วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยในนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์ตั้งแต่ปี
พ.ศ. 2522 ถึง พ.ศ. 2543.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม, มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

- พรพรม บุญถนอม. (2551). **ลักษณะเด่นและคุณค่าของนวนิยายไทยรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (พ.ศ. 2522-2546)**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- พิมพาภรณ์ บุญประเสริฐ. (2555). **วาทกรรมชาตินิยมของรัฐบาลไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2550**. วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- เพชรินทร์ นาทศรีทา. (2554). **ภาพลักษณ์หญิงไทยในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ของนักเขียนหญิง**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- เพ็ญญา คล้ายสิงห์โต. (2553). **อุดมการณ์ทางเพศสภาพในพาดหัวข่าวอาชญากรรมในหนังสือพิมพ์ไทย: การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์**. วิทยานิพนธ์ อ.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ภู กระดาษ [นามแฝง]. (2558). **ตั้งเรือนร่างไร้องค์กาย**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ภูริวรรณ วรานุสาสน์. (2555). **วาทกรรมการเดินทางในกวีนิพนธ์สี่ราชวงศ์ช่วง**. วิทยานิพนธ์ อ.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- มานิช ดินลานสกุล. (2545). **กลวิธีการเล่าเรื่องแบบกระแสสำนึกในเรื่องสั้นเข้านอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2524-2542**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- มานิช ดินลานสกุล. (2552). **วาทกรรมวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- มิ่งมณีสน จังหาร. (2560). **ความเป็นชายขอบและการสร้างความเป็นอื่นของตัวละครในเรื่องสั้นรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- มูลนิธิสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร. (ม.ป.ป.). ประวัติความเป็นมาของรางวัลซีไรต์. **มูลนิธิสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร**. สืบค้นเมื่อ 21 กรกฎาคม 2561, จาก <http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book.php?book=40&chap=2&page=chap2.htm>.
- ระพี อุทิเพ็ญตระกูล. (2551). **ความรุนแรงในวรรณคดีเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

- รัตติกา วรรณิกา. (2559). **ความขัดแย้งของตัวละครในวรรณกรรมซีไรต์**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- รัตนาวดี สำราญสุข. (2545). **วาทกรรมวิเคราะห์รายการนายกฯ ทักษิณคุยกับประชาชน และรายการชวอนออนไลน์**. วิทยานิพนธ์ นศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วรพงศ์ ไชยฤกษ์. (2556). **วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์: มุมมองใหม่ในการวิจัยทางภาษาไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ**, 8(1), 135–160.
- วชิรา จันทร์ทอง. (2554). **ความรุนแรงในมิติเพศภาวะที่แฝงฝังในหนังรัก**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- วรี เรืองสุข. (2560). **ความเป็นสากลในกวีนิพนธ์ไทยที่ได้รับรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2523–พ.ศ. 2556**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาตรี, มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- วัชรินทร์ แก่นจันทร์. (2555). **วาทกรรมความเป็นอื่นในวรรณกรรมล้านนา**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- วัชรินทร์ แก่นจันทร์. (2560). **วาทกรรมความรุนแรงในนิทานพื้นบ้านล้านนา**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- วันจุฬา ศรีลัมพ์. (2550). **ความฉลาดทางอารมณ์ของตัวละครในนวนิยายที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์)**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- วีรวัฒน์ เวทีประสิทธิ์. (2543). **วิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องสั้นของหยก บูรพา**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- ศจිරัตน์ พุฒเรื่องศักดิ์. (2549). **วาทกรรมการเมืองที่ปรากฏบนปกนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์**. วิทยานิพนธ์ นศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ศศิณี ยาวิชัย. (2554). **การวิเคราะห์เนื้อหาความรุนแรงต่อสตรีที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทย**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สมฤดี สงวนแก้ว. (2558). **กะเทย มุสลิม ความรุนแรงในเพศที่สาม**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). **รางวัลซีไรต์**. สืบค้นเมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2565, จาก https://thaiwriters.co/?page_id=105.

- สรณี วงศ์เปี้ยส์จัจ, ทัทยา จันท์มังกร และศตวรรษ เบียงบุญทา. (2547). **หนังสือนิทานภาพสำหรับเด็กของไทยที่ได้รับรางวัล: การวิเคราะห์เชิงวรรณกรรมและวาทกรรม.** เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สรตี ใจสอาด. (2546). ลูกอีสานวาทกรรมแห่งความภาคภูมิใจของชาวอีสาน. **วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์.** 21(1), 31-51.
- สาคร พูลสุข. (2560). **นักแสดงสด.** กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.
- สำนักศิลปากรที่ 15 ภูเก็ต. (ม.ป.ป.). **รูเรื่องวรรณกรรม.** สืบค้นเมื่อ 21 กรกฎาคม 2561, จาก <http://www.finearts.go.th/fad15/parameters/km/item/%E0%B8%A3%E0%B8%B9%E0%B9>.
- สุนทร สุขสรานัญจิต. (2551). **มายาคติและความรุนแรงของภาพแสดงแทน “ชาวเขา” ในแบบเรียน บทเพลงและภาพยนตร์.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สุนิตดา ชูสวัสดิ์. (2553). **ชาโกละ: การสร้างความเป็นอื่นในบริบทการพัฒนาของรัฐไทย.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- สุรสม กฤษณะจุฑะ. (2547). **การเมืองวัฒนธรรมของความเป็นอื่นในพื้นที่สื่อ: การต่อสู้ทางวาทกรรมว่าด้วยพลังงาน.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- เสนาะ เจริญพร และนพพร ประชากุล. (2548). **ผู้หญิงกับสังคมไทยในวรรณกรรมยุคทองสนับ.** กรุงเทพฯ: มติชน.
- อนิมมาล เล็กสวัสดิ์. (2560). **เงาแปลกหน้า.** กรุงเทพฯ: อาร์ดีเฮ้าส์.
- อุมีสาลาม อุमार. (2557). **กลางฝูงแพะหลังหัก.** กรุงเทพฯ: มติชน.
- อุษณีย์ ธโนศวรรย์ และศรีชัย พรประชาธรรม. (2553). การศึกษามายาการความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม. ใน **ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (บรรณาธิการ), ความรุนแรงซ่อน/หาสังคมไทย** (หน้า 226). กรุงเทพฯ: มติชน.
- BAI, X. (2562). **ความขัดแย้งในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2551-2560.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, สมุทรปราการ.
- Fairclough, N. (2010). **Critical Discourse Analysis.** United Kingdom: Longman.
- Galtung, J. (1969). Violence, Peace, and Peace Research. **Journal of Peace Research,** 6(3), 167-191.

Galtung, J. (1975). **Peace and Peace Research: Essays in Peace Research**

Volume One. Copenhagen: Christian Ejlers.

Galtung, J. (1990). Cultural Violence. **Journal of Peace Research**, 27(3), 291–305.

WEI, W. (2563). ภาพสะท้อนสังคมไทยในนวนิยายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2546–2561.

วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, สมุทรปราการ.

World Health Organization (WHO). (2002). **Violence—A global public health problem.**

Geneva: World Health Organization.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	ว่าที่ร้อยตรี วชิรวิชญ์ บุญทา
วัน เดือน ปี เกิด	10 มิถุนายน 2532
สถานที่เกิด	พะเยา
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2556 คบ. (ภาษาไทย), มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, จังหวัด เชียงราย
ที่อยู่ปัจจุบัน	24 หมู่ 8 ตำบลสว่างอารมณ์ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา
ผลงานตีพิมพ์	วชิรวิชญ์ บุญทา, เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์, บัณฑิต ทิพย์เดช และ วัชรินทร์ แก่นจันทร์. (อยู่ระหว่างตีพิมพ์). ความรุนแรงเชิงโครงสร้างใน เรื่องสั้นที่ผ่านการคัดเลือกให้เข้ารับการตัดสินรอบสุดท้ายเพื่อรับ รางวัลซีไรต์ประจำปี 2560. วารสารบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ราช มงคลล้านนา, 11(1).
รางวัลที่ได้รับ	-

